

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİNİN
UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda BALOĞLU

İstanbul

Haziran-2021

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN
EĞİTİM SÜRECİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda BALOĞLU

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Esra TÖRE

İstanbul
Haziran-2021

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Esra TÖRE

Doç. Dr. Ahmet Faruk LEVENT

Dr. Öğr. Üyesi Pınar MERT

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “ **Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi** ” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindekini tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu **beyan ederim.**

09/06/2021

Seda BALOĞLU

ÖN SÖZ

Teknolojik cihazların eğitim alanındaki işlevselliği uzaktan eğitim uygulamalarında ön plana çıkmaktadır. Uzaktan eğitim uygulamalarında, bireysel öğrenmenin gerçekleştiği ve öğrenme paydaşlarının öğrenme süreçlerinde rol farklılaşmaları yaşadığı bilinmektedir. Pandemi sayesinde örgün eğitim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenler uygulayıcı olarak uzaktan eğitimin her aşamasında yer alarak, kapsamlı (içerik, öğrenme ortamı, öğrenci, cihaz, program...vb.) değerlendirmelerde bulunacak yetkinliğe ulaşmışlardır. Bu çalışmada; uygulamadaki eksik yönlerin tespit edilerek, beğenilen noktaların gün yüzüne çıkarılması, bu konuda yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Esra TÖRE' ye, eğitim alanında derslerde sağladığı kolaylıklar ve katkıları ile çok değerli hocamız Prof. Dr. İbrahim GÜNEY' e, yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Alper BALOĞLU' na, zaman yönetiminde beni tecrübelendiren kızım Selin, oğlum Eray ve geniş aileme teşekkürlerimi sunarım.

Seda BALOĞLU
İstanbul-2021

ÖZET

**ORTAOKUL YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN
EĞİTİM SÜRECİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Seda BALOĞLU

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Esra TÖRE

Haziran-2021 -152 Sayfa

Bu çalışmanın amacı ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin uzaktan eğitime ait görüşlerini incelemektir. Çalışmaya İstanbul ili Bağcılar ilçesinde bulunan 10 farklı devlet okulunda görevli, 10 yönetici ve 15 öğretmen katılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden ve keşfedici desen ile yapılmıştır. Çalışma grubuna, alan uzmanlarının görüşü alınarak hazırlanmış 13 sorudan oluşan “Yarı Yapılandırılmış” görüşme formu uygulanmıştır. Görüşmeler uzaktan eğitim koşulları sebebiyle yöneticiler ile yüz yüze, öğretmenler ile yüz yüze ve telefonla yapılmıştır. Belirlenen temalar hazırbulunuşluk, özümseme, uygulama ve değerlendirme düzeylerinde betimlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; yönetici ve öğretmenlerin hazırbulunuşluk düzeyleri düşük bulunmuş, öğretmenlerin yöneticilere göre uzaktan eğitimi daha kapsamlı düşünerek ihtiyaç tespit çalışmalarına yöneldiği görülmüştür. Özümseme aşamasında; uzaktan eğitime geçiş için önceki TV yayınlarının çok etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin akıllı tahtada teknoloji odaklı ders işleme tercihlerinin uzaktan eğitimi benimseme üzerinde kolaylaştırıcı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama aşamasında ise; en çok karşılaşılan problemler belirlenmiş, Canlı Ders Uygulamaları, EBA Platformu, EBA TV’nin etkililik açısından sıralaması yapılmıştır. Değerlendirme aşamasında; uygulayıcıların uzaktan eğitim uygulamalarına ait memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu belirlenerek, karşılaşılan problemlere karşılık yürütülen merkezi çözümler etkili ve başarılı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Covid-19 Pandemisi, Öğretmen Görüşleri, Yönetici Görüşleri

ABSTRACT
INVESTIGATION OF SECONDARY SCHOOL
ADMINISTRATORS AND TEACHERS ON THE DISTANCE
EDUCATION PROCESS

Seda BALOĞLU

Master, Educational Administration

Thesis Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Esra Töre

June,2021- 152 Pages

The aim of this study is to examine the views of secondary school administrators and teachers on distance education. 10 administrators and 15 teachers from 10 different public schools in Istanbul province Bağcılar district participated in the study. The study was conducted with qualitative research methods and exploratory design. A "Semi-Structured" interview form consisting of 13 questions prepared by taking the opinions of field experts was applied to the study group. Due to the distance education conditions, the interviews were made face to face with the administrators, face to face with the teachers and over the phone. The determined themes were described at the levels of readiness, assimilation, application and evaluation. According to the results obtained; The readiness levels of administrators and teachers were found to be low, and it was observed that teachers tended to need assessment studies by considering distance education more comprehensively than administrators. In the assimilation stage; It has been determined that the previous TV broadcasts did not have much effect for the transition to distance education. It has been concluded that the technology-oriented teaching preferences of the teachers on the smart board have a facilitating effect on the adoption of distance education. In the application phase; The most frequently encountered problems were determined, and Live Lesson Applications, EBA Platform, EBA TV were ranked in terms of effectiveness. In the evaluation phase; It was determined that the satisfaction levels of the practitioners regarding the distance education applications were high, and the central solutions carried out in response to the problems encountered were found to be effective and successful.

Keywords: Distance Education, Covid-19 Pandemic, Teacher Opinions, School Administrators Opinions

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	3
1.2. Tezin Amacı	3
1.3. Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
UZAKTAN EĞİTİM	7
2.1. Uzaktan Eğitim.....	7
2.2. Örgün Eğitim.....	10
2.3. Yaygın Eğitim	12
2.4. Yüzyüze Eğitim.....	12
2.5. Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi.....	13

2.5.1.Dünyada Uzaktan Eğitim.....	13
2.5.2.Türkiye’de Uzaktan Eğitim.....	16
2.5.3.Yaşam Boyu Öğrenme Boyutunda Uzaktan Eğitim	20
2.5.4.Zorunluluk Halinde Uzaktan Eğitim.....	21
2.6. Küresel Salgın (Pandemi)	23
2.6.1. Pandemi Dönemi Dünyada Uzaktan Eğitim	26
2.6.2. Pandemi Döneminde Türkiye’de Uzaktan Eğitim	30
2.6.3. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimin Teknolojik Altyapısı	32
2.6.4. Pandemi Dönemi Türkiye’de Uzaktan Eğitimdeki Katılımcı Rollerini.....	41
2.7.Uzaktan Eğitimin Artıları.....	44
2.8.Uzaktan Eğitimin Eksileri	45
2.9.Uzaktan Eğitim ile İlgili Araştırmalar.....	45
2.9.1.Uzaktan Eğitim ile İlgili Yerli Araştırmalar	46
2.9.2. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yabancı Araştırmalar	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	54
YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Modeli	54
3.2.Çalışma Grubu	55
3.3.Verilerin Toplanması Araçları	56
3.4.Verilerin Toplanması	57
3.5.Verilerin Analizi.....	58
3.6. Araştırmanın İnanılabilirliği.....	59
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	61
BULGULAR.....	61
4.1. Yöneticilere Yönelik Araştırma Sorularına Ait Bulgular	63

4.1.1. Hazırbulunuşluk Düzeyine Ait Bulgular	63
4.1.2. Özümseme Düzeyine Ait Bulgular:	71
4.1.3. Uygulama Düzeyine Ait Bulgular:	74
4.1.4. Değerlendirme Düzeyine Ait Bulgular:	79
4.2. Öğretmenlere Yönelik Araştırma Sorularına Ait Bulgular	83
4.2.1.Hazırbulunuşluk Düzeyine Ait Bulgular	83
4.2.2. Özümseme Düzeyine Ait Bulgular:	95
4.2.3. Uygulama Düzeyine Ait Bulgular:	99
4.2.4. Değerlendirme Düzeyine Ait Bulgular:	107
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	116
TARTIŞMA VE SONUÇ	116
5.1.Tartışma ve Sonuç.....	116
5. 1. 1.Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerine Ait Tartışma ve Sonuç.....	116
5.1.2.Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerine Ait Tartışma ve Sonuç.....	123
5.2. Öneriler	130
5.2.1.Uygulayıcılara Öneriler	130
5.2.2. Araştırmacılara Öneriler	130
5.2.3. Karar Vericilere Öneriler	130
KAYNAKÇA.....	132
EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ.....	152

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: Bazı Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Başlangıç Tarihleri ve İlk Uygulamaları	14
Tablo 3.1: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri.....	53
Tablo 4.1: Uzaktan Eğitim Sürecinin Aşamalı Yapısına Ait Genel Temalar.....	57
Tablo 4.2: Yöneticilerin Uzaktan Eğitime Ait Düşüncelerine Yönelik Bulgular.....	57
Tablo 4.3: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Ait Bulgular.....	59
Tablo 4.4: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Hazırlık Aşamasına Ait Bulgular.....	60
Tablo 4.5: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kendilerini Güçlü Buldukları Alanlara Ait Bulgular.....	62
Tablo 4.6: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Gelişim Gereksinimi Alanlarına Ait Bulgular.....	63
Tablo 4.7: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Geçiş Aşamasında Önceki TV Yayınlarının Etkisine Ait Düşünceleri.....	64
Tablo 4.8: Yöneticilerin Ders Anlatımında Eğitim Bilişim Araçları ve Platformlardan Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular.....	65
Tablo 4.9: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Uygulama Aşamasında En Çok Karşılaşılan Sorunlara Düşünceleri.....	67
Tablo 4.10: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında EBA TV, EBA Platformu, Canlı Ders Uygulamasının Etkililik Düzeyine Ait Düşünceleri.....	68
Tablo 4.11: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim ve Sınıf İçi Faaliyetlerin Bazı Kriterlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	69
Tablo 4.12: Yöneticilerin Uzaktan Eğitime Dair Beklentilerine Cevap Bulma Düzeylerine Ait Bulgular.....	71
Tablo 4.13: Yöneticilerin Uzaktan Eğitimin Uygulamalarında Karşılaşılan Problemlere Yönelik Çalışmaların Yeterlilik Ölçüsüne Ait Bulgular	72

Tablo 4.14: Yöneticilerin Uzayan Pandemi Süreci Etkisiyle Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimlere Ait Bulgular.....	73
Tablo 4.15: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Ait Düşüncelerine Yönelik Bulgular....	74
Tablo 4.16: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Ait Bulgular.....	77
Tablo 4.17: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Hazırlık Aşamasına Ait Bulgular.....	78
Tablo 4.18: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kendilerini Güçlü Buldukları Alanlara Ait Bulgular.....	81
Tablo 4.19: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Gelişim Gereksinimi Alanlarına Ait Bulgular.....	82
Tablo 4.20: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Geçiş Aşamasında Önceki TV Yayınlarının Etkisine Ait Düşünceleri.....	84
Tablo 4.21: Öğretmenlerin Ders Anlatımında Eğitim Bilişim Araçları ve Platformlardan Yararlanma Düzeylerine ait Bulgular.....	85
Tablo 4.22: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Uygulama Aşamasında En Çok Karşılaşılan Sorunlara Ait Düşünceleri.....	87
Tablo 4.23: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında EBA TV, EBA Platformu, Canlı Ders Uygulamasının Etkililik Düzeyine Ait Bulgular.....	89
Tablo 4.24: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim ve Sınıf İçi Faaliyetlerin Bazı Kriterlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular.....	91
Tablo 4.25: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Dair Beklentilerine Cevap Bulma Düzeylerine Ait Bulgular.....	94
Tablo 4.26: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimin Uygulamalarında Karşılaşılan Problemlere Yönelik Çalışmaların Yeterlilik Ölçüsüne Ait Bulgular.....	96
Tablo 4.27: Öğretmenlerin Uzayan Pandemi Süreci Etkisiyle Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimlere Ait Bulgular.....	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Yaşam boyu öğrenmenin bileşenleri.....	23
Şekil 2.2: Doğa ve Çevre Kaynaklı Afetler.....	24
Şekil 2.3: Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Teknolojileri.....	32
Şekil 2.4: EBA Platformunda Yer Alan Kaynaklar.....	35
Şekil 2.5: EBA Platformu'nda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Testleri.....	36
Şekil 2.6: EBA Platformu'nda Yer Alan Çalışma Esaslı Raporlar.....	36
Şekil 2.7: EBA Platformu'nda Yer Alan Öğrenci Esaslı Raporlar.....	37
Şekil 2.8: EBA Platformu'nda Çalışma Oluşturma.....	37
Şekil 2.9: EBA Platformu'nda Yer Alan Teneffüs Zamanı Aktiviteleri.....	38
Şekil 2.10: EBA Platformu'nda Yer Alan Kütüphane Etkinlikleri.....	39

KISALTMALAR LİSTESİ

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

UE: Uzaktan Eğitim

YAYKUR: Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü

BİT: Bilgi ve İletişim Teknolojileri

TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

FATİH: Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurum

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde uzaktan eğitimin, eğitim sisteminin beklentilerine ne ölçüde cevap verebildiğine yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Eğitimin örgün olarak gerçekleşemediği durumlarda uzaktan eğitimin kurtarıcı niteliği ele alınmıştır. Problem durumu, çalışmanın amacı, önem ve özgün değerine ait açıklamalara yer verilmiştir. Son olarak varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ile ilgili kısımlar bulunmaktadır.

GİRİŞ

Uzaktan eğitim sürecinin eğitim sistemine en büyük getirilerinden biri 21. yy. becerilerinin öğrencilere kazandırılması için yapılan çalışmalara ivme kazandırmış olmasıdır. Son dönemde öğrencilere bu davranışların kazandırılması yönünde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geniş çaplı girişimler başlatılmıştır. Dijital dönüşüm odağında yazılım, kodlama dili, yenilikçi yapay zekâ, inovasyon, akıllı cihazlar, ağların yönetimi gibi konularda öğretmenlere sertifika verilmesine yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Öz, Onursal ve Terzioğlu, 2020). Pandemi sayesinde eğitim katılımcıları zorunlu dijitalleşme sürecine dahil olmuş ve dijital dünyaya yaklaşımları öğretmen, veli ve öğrenci açısından değişim göstermiştir. Velilerin biyolojik zararları sebebiyle teknolojik cihazlar ile öğrenciler arasında kurduğu bariyerler bir anda kaldırılmış ve sınırlar oldukça esnetilmiştir. Bu değişim öğrencinin öğrenme sorumluluğunu hissetmesini, gününü okul gibi itici kuvvetlerden bağımsız planlamasını ve eğitsel ortamlarda karşılaştığı problemleri çözmesini sağlayıcı unsurlar içermektedir.

Problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim, iş birliği ve öz yönetim 21. yüzyıl becerileri kapsamında yer almaktadır. Ülkeler ve iş dünyasındaki seçimler insan kaynağının bu becerilere sahip olmasını önemsemekte ve okullardan bu becerilerin geliştirilmesine yönelik eylemler beklenmektedir. 2015 PİSA uygulaması ilk defa bilgisayar temelli olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin tüm alanlardaki başarı düşüşü ile bilgisayar okur yazarlık oranının düşük olması

ilişkilendirilmektedir. (Yalçın,2018). Farkında olunan bu durum için birtakım girişimlere yer verilse de Pandemi dönemi uzaktan eğitim sayesinde gerçekleşen dijitalleşme hızı ile aynı nitelikte olması beklenemezdi. Öğrencilerin öğrenme ortamlarının zorunlu dijitalleşmesi, bilgi kaynağı ve ölçme merkezi olarak teknolojik cihazlara yönelmeleri öğrenci eylemlerine ve dolayısıyla rollerine de yansımak durumunda kalmıştır. Uzaktan eğitimin bir diğer cephesi ise hiçbir hazırlığı bulunmayan uygulayıcıların hızlı bir şekilde uzaktan eğitim aşamalarını öğrenip ve harekete geçtiği taraf olmuştur. Yönetici ve öğretmenler önce merkezi kararları dikkatli bir şekilde takip ederek yapılması gerekenleri öğrencilere aktarma görevi üstlenmişlerdir. Daha sonra yüz yüze eğitimde sahip oldukları öğretme becerilerini, kullandıkları materyalleri, öğrencilerin sosyal ve psikolojik durumlarını da göz önünde bulundurarak öğrenme ortamlarını gözden geçirerek yeniden tasarlamak zorunda kalmışlardır. Yasalarda öğretmen, eğitim öğretim hizmet alanında görevli kişiler olarak tanımlanmaktadır (Devlet Memurları Kanunu, 1965:36). 30789 sayılı kanunda öğretmenlerin görevlerine ait maddeler arasında öğretmenin bilgi ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak toplumun ihtiyaçları doğrultusunda bireyin yetiştirilmesi, geliştirilmesi, topluma kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapması gerektiği mevcuttur. Bunun yanı sıra kanunda eğitim öğretim ortamında karşılaşılan problemlere çözüm yaklaşımı sergilemeleri, öğrencinin ihtiyaçlarına göre plan ve program yapılması gerekliliğine de yer verilmektedir (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2019: Md. 86).

Uzaktan eğitimde öğretmenin görev tanımı devam etmekle birlikte yenileşme zorunlukları barındırmaktadır. Yüz yüze eğitimdeki tekniklerin kullanımı, materyallerin devamlılığı, öğrenme-öğretme süreçlerinin aynılığını beklemek uzaktan eğitimin doğasına aykırı bir durumdur. Öğretmenin bilgi rehberi olarak öğrenme sürecine katkı sağlayıcı, yön verici; öğrencinin de öz- denetimli şekilde, eleştirel bir bakışla, öğrenme sorumluluğunu alan rolleri benimsemiş olması beklenmektedir. Bu rol değişimlerinin özümsemesi uzaktan eğitimin Pandemi sonrasındaki eğitime entegrasyonu aşamalarında oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Bozkurt, 2020).

Uzaktan eğitimde okul yöneticileri ve öğretmenler; Bakanlık düzeyi kararlar ile öğrenciler arasında aracı görevi üstlenmektedir. Alınan kararların uygulama aşamasında gerçekleşen sancılı, bir o kadar da verimli bir sürecin, kabullenme

düzeylerinin, motivasyon artırma yöntemlerinin, öğrenme-öğretmeye zenginleştirme çabalarının incelenmesi gereksinimi duyulmaktadır.

1.1. Problem

Bu tezin konusu, ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu çalışmada 2020’de Covid-19 etkisiyle ortaokullarda zorunlu hale gelen uzaktan eğitim sürecinin ortaokul yönetici ve öğretmenleri açısından görüşlerini incelemek amaçlanmaktadır. Uzaktan eğitim süreci ortaokul yönetici ve öğretmenleri tarafından hazırbulunuşluk, özümseme, uygulama ve değerlendirme aşamalarına yönelik olarak dört farklı kategoride yarı yapılandırılmış görüşme formu ile incelenecektir. Çalışma İstanbul Bağcılar’daki 33 ortaokul arasından amaçsal örnekleme ile seçilen 10 okulda görevli 10 yönetici ve 15 öğretmen kapsamında gerçekleştirilecektir.

1.2. Tezin Amacı

Geleceğini güvence altında görebilme isteği, her bireyin arzu ettiği bir gerçektir. Dünün öğretileri ile yarının gerçekleri karşılanamayabilir. Bu açığın kapatılabilmesi ve bilgi akış hızına yetişebilmek için teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi gerekmektedir. Kişiler refah bir yaşam için çağın sunduğu gelişim ve değişimlere uyum sağlamalıdır. Teknolojinin eğitim alanına da dahil olmasıyla yüklediği değişim hayli fazladır. Bu nedenle zorunlu eğitim kurumlarında kendi kendine öğrenme becerisi kazandırma misyonu ön plana çıkmaktadır. Okullar, bireyin dönemsel öğretilerinin tüm yaşamı boyunca yeterli olmayacağı gerçeğine dayanarak yaşam boyu öğrenmeye hazırlayıcı roller üstlenmektedir. Bu aşamada eğitim her yaş grubuna yönelik olarak öz denetimli ve araştırmaya dayalı öğrenme becerisi kazandıran nitelikte şekillenmelidir (Akbaş ve Özdemir, 2002).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) 1972 Eğitim Raporu’nda, eğitimde yaş ve okul içi sınırlandırmanın yanlış olduğuna, etkinliklerin esnek olması gerektiğine, yaşam kadar uzun süreklilik içeren yapıda bir eğitim tasarlanmasına ait öneriler yer almaktadır. Benzer bir rapor da OECD tarafından 1973 yılında yayınlanmıştır. Burada da küresel ekonomi ve rekabet ortamında mesleki ve kişisel gelişimler için yaşam boyu öğrenme ihtiyacı ön plana çıkmaktadır (A.g.e.).

Yaşam boyu öğrenme, eğitimin süreklilik kazanması için önemlidir. Örgün öğrenme, yaygın öğrenme, mesleki eğitim, teknik eğitim, hizmet içi ve hizmet dışı ...vb eğitim ve öğretim çeşitlerinin hepsi yaşam boyu öğrenme çatısında toplanmaktadır. Yaşam boyu öğrenmede enformasyon dağıtım yöntemi olarak bilgi iletişim teknolojileri (BİT) kullanılmaktadır. Özellikle uzaktan eğitimde sınıf dışı etkinlikler BİT'leri ile gerçekleştirilmektedir (Günüç, Odabaşı ve Kuzu, 2012).

Eğitimin örgün olarak gerçekleşemediği durumlarda ya da örgün eğitimin bazı yetersizliklerini ortadan kaldırma adına uzaktan eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Uzaktan eğitim, öğrencinin öğrenme hızına göre ilerleme ve tekrar yapma olanağı sunması, öğretim elemanlarının iş yükünü azaltmayı sağlaması, eğitimin kalitesi artırması, öğrenen ve öğreticinin bağımsız ortamda bulunabilmesi, eğitim maliyetini azaltma imkânı bakımından olumlu özelliklere sahiptir. Bunun yanı sıra sosyal öğrenme ortamının olmayışı, teknolojik problemlerden kaynaklı kesintiler, birtakım donanım desteği ihtiyacı, motivasyon sürekliliğinin yer almayışı ...gibi dezavantajları da bulunmaktadır. (Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk :2017).

Bu olumlu ve olumsuz durumların değerlendirmesini, öğrenme ortamı tasarımlarını, katılımcıların bireysel çabalarını, yaşanan zorlukları ve çözüm senaryolarını Covid-19 pandemisi sonucu zorunlu hale gelen uzaktan eğitim sürecine dahil olan öğretmenlerden almak yerinde olacaktır. Bu çalışma da uzaktan eğitimin koordinasyon kısmında görevli okul müdürleri ve uygulama alanındaki öğretmenlerin görüşlerini araştırmak amacıyla yapılacaktır.

1.3. Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri

Uzaktan eğitim çalışmaları Covid-19 Pandemisi' ne kadar olan dönemde yaşam boyu öğrenme çatısı altında ya da yüksek öğretim düzeyinde çalışmalar ile karşımıza çıkmaktadır (Yıldız,2015; Erfidan, 2019; Altun ve Ateş, 2008; Kutluca ve Yalman,2013). Covid-19 etkisiyle uzaktan eğitimin etkilediği kitlenin büyümesi ve konu kapsamının genişlemesi bu konudaki çalışmaların da artmasını sağlamıştır. Uzaktan eğitime yönelik son çalışmalar incelendiğinde ilkökul, ortaokul, lise öğretmenleri, yöneticileri ve velileri ile genel olarak uzaktan eğitim uygulamaları (Akyavuz ve Çakın, 2020; Demir ve Özdaş, 2020; Türküresin, 2020; Demir ve Kale, 2020; H. İmamoğlu ve F. İmamoğlu, 2020) ya da EBA TV özelinde (Aydın, 2020;

Kuzu, 2020; Yıldız ve Bektaş, 2020; Balaman ve Tiryaki, 2021) ve Fen Bilimleri ve Türkçe derslerinin öğretimine ait konu ve örneklem bazında araştırmaların zenginleştiği görülmektedir (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020; Güngör,Çangal ve Demir, 2020). Ortaokul öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmış olup (Canpolat ve Yıldırım, 2021), ortaokul yöneticileri ve öğretmenleri ile birlikte bir çalışma gözlenmemiştir.

Çalışmamızın özgünlüğü daha önce uzaktan eğitim uygulayıcılarına ait uzaktan eğitim sürecinin aşamalı olarak incelenmesi ve değerlendirmesine yönelik bir çalışmanın olmamasından kaynaklanmaktadır.

1.4.Varsayımlar

Eğitmenler görüşme formundaki sorulara samimi ve doğru cevaplar vermişlerdir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıdaki nitelikleri içermesi açısından sınırlılıklara sahiptir. Bunlar; Araştırma için uygun örnekleme yöntemi ile uygun örneklem seçilmiştir. Araştırmaya gönüllü öğretmenlerin katılımı sağlanmıştır.

1.6.Tanımlar

Uygulama: Kuramsal bir bilgiyi, ilkeyi, düşüncüyü herhangi bir alanda hayata tatbik etme, tatbik (Türk Dil Kurumu [TDK] Sözlükleri,2020).

Uzaktan Eğitim: Uzaktan eğitim, geleneksel öğrenme- öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle sınıf içi etkinliklerin yürütülme olanağı bulunmadığı durumlarda eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belli merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir (MEB, 2002).

Hazırbulunuşluk: Bireyin bir etkinliği yapmak için bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel açıdan hazır olma durumunun ölçüsüdür. Bu bireyin konuya giriş seviyesinin bir temsilidir. Ayrıca konu ile ilgili ön bilgi ve tutumu hakkında bilgi verir (Yenilmez ve Kakmacı, 2008).

Özümseme: Piaget'e göre birey karşılaştığı yeni durumu eski bilgi ve deneyimleri ile anlamaya çalışır. Buna özümseme denir. Eğer eski bilgiler yeni bilgiyi algılama

noktasında yeterli olmazsa zihinde bu kavram için bir şema oluşturacaktır. Oluşan şema sayesinde algılama sınırları genişleyerek bilgiye özümseme ortamı sağlanacaktır (Altun, 2006).

Süreç: Aralarında birlik olan, belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan, ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisidir. Süreç kavramında konu eğitim olduğunda, düzenli bir gelişim beklentisi doğmaktadır. Bu nedenle eğitim süreci, bireyler üzerinde belirli zaman dilimlerinde düzen çerçevesinde şekillenmiş ortamlarda istendik yönde davranış değişimleri gözlemeyi gerektirir (TDK Sözlükleri, 2002).

Pandemi: Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesidir. (T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Sayfası, 2020)

Covid-19 Pandemisi: Covid-19 koronavirüs ailesinden olduğu belirlenen yeni bir virüsün sebep olduğu, ilk olarak 2019 yılında aralık ayının sonlarında Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkan hastalıktır. Solunum yolları ile bulaşıcı etkiye sahip ve ateş, öksürük, nefes darlığı... gibi rahatsızlıklar ile ortaya çıkar. İlk olarak deniz ürünleri ve hayvan pazarında teması bulunanlarda tespit edilmesine rağmen zamanla Çin'in diğer eyaletlerine ve dünya ülkelerine yayılmıştır. Bu yayılım neticesinde Covid-19 Pandemisi adını almıştır (Dikmen, vd., 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

UZAKTAN EĞİTİM

Bu kısımda uzaktan eğitim tanımları ve tarihsel süreçte teknolojik gelişmelerden etkilenme düzeyi açıklanmaya çalışılmış, Covid-19 etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitimin kurtarıcı niteliği belirtilmiştir. Türkiye'deki uzaktan eğitim uygulamalarında tercih edilen uygulama ve yapılar açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca uzaktan eğitimden etkilenen katılımcıların rolleri incelenmiştir.

2.1. Uzaktan Eğitim

Eğitim, bireyin tüm yaşamı boyunca ihtiyaç duyacağı uyum sağlama faaliyetlerini içeren bir süreçtir. Doğumdan itibaren her birey düzenleyici ve kolaylaştırıcı eğitsel etkinliklere dahil olmaktadır. En küçük toplumsal yapı olan ailede başlayan eğitsel çabalar toplum yaşamının her alanında karşımıza çıkmaktadır. Eğitim, toplumsal kültürü aktarma ve değiştirme süreçlerinde, bireyin toplumsallaşması ve toplum içinde farklılaşmasını sağlamaktadır. Toplumun beklentisi ve bireyin topluma dahil olma çabası yani bireysel isteği örtüşmektedir (Kepenekçi ve Taşkın, 2017:19-20).

Bu noktadan hareketle eğitimin, bireysel kazanımların yanı sıra toplumsal faydacılığı da gözetmesi gerekmektedir. Bir ülkedeki eğitim sisteminin bireye sağladığı işlevsellik toplumun kalkınma düzeyini arttırmaktadır. Eğitimli bireyler toplum için en değerli kaynaklardır. Ülkenin zenginlikleri ifade edilirken insan kaynağı kavramını önemsemek gerekir. Ülkelerin maddi, sosyal ve toplumsal yönden güçlenmesi, değişimi, gelişimi ve varlığını sürdürebilmesi için gerekli en önemli araçlardan biri eğitimidir (Taş ve Yenilmez, 2008). Eğitim, odağına birey gelişimini aldığı anda “çocuğu veya ergeni bedensel, ruhsal, zihinsel, toplumsal, ahlaksal yönleri ile oluşturmak ve geliştirmek için onun varlığındaki değer kaynaklarını ortaya çıkarmaya yönelik yöntem ve tekniklerinin eyleme dönüştürülmesi süreci” olarak tanımlanmaktadır (Bilhan, 1991). Bir diğer tanımla “Belli bir toplumun varoluşunu ve ilerleyişini güvenceye bağlamak amacıyla üyelerine gerekli bilgi, beceri, düşünce ve davranış

kalıplarını aktarma süreci” olarak bireysel kazanımların topluma yansımalarını ifade etmektedir. (Tan, 1979: 157).

Eğitim; resmi bir tanımla, “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye etme” olarak belirtilmiştir (TDK, 2020).

İncelenen tanımların çoğu bir değişim sürecini ifade etmektedir. Amaç bireyi gelecekteki rollerine en iyi şekilde hazırlayarak zihinsel, duygusal, psiko-motor, sosyal boyutlardaki gelişimine katkı sağlamaktır. Aslında insan kaynağına yapılan her eğitsel yatırımın dolaylı olarak toplumsal gelişimi desteklediği bilinmektedir (Balcı, 2003: 47).

Eğitim ömür boyu devam eden sosyal ve kültürel kazanımları artırma geliştirme sürecidir. Bireylerin eğitiminin mesleki kazanım ile son bulmadığı, toplumsal rollerini elde ettikten sonra da eğitsel yönelimlerinin devam ettiği görülmektedir. Kişilerin okul süreci tamamlandıktan sonra da eğitici kurumlara yönelmeleri bunun en güzel örneğidir. Tamamen gönüllülük esası ile gerçekleşen bu yönelim, eğitimde son noktanın olmayışından kaynaklanmaktadır. Eğitim ve öğretim kavramlarının en büyük ayırt edici maddesi biteviyelik durumudur. Öğretim belirli bir plan, program ve zaman dilimi ile sınırlandırılmıştır. Bu yüzden bireyin tabi olduğu öğretim programı neticesinde öğrenimi de sınırlıdır. Yani öğrenimin kaç yılda tamamlanacağı öngörülebilirken, eğitiminin kaç yılda tamamlanacağı belirsizdir. (Ertürk, 2010).

Eğitimin belirli bir zaman ve mekânda planlı olarak gerçekleştiği, diploma ön koşulu içeren yapıdaki eğitim informal eğitimidir. İnfomal eğitim, örgün ve yaygın eğitim faaliyetleri ile sürdürülmektedir. Örgün eğitim Milli Eğitim’in temel amaçlarına göre belli yaş gruplarına yönelik kademeler halinde düzenlenir. Yaygın eğitimde ise belli yaş, kademe, önkoşul ve merkezi bir amaç yoktur. Bireysel amaçların halk eğitim merkezleri, özel kurs ve dershaneler aracılığıyla sağlanması söz konusudur (Fidan, 1986).

Bireyin öğrenme isteğinin sürekliliği ve eğitim taleplerinin sadece formal düzeyde karşılanamayışı yeni arayışlara sebep olmuştur. Yaşam boyu öğrenme çatısında bulunan arayışlardan bir tanesi de uzaktan eğitimidir. Uzaktan eğitim gelişen her türlü

iletişim araçlarını bünyesine alarak yola devam etme çabasında olan, mekân ve zaman sınırlılıklarını kaldırmayı hedefleyen eğitim, olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim bireysel öğrenme çabasına cevap vermektedir. Kişinin bir yandan mesleğini icra ederken mesleki ya da kültürel gelişimine destek sağlayıcı niteliktedir. Teknolojik araçları alıcı ve verici arasındaki iletişim kaynağı olarak kullanır (Uşun, 2006; Ertürk, 2010).

Uzaktan eğitim, “farklı ortamlarda bulunan öğrenci ve öğretmenlerin, öğrenme-öğretme faaliyetlerini, iletişim teknolojileri ve posta hizmetleri ile gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemi modelini ifade eder” şeklinde tanımlanmaktadır (İşman, 2011). Burada uzaktan eğitim tanımının, öğretim kavramları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Öğreten-öğrenenin farklı mekanlarda bulunduğu, öğrenme-öğretme faaliyetlerini teknolojik araç desteği ile gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Örgün eğitime alternatif bir yapı olarak gösterilmektedir. Bir başka tanımla, uzaktan eğitim, “Geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle sınıf içi etkinliklerin yürütme olanağı bulunmadığı durumlarda, eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir” (Alkan, 1987). Uzaktan eğitimin örgün eğitimi tamamlayıcı rolü üstlendiği anlaşılmaktadır. Merkezi yapısı ile konunun uzmanları tarafından gerçekleştirilen öğretim yöntemi olduğu görülmektedir.

Dinçer’e (2016) göre uzaktan eğitim, “Öğrenci ve öğretmenin birbirinden uzakta olmalarına karşın eş zamanlı ya da ayrı zamanlı olarak bir araçla iletişim kurdukları eğitim sistemi” dir.

Uzaktan eğitim araştırmaları incelendiğinde (Alkan, 1997; İşman, 2011; Uşun, 2006; Dinçer, 2016) yapılan tanımların, öğretmen ile öğrencinin farklı mekanlarda bulunması, öğrenen ve öğreticinin iletişimini sağlama aynı zamanda da içerik iletimi için teknolojik gereçlerin kullanılması, bireysel öğrenmenin ön plana çıktığı, öğreticinin gelişmiş bir öğrenme ortamı sunma sorumluluğunda olması maddelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. İletişim araçlarının gelişimi ile uzaktan eğitim de sürekli kendini güncellemek durumunda kalmıştır. Teknoloji ile entegre olmuş eğitim ifadesi uzaktan eğitime yakışan bir ifade olacaktır.

Covid-19 Pandemisi ile tüm eğitim kurumları belirsiz şekilde kapatılmıştır. Bu durumda eğitim, uzaktan eğitim uygulamaları ile hayat bulmuştur. Her ülke kendi imkanları doğrultusunda kitlesel iletişim araçları, eğitsel platformlar ve online ders olanaklarını kullanarak eğitimde devamlılığı sağlamaya çalışmıştır. Tüm eğitim kademelerine uygulanması sistemsel, donanımsal, bireysel odaklı birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Problemlerin çözümleri uzaktan eğitimin gelişimine ivme kazandırmıştır. 2020 yılına kadar temel eğitim ve orta öğretim düzeyinde uzaktan eğitim uygulamalarına gereksinim duyulmamış, örgün ve yaygın eğitim uygulamaları ile sürdürülmüştür. Türk Milli Eğitim Sistemi, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

2.2.Örgün Eğitim

Örgün eğitim kapsamında okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim yer almaktadır. Örgün eğitim belirli yaş gruplarına yönelik hazırlanmış programlar ile belirlenmiş takvim çerçevesinde düzenli olarak okullarda gerçekleştirilen eğitimidir (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973: Md. 18).

Örgün eğitim kurumlarının amacı bireyi bir sonraki kademeye ait temel becerileri kazanmasını sağlayarak hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda anaokulu, ilkokul ve ortaokulu kapsayan ilköğretim kademesinde hazırlayıcı kazanımları içeren programlar uygulanır

İlgili kanuna göre, *“Okul öncesi eğitimde çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini destekleyerek iyi alışkanlıklar kazanması sağlamak, temel eğitime hazırlamak, imkanları elverişsiz aile ortamlarından gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak, Türkçe’ yi doğru ve düzgün konuşmalarını sağlamak”* hedeflenmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: 20).

Daha önce zorunluluğu bulunmayan anaokulu eğitiminin, 2020-2021 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yaşına gelmiş çocuklar için zorunlu olmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu konuda, MEB tarafından üç yıl içinde bu konuda ilgili çalışmaların tamamlanacağı bildirilmiştir (Korlu,2020). 6 yaşına gelmiş çocukların ilkokula başlaması için öncesinde bir yıllık hazırlayıcı ve okul atmosferine olumlu tutum geliştirici anasınıfı eğitimi almış olması gerekmektedir (Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014:4).

Mecburi eğitim olan ilköğretim ise 6-14 yaş aralığındaki çocukları kapsamaktadır. Her Türk çocuğu için iyi bir vatandaş olma bilinci ve milli ahlak kazandırmanın yanı sıra temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkların kazandırılması hedeflenmektedir. Bir üst öğrenime hazırlamaya yönelik faaliyetler içermektedir. Bu süreç son sınıfta rehberlik çalışmalarında mesleki tanıtımlar ile de desteklenmektedir.

Ortaöğretim kurumları, ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar. Ortaöğretim eğitimi almış bireylerin ülke kalkınmasına katkı sağlayıcı sosyal ve iktisadi becerileri kazanmış olması beklenmektedir. Ayrıca kişi ve toplum sorunlarını tanıma fırsatı kazanarak çözüm üretme gücü geliştirmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda ortaöğretim düzeyinde öğrenciler hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlanmaktadır. Bireylerin mesleki kazanımları ve toplumsal ihtiyaçlar ile örtüşerek denge sağlanmaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu,1973: Md. 23).

11 Nisan 2012’de “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” adıyla zorunlu eğitimin kesintisiz 12 yıla çıkarılması kararı alınmıştır. 4+4+4 olarak ifade edilen eğitim sisteminde ilköğretim 1.kademe 4 yıl, 2. kademe 4 yıl, lise 4 yıl olacak şekilde düzenlenmiştir. Sonrasında bu ilköğretim kademe ayrımı kaldırılarak ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız kurumlar olarak ayrılmıştır. Lise, ilkokul, ortaokul kurumlarına yeni değişiklikle birlikte yapılanma fırsatı da tanınmıştır (Kaya, 2019).

Bir diğer örgün eğitim alanı ise yükseköğretim kurumlarıdır. Üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleri yükseköğretim kurumları başlığı altında toplanır. Yüksekokullar;

Öğrencileri ilgi, istek ve becerileri ölçüsünde, ülkenin bilim yaklaşımına göre nitelikli insan gücünü ihtiyaca göre yetiştirmeyi, bilimsel odaklı öğrenim yapmayı, çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmayı, ülke adına problem durumlarını inceleyerek sonuçlarını toplum yararına sunmayı, Türk toplumunun aydınlanmasına katkı sağlayıcı bilimsel çalışmaları ilan ederek verileri söz ve yazı ile halka yaymayı, yaygın eğitim hizmeti vermeyi,

hedeflemektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: Md. 35).

2.3.Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Okuma yazma öğretmeyi, eksik kalan eğitimlerin tamamlanmasına imkân sunmayı hedeflemektedir. Bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel alandaki değişimlere uyum sağlama olanağı sunmaktadır. Milli kültürümüzü özümseyerek koruma ve geliştirme gayesi gütmektedir. Boş zamanları en iyi şekilde değerlendirme alışkanlığı kazandırarak, sağlıklı yaşama yönelik farkındalık kazandırma amaçlanmaktadır. Mesleki becerilerin gelişimi için gerekli zemin hazırlayarak hizmet içi eğitimler sunmaktadır. Her türlü meslek grubunda bireysel ya da kurumsal olarak başvuru esasına dayalı, hizmet içi eğitimler düzenlenmektedir. Mesleğin gerektirdiği değişimleri yakalamak, eksikleri tamamlamak adına katılım önemlidir. Yaygın eğitim, genel ve mesleki-teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini tamamlayıcı yapıdadır. (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973: Md. 40-41). Yaygın ve örgün eğitim birbirini tamamlayıcı nitelikte olmanın yanı sıra birbiri yerine kullanılabilir düzeyde olmalıdır.

2.4.Yüzyüze Eğitim

Öğretim programlarında öngörülen derslerin teorik ve uygulamalı eğitimi; öğretmen gözetiminde yüz yüze eğitimin yapıldığı okul/kurumlarda veya işletmelerin derslik, atölye ve laboratuvar ortamlarında, işletmelerde ise usta öğretici/eğitici gözetiminde uygun ortamlarda bir öğretim yılında iki dönem yapılan eğitime denir (Yüz Yüze Eğitim ile İlgili Sorular, 2019).

Özellikle uygulamalı derslerin eğitici rehberliğinde yüz yüze olması, öğrencinin öğrenme etkinliğine aktif katılımını sağlamaktadır. Laboratuvar ve atölye çalışmalarında yaparak yaşayarak öğrenme ön koşuldur. Eğitici yüz yüze eğitimde öğrencileri ile göz teması kurarak, gerekli dönütleri anında vererek, eğitimde motivasyonu yüksek tutma çabası ile iyi bir gözlemcidir. Uzaktan eğitimin maliyet düşüklüğü, esnek öğrenme hızına hitap etmesi, erişim kolaylığı, ders yükü azaltması, üniversiteye saygınlık kazandırması gibi avantajları göz önünde bulundurulduğunda yüz yüze eğitim ile birlikte yürütülmektedir. (Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2017).

2.5.Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

2.5.1.Dünyada Uzaktan Eğitim

Dünyadaki uzaktan eğitim uygulamalarının gelişimi incelendiğinde her ülke için farklı tarihlerde çalışmaların olduğu gözlenmektedir. Ünelere göre tarihsel gelişim aynı olmamasına rağmen gelişim basamaklarında aynı sıralamanın takip edildiği görülmektedir. Bu durum iletişim araçlarının gelişiminin eğitim alanına dahil edilmesi ile uzaktan eğitim faaliyetlerinin paralel olmasından kaynaklanmaktadır. Uzaktan eğitimin gelişim basamakları “Mektuplaşma”, “Radyo ve TV”, “Açık Üniversiteler”, “Telekonferans”, “İnternet-Web” olarak 5 nesil olarak incelendiği görülmektedir (Moore ve Karsley, 2011).

Bir diğer tanımlamada ise uzaktan eğitim, “Kurumsal olarak yürütölen formal, öğretici ve öğrenenlerin mekân ve zaman olarak ayrı olduğu, iletişim teknolojilerinin dahil edildiği, öğretim tasarım ve kuramlarının etkin kullanıldığı eğitim” olmak üzere dört farklı unsur üzerine oluşturulduğu görülmektedir (Simonso, vd., 2003).

Mektupla öğretim uygulamaları ile başlangıç gösteren çalışmaları eğitsel radyo ve televizyon yayınları takip etmiştir. Ardından çift yönlü görsel-işitsel etkileşim uygulamaları süreci ve son olarak bilgisayar tabanlı eğitim sistemleri entegre eden uydular ile geleceğin teknolojileri dönemi yer almaktadır (Uşun, 2006).

Dünyada uzaktan eğitim adımlarının başlangıcını 1728 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde Boston Gazetesi’nde mektup aracılığıyla hızlı yazı yazma derslerinin verileceğini duyurulması oluşturmaktadır (Holmberg, 1995). Bu gelişmeyi mektup yazışmaları ile bayanlara yönelik yazı yazma dersleri verilmesi ile ilgili düzenleme takip etmiştir. Bu derslerin gerçekleşip gerçekleşmediği tam olarak bilinmemekle birlikte uzaktan eğitime yönelik ilk girişimler olarak kabul edilmektedir. 1840 yılında İngiltere’de Isaac Pitman tarafından posta ile stenografi dersleri verilmiş ve bu eğitimi sınav ile değerlendirmiştir (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012). Bu uygulama sayesinde uzaktan eğitimin temelleri atılmış olmaktadır. 1856 yılında Almanya’da kurulan dil okulu ise uzaktan eğitime yönelik ilk kurumsal yapılanma olarak nitelendirilmektedir (Arslan, 2019; Schlosser ve Simonson, 2006). Bu çalışmadan itibaren birçok ülkede uzaktan eğitimin okullaşma sürecine girdiği net şekilde gözlenmektedir. Almanya’da 1884 yılında öğrencilere üniversite sınavlarına

hazırlayıcı Rustinches Uzaktan Öğretim Okulu'nun açılışı,1898'de İsveç'te Hans Hemond lisesinin kurulması, ABD'de 1874 yılından başlayarak lisans ve lisans üstü düzeyde 36 yıllık süreçte eğitim veren Wesleyan Ünivetsitesi'nin çalışmaları uzaktan eğitimin örgütlü yapılanmasının örnekleridir (Yalçınkaya, 2006). Dünya'da uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi Tablo 2.1.'de ayrıntılı olarak görülmektedir.

Tablo 2.1: Bazı Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Başlangıç Tarihleri ve İlk Uygulamaları

1728 İsveç Boston Gazetesinde mektupla steno dersleri verileceği duyuruldu.
1840 İngiltere Isaac Pitman tarafından İngiltere'de mektupla steno eğitimi vermeye başlandı.
1856 Almanya (Berlin) Uzaktan eğitim veren kurumsal yapıda bir dil okulu kuruldu.
1870 ABD Illinois Wesleyan Üniversitesi uzaktan eğitim programı başlattı.
1873 ABD Anna Eliot Ticknor tarafından "Evde Çalışmayı Destekleme Derneği" kuruldu. Bu dernek ABD'deki ilk uzaktan eğitim girişimlerinden biri olarak kabul edilmektedir.
1882 ABD (New York) William Rainey Harper Chautauqua bir mektupla öğrenim programı başlattı.
1883 ABD (New York) Mektupla Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1884 Almanya (Berlin) Öğrencileri üniversite sınavına hazırlayan "Rustinehes Uzaktan Öğretim Okulu" açıldı.
1886 ABD Pennsylvania Devlet Üniversitesi kurumsal yapıda uzaktan eğitim ağını kuran ilk üniversite oldu.
1890 ABD Evde öğrenim kursları "Mektupla Öğrenim Okullarına" dönüştü.
1891 ABD Pennsylvania'da bir gazete "Madencilik Yöntemleri ve Maden Ocaklarında Çıkan Kazalara Karşı Alınması Gereken Önlemler" eğitimi vermeye başladı. Wisconsin Üniversitesi uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması kararı aldı.
1892 ABD Chicago Üniversitesi'nde uzaktan eğitim bölümü kuruldu.
1910 Avustralya İlk uzaktan eğitim uygulamaları yükseköğretimde başlatıldı.
1922 Yeni Zelanda Mektupla Öğrenim Okulu açıldı.

“Tablo 2.1.’in Devamıdır.”

1939 Fransa Uzaktan Eğitim Merkezi kuruldu.
1939 Rusya Uzaktan eğitimde halk eğitimi boyutunda uygulamalar başlatıldı.
1948 Japonya Eğitim yasası kapsamında askerlere ve okullara devam edemeyenlere öğretim imkânı sağlamak üzere uzaktan eğitim uygulamaları başlatıldı.
1949 Avustralya Uzaktan eğitim öğrencilerinin ders programları yönetim işleri gibi faaliyetlerini takip etmek için “Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi” kuruldu.
1950 Amerika Askeri amaçlı uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirildi.
1971 İngiltere İngiltere Açık Üniversitesi kuruldu.
1974 İngiltere National College kuruldu.
1974 Almanya Hagen Açık Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1984 Hollanda Hollanda Açık Üniversitesi ilk öğrencilerini kabul etti.
1989 Hindistan Halka yükseköğretim seviyesinde eğitim için Açık Okul (Open School) kuruldu.

Kaynak: Kaya, 2002

1900’lü yıllara gelindiğinde bazı ülkelerin daha çok yüksek öğretim kademesinde uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalarla başlangıç yaptığı göze çarpmaktadır. Örneğin Avustralya’da Queensland Üniversitesi’nde uzaktan öğretim gören öğrencilere yüz yüze öğretim görenlere eşit haklar tanınması ile başlayan süreci Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi’nin kurulması takip etmiştir. İspanya’da uzaktan eğitim uygulamalarına geçiş 1972’de Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi’nin kurulması ile gerçekleşmiştir. Polonya’da 1966-1968 yılları arasında deneme niteliğinde uzaktan eğitim programları teknik üniversite programları ile uyumlu şekilde başlatılmıştır (Kaya, 2002:29).

2.5.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Türkiye’de eğitim alanındaki gelişimler, Atatürk’ün önderliğinden gerçekleştirilen devrimler ile başlamıştır. Ve çağdaşlaşma yolunda emin adımlarla yürümeye devam etmiştir. Batıdaki ilerlemeler takip edilerek uygulamaya geçilmesi için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bunlarda bir tanesi de uzaktan eğitim çalışmalarıdır. 1924 yılında Dewey’ in sunduğu “öğretmen eğitim raporu” ile ilk defa gündeme gelen uzaktan eğitim çalışmaları 1927 yılında kavram olarak oluşmaya başlamıştır (Alkan, 1997).

Türkiye’de uzaktan eğitime ait tarihsel süreç incelendiğinde sürekli gelişim gösterdiği gözlenmektedir. Uzaktan eğitim ilk olarak 1927-1960 yılları arasında önerilerin geliştirilerek gündeme alındığı, sonra mektupla öğretimin uygulandığı, daha sonra da iletişim teknolojilerinin kullanımı ile farklı boyutlarda faaliyet göstermiştir (Uşun, 2006).

a) Kavramsallaşma Süreci (1927-1960 Yılları)

Bu dönemde uzaktan eğitim ile ilgili araştırma ve tartışmalar yapılarak yakın takibe alınmıştır. Daha önceleri eğitim gündeminde yer almayan uzaktan eğitim, Dewey’in ‘Öğretmen Eğitimi Raporu’ ile kavramsallaşma sürecine girmiştir. Bu raporu 1927 yılında okuma-yazma öğretimi için “Muhabere Yoluyla Tedrisat” uygulama önerisi takip etmiştir. Burada düşük olan okur-yazar sayısının artışı sağlamak hedeflenmektedir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında Arap harfleri kullanılmaya başlandı, ancak okur yazarlık oranı beklenen düzeyde artmadı. Halk Arapça gibi öğrenmesi zor olan Osmanlıca’yı hemen öğrenemiyordu. Bu yüzden 1928 yılında 1353 sayılı kanunla uzun bir hazırlık neticesinde Latin harfleri kabul edildi. Yeni Türk Alfabesi’nin tüm yurttaki hızlı bir şekilde öğrenilmesine yönelik çalışmalar, uzaktan eğitimin hareket noktası haline gelmiştir (İşman, 2011:108).

Kavramsallaşma süreci uzaktan eğitime yönelik hazırlık çalışmalarının yapıldığı bir dönemdir. Bu dönemde en büyük hedef okuma yazma oranını arttırmaktır. Okur yazar sayısını çoğaltmak için haberleşme yöntemi tercih edilmiştir. 1933-1934 yıllarında yapılan incelemelerle mektupla öğretim kurslarının açılması önerilmiştir. 1939 yılında toplanan ilk Milli Eğitim Şurası’nda yaygın eğitim konuları gündeme gelmiş ve mektupla öğretim önerisinden bahsedilmiştir. 1949’da toplanan IV. Milli Eğitim Şurası’nda demokrasi eğitiminin gerekliliğine yönelik çalışmaların okul dışında

devam edebilmesi için tekrar yaygın eğitim fikirleri canlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Teşkilatı'nda yaygın eğitim çalışmalarını yürütecek bir birim oluşturulması teklif edilmiştir. Yaygın eğitimin hayata geçirilmesi için yapılan çalışmalar ilk uzaktan eğitim uygulamalarına zemin hazırlamıştır. 1950'de mektupla öğretim uygulamaları ile uzaktan eğitim Türkiye'de başlangıcını yapmıştır. 1950 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü'nde bankacılık kursu açılması önerilmiştir. Bu kursun uzaktan eğitim ile verilmesi planlanmıştır. Fakat uygulamaya geçilememiştir. 1952 yılında radyo programı ile tarım ve hayvancılık eğitimleri düzenlenerek gerçekleştirilmiştir (A.g.e.: 108-111).

VI. Milli Eğitim Şurası'nda yaygın eğitime yönelik yapılacak çalışmalar detaylı biçimde incelenmiştir. Eğitim programı, eğitimi verecek kişi, amacı, yöntem ve araçları ayrıntılı şekilde tanımlanmıştır. Bu şura önerileri arasında öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde uzaktan eğitimden yararlanmaları ve orta dereceli okul mezunlarına mektupla öğretim verilerek üniversiteye geçiş imkânı tanınması da yer almaktadır. 1960 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı, İstatistik ve Yayım Müdürlüğü bünyesinde uzaktan eğitim yapmayı hedefleyen Mektupla Öğretim Merkezi Kurulu'nu kurmuştur (Özgül, 1986). Böylece uzaktan eğitimin ilk uygulamaları mektupla öğretim adı altında deneme süreci olarak başlamıştır.

b) Mektupla Öğretim Süreci

Yapılan çalışmalar uzaktan eğitim ile ilgili farkındalık oluştuğunu göstermektedir. Deneme aşamasında olan mektupla öğretim bazı beklentilere sahiptir. Bunlar; eğitime dahil olan öğrencilerin işlerini ve görevlerini buldukları şehirlerde devam ettirebilmesi, eğitimleri yarıda kalmış kişilerin mektupla tamamlanarak yılın belli zamanlarında uygulanan sınavlara katılıp tekniker açığının giderilmesi, Akşam Tekniker Okulları'na devam etmek için iş ve meslek terkine gerek olmaması, değişik bölgelerdeki Akşam Teknik Okulları'nda okutulan kitapların ortak olmasını sağlaması, okullara yapılan harcamaların azalması, gündüz işlerine devam eden kişilerin akşamları okula devamı gibi yararlar sağlaması başlıklarında gruplandırılmaktadır (Uşun, 2006). Bu sayılan yararlar özelde mektupla eğitime ait

görünse de genel itibariyle uzaktan eğitimin beklenti ve avantajlarıdır. 1960'lı yıllardan itibaren uzaktan eğitim için çalışmaların ciddiye alındığının göstergesidir.

1974-1975 yıllarında Deneme Yüksek Öğretmen Okulu kurularak ortaöğretim bitiren öğrencilerin katılımıyla öğretim elemanı açığının giderilmesi planlanmıştır. Bu girişim uzaktan eğitimin planlı uygulaması bakımından önemli bir gelişmedir. Öğretmenlerin saygınlıklarının artırılması, özlük haklarının gözden geçirilmesi, eğitim yasalarına yenilerinin eklenmesini gerektirmektedir. Bu okullarda önce açığın en fazla olduğu Fizik, Kimya, Biyoloji ve Matematik branşlarında öğretmen yetiştirilmesi planlanmıştır (Özdil, 1986). Bu girişime yönelik 45 bin başvuru yapılmıştır, fakat nitelikli insan gücü, atama, ödenek gibi yetersizliklere cevap bulamaması nedeniyle 1975'de bu uygulanmaya son verilmiştir (Özer, 2011).

1975 yılında uzaktan eğitimin çalışmalarını kurumsal olarak takip ederek düzenlemek amacıyla Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuştur. Öğretmen yetiştirilmesi, sosyal bilimlere ait çalışmalar ve yabancı dil öğrenimine yönelik faaliyetler YAYKUR tarafından takip edilen konulardır. Fakat beklentiye cevap veremediği için bu kurum da 1979'da kapatılmıştır (Özüçelik, 2019). Bir süre de subaylara uzaktan eğitimle çeşitli dersler verilmesinden sonra son bulmuştur.

Açık ilköğretim, lise ve Yüksek Öğretim Yasası'nın (1981) da çıkmasıyla Anadolu Üniversitesi'nde ortaya çıkan Açık Öğretim Fakültesi'nin, zamanla diğer üniversitelerin de bu oluşumdan örnek alarak uygulamaya geçtiği görülmektedir. 1982'de 2809 sayılı yasa ile de Anadolu Üniversitesi uzaktan eğitimin merkezi olarak yürütme görevi almıştır.

c) İletişim Teknolojilerini Kullanma Süreci

Türkiye'de 1927 yılından itibaren radyo yayınları yapılmaktadır. Eğitsel nitelikte ilk çalışma ise 1941 yılında Anadolu halkına yönelik hazırlanan "Ziraat Takvimi" yayını ile karşımıza çıkmaktadır. Bunu Radyo Dairesi ve Tarım Bakanlığı'nın "Köyün Saati" yayını takip etmiştir. İletişim adına başlayan gelişmelerin siyasi, ekonomik, eğitimsel katkıları da mevcuttur. Radyo yayınlarını televizyon yayınları takip etmiştir. 1945 yılı II. Dünya Savaşı'nda iletişime dair yapılan araştırmalar ses ve görüntü kaydetmeyi amaçlamaktaydı. Neticesinde televizyon programları oluşturmaya zemin teşkil edecek tekniklerin gelişimi televizyon yayıncılığını ileri bir noktaya taşımıştır (Teker, 1991).

Televizyonda eğitsel nitelikli çalışmaların başlangıcı ise TRT’de 15’er dakikalık programlar ile karşımıza çıkmaktadır. Bu yayınların daha sonra ilkokul, ortaokul ve liseler için de hazırlanmasını Film-Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi (FRTEM) üstlenmiştir (İşman, 2011:115). Uzaktan Öğretim görevi için Anadolu Üniversitesi yetkilendirilmiştir. Önce okuma yazma oranını arttırmak için 60 programlık “Televizyon Okulu” yayını düzenlenmiş, bunu Açık Öğretim Fakültesi ön lisans ders yayınları takip etmiştir. 1999’da yayınlanan yasa doğrultusunda ise üniversitelerin uzaktan eğitim merkezi açabilme şartları belirlenmiştir (Ülkü, 2018).

Üniversitelerdeki ilk uzaktan eğitim uygulamaları Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin Bilgisayar Mühendisliği sertifika kurusu ile karşımıza çıkmaktadır. İnternetin iletişim dünyamıza dahil olmasından yararlanan bu eğitimlerde mail ile iletişime geçilmiştir. Daha sonraki dönemlerde üniversitelerin kendi içinde asenkron derslere yönelik uzaktan eğitim tasarımı geliştirdiği ve öğretim elemanları tarafından uygulandığı görülmektedir (Erfidan, 2019). Birçok mesleki gelişim eğitimi de artık internet üzerinden uzaktan eğitim ile uygulanmakta ve değerlendirilmektedir. Ayrıca çeşitli meslek grupları da sınırların hiçe sayıldığı iş toplantılarını video konferanslar ile rahat bir şekilde yürütmektedir (Ersoy, 2009).

Uzaktan eğitim 2000’li yılların başlarında sadece sertifika veya lisansüstü düzeye yönelik çalışmalarda yer alsa da giderek üniversitelerin ön lisans, lisans ve lisans tamamlama programlarıyla dahil olarak artış göstermiştir. Birçok üniversite ortak zorunlu dersler arasında yer alan Bilgi Teknolojileri, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Türk Dili, yabancı dil ve bazı alan derslerini uzaktan eğitim yoluyla vermektedir (Adnan ve Yaman, 2017).

Aslında 100 yıllık bir geçmişe sahip uzaktan eğitim kavramının tüm Türkiye’de Covid-19 Pandemisi ile fark edilmesi ve özümsemesi oldukça ilginçtir. Bu durum bizleri toplumsal anlamda eğitimde gönüllülük ve zorunluluk açısından değerlendirme gerekliliğine götürmektedir. Eğitim ile ilgili zengin bir kavram arşivine sahip olmamıza rağmen, genel olarak eğitimi eğitimcilerin kucağına teslim etmiş durumdayız. Ülkedeki evlerin büyük çoğunluğunda farklı kademelerde eğitime tabii bireyler olduğu bilinmektedir. Pandemi dönemi zorunluluk halinde her yaş ve eğitim düzeyinden birey uzaktan eğitimin varlığından haberdar oldu ve hatta içselleştirmek durumunda kaldı. Böylelikle uzaktan eğitim topluma tanıtımını yaptı.

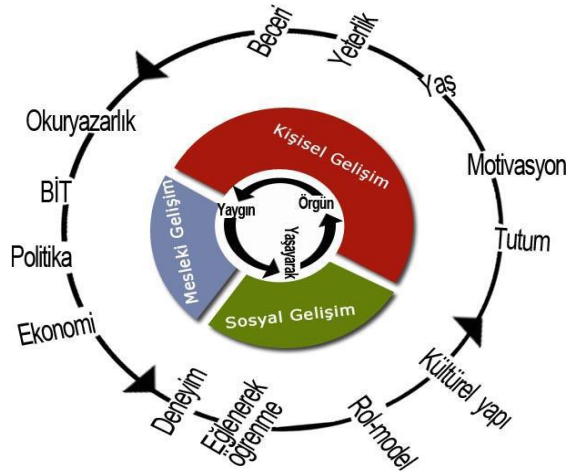
2.5.3.Yaşam Boyu Öğrenme Boyutunda Uzaktan Eğitim

Öğrenme amaçsal bir etkinlik olarak bireyi doyuma ulaştırmak üzere farklı alanlara hizmet etmektedir. Temel hedef meslek edinimi olsa da toplumsal kabul ve faydacılık dürtüsü de eğitime yönelim sebeplerindedir. Ayrıca beceri kazanımı isteği, öğrenmeye karşı olumlu tutum ve motivasyon etkisiyle kişisel gelişim için öğrenme arayışları yaşam boyu devam etmektedir. Öğrenme yönelimlerini, kişisel, sosyal ve mesleki gelişim odaklı üç merkezde toplamak yerinde olacaktır (Tan ve Morris, 2006).

Bireyler, toplumda bilgi paylaşımı ve bilgi gelişimi için iletişime geçerek hareket ettiğinde yaşam boyu öğrenmenin sosyal boyutunu doldurmaktadır. İşlevselliği artırma ve mesleki bilgi güncelleme ihtiyacı ile de eğitimlere başvuruları öğrenme yönelimlerinin mesleki boyutunu ifade etmektedir. Kişisel gelişimine katkı sağlamak için ilgi duyduğu alanda daha iyi performans göstererek hareket etmesi yaşam boyu öğrenmenin kişisel yönelimini açıklar niteliktedir (Günüç, Odabaşı ve Kuzu, 2012).

Öğrenme çoğunlukla bireyin isteği ile gerçekleşse de yaşamsal faaliyetleri sürdürme esnasında kendiliğinden oluşumu da mümkündür. Yaşayarak öğrenme kapsamında, bilginin kullanımı sırasında yeni öğrenmeler keşfedilebilmekte ya da birey süzgecinden geçirilen bilgiler yapılandırılabilir. Yapılandırmacı yaklaşım, bilginin öğretme değil öğrenme sonucu elde edildiğini savunur. Yani yeni öğrenmeler deneyim ve kişisel katkıların harmanlanmasıyla oluşur. Özetle öğrenmenin yönelimli olarak örgün ve yaygın öğretimle sağlandığını veya yaşayarak oluştuğu anlaşılmaktadır (Delil ve Güleş, 2007).

Yaşam boyu öğrenmeye Şekil.2.1.'de görülen katmanlı yapısında temelde öğrenme şekillerinin yer almakta, bir üst kısımda öğrenme sebeplerine yer verilmekte ve en son katmanda öğrenmeye ait tüm paydaşlar bulunmaktadır.

Şekil 2.1: Yaşam Boyu Öğrenmenin Bileşenleri

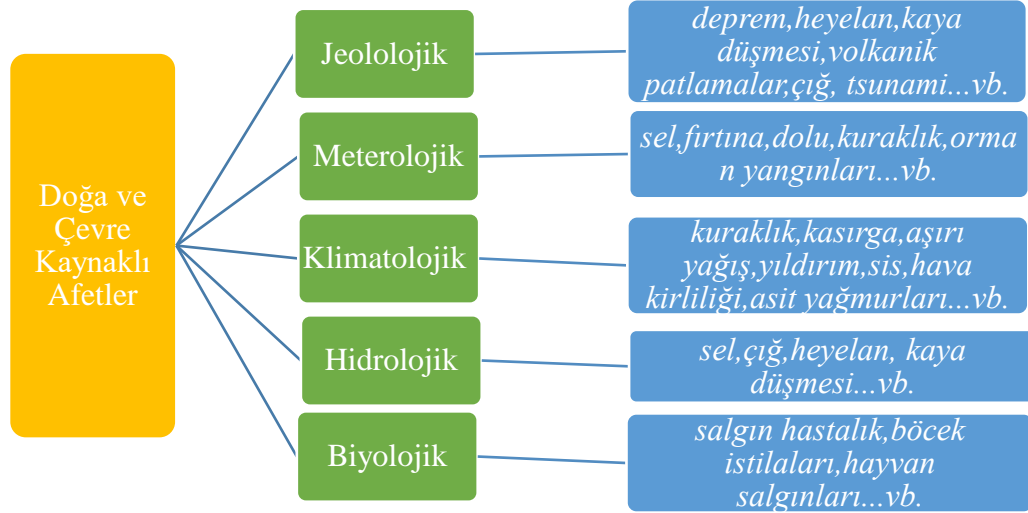
Kaynak: Günüç, Odabaşı ve Kuzu, 2012

Uzaktan eğitim, örgütlü öğrenmenin aksayan yönlerine çözüm olmakla birlikte birey ve toplumun öğrenme isteğine hizmet eder niteliktedir. Yaşamın her evresinde ihtiyaç duyulan eğitimin kalitesi uzaktan eğitim sayesinde artmaktadır. Uzaktan eğitim ile örgütsel boyutta eğitimin mali, fiziki, alan uzmanı eksikliği sorunları ortadan kalkar. BİT 'in eğitsel alanlara dahil edilmesiyle artan eğitsel programlar bireysel öğrenme isteğine cevap vermektedir. Dolayısıyla uzaktan eğitim yaşam boyu öğrenme etkinliklerine destek olmaktadır (A.g.e.).

2.5.4.Zorunluluk Halinde Uzaktan Eğitim

a) Doğal Afetler

Ülkemiz bazen jeolojik yapısı itibariyle, sanayi ve teknolojik çalışmalar esnasında ortaya çıkan endüstriyel kazalarla, iklim şartlarının anormal değişimleriyle ya da biyolojik istilalar sonucu pek çok afet ile karşı karşıya kalmaktadır. Afet kaynakları Şekil 2.2 'de görüldüğü gibi çeşitlilik içermektedir.

Şekil 2.2: Doğa ve Çevre Kaynaklı Afetler

Afetlerin kaynağı ne olursa olsun meydana geldiği yerde ve bölge insanları üzerinde geri dönüşü mümkün olmayan olumsuz sonuçlar bıraktığı bir gerçektir. Bu durumda ortaya çıkan kayıpları en aza indirmek için gerekli güvenlik şartlarının sağlanması ön koşuldur. Toplumun bilinçlenmesi ve afetin olumsuz etkilerini daha sağlıklı atlatılmak için eğitimler düzenlenmektedir. Bu konuda okullar ve sivil toplum kuruluşları görevlendirilmektedir. Afet öncesi bilinçlenme, afet anında kriz masalarının oluşturulması ve afet sonrası iyileştirme faaliyetleri “Afet Yönetimi” başlığı altında toplanmaktadır. Tedbir ve kurtarma bölümlerinin ardından iyileştirme etkinlikleri yer almaktadır. Bu kısım fiziki, sosyal ve psikolojik boyuttaki yapılandırmaların yer aldığı zahmetli ve uzun soluklu bir süreci ifade etmektedir (İlhan, 2019).

Afet öncesi ve afet sonrası çalışmalar ile kayıp oranını en aza indirmek hedeflenmektedir. Kayıpları azaltmada, afet yönetiminin doğru uygulanması kadar afet süresinin de payı vardır. Herhangi bir kaza ya da felaket öngörülemediği gibi bitiş süresi için de net bir şey söylenemez. Süresi uzayan depremlerde yıkıcı etkisiyle birlikte can ve mal kayıpları artmaktadır. Söndürülmesi zaman alan orman yangınlarının verdiği tahribat oldukça fazladır. Uzun süreli sel, asit yağmuru, kuraklık ...gibi olumsuzluklarda maddi manevi kişilere verdiği zararın telafisi de zaman almaktadır. Toplumsal yapının iyileştirme çalışmaları için psiko-destek görüşmeleri planlanmaktadır. Ekonomik anlamda kalkınmanın kolaylaştırılması için işveren ve

işyeri sahiplerine destek fonları imkânı sunulmaktadır. Yerleşim yerlerinde ortaya çıkan yıkımlar için toplu konut projeleri gerçekleştirilmektedir (A.g.e.).

Eğitim alanında uygulanan iyileştirme etkinliklerinde okulların fiziki güçlendirilmesi, materyal yardımları ile öğrenci ve öğretmenlere psikolojik destek verilmesi sıralanabilir. Eğitimde kritik dönemler olduğu için zaman kaybetmeden kaldığı yerden devam etmesi önemlidir. Süresi belirsiz afetlerde eğitimin devamlılığı uzaktan eğitim sayesinde karşılanmaktadır. Eğitim adına afet durumunda yapılan çalışmaların en somut örneğini 2019 Elâzığ depreminde görmekteyiz (Can, 2020). Bu şekilde afetin iyileştirme hareketlerine bir yenisini daha eklenmiştir. Bu amaçla temelleri atılan afet sonucu zorunlu uzaktan eğitim uygulamaları, biyolojik afetlerden sayılan salgın hastalık ile farklı bir boyut kazanmıştır. Okullar kalabalık ve kapalı ortamlar olduğu için hava yolu ile bulaşan hastalıkların yayılımı için elverişlidir. Bu nedenle Covid-19 Pandemisi Türkiye 'de ortaya çıktığı tarihten itibaren okullarda eğitim öğretime ara verilmesi kararı alınmıştır. Alt yapısı zaten var olan EBA TV yayınları zenginleştirilerek uzaktan eğitimin bir kolu işe koşulmuştur (Yalçınkaya, 2020).

2.6. Küresel Salgın (Pandemi)

Salgın hastalıklar insanlar ve diğer canlıların yaşamını tehdit eder nitelikte olduğu için afetler arasında yer almaktadır. Salgın hastalık, belirli bir alanda belli bir grup insan arasında beklenenden fazla vaka gözlenmesini ifade etmektedir. Küresel salgın (pandemi) ise bir hastalığın, enfeksiyon etmeninin çeşitli ülkelerde veya kıtada yayılması hatta tüm dünyada yayılım göstermesi olarak tanımlanmaktadır (Durmuş, 2020). Bir salgının pandemi olarak ilan edilmesine Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) karar vermektedir. DSÖ'nün pandemi değerlendirmesinde şu faktörler göz önünde bulundurulmaktadır:

1. Daha önce maruz kalınmayan bir hastalığın ortaya çıkması,
2. Hastalık etmeninin insanlara bulaşarak tehlikeli sonuçlar oluşturması,
3. Hastalığı oluşturan etmenin hızlı yayılım göstermesi.

DSÖ Çin kaynaklı Covid-19 salgını için 30 Ocak 2020'de "uluslararası acil durum" ilan etmiştir. Vakalarının ülke sınırları dışında gözlenmesi ve Avrupa ülkelerinde hızla

yayılımı ile 11 Mart'ta DSÖ Covid-19'u küresel salgın (pandemi) olarak duyurmuştur (Yılmaz, vd.,2020).

Salgın hastalıkların geçmişi incelendiğinde hastalığın yayılmasında ve evrimleşmesinde %70 hayvanların etkili olduğu görülmektedir. Bazı kaynaklar virüs ve bakterilere konak hücre olan hayvanların yaşam alanlarının insanlar tarafından istila edilmesini sorumlu tutmaktadır. Bu durum insanlar ile hayvanların yakın temaslarını zorunlu kılmakta ve insanları mikroplara maruz bıraktığı için doğmaktadır. Yetersiz beslenme, temizlik koşullarının sağlanamayışı salgınların yayılmasını hızlandırmaktadır (Bingöl,2020). Salgınlardan çıkış sebepleri ve dünya üzerinden geçişlerinde bıraktığı etkilerine ait kritik noktaları açıklamakta fayda vardır.

Kara Veba; 14. yy.'da bir bakterinin sebep olduğu ve pirelerin ısırması ile insanlara bulaştığı bilinmektedir. Yaklaşık 200 milyon kişinin öldüğü hastalık, Çin ve Asya'nın güneybatısında ortaya çıkmasına rağmen Avrupa nüfusunun üçte birinin yok olmasına sebep olmuştur (Aslan,2020: 37).

Kolera, bakterinin sebep olduğu bağırsak enfeksiyonu ve ishal şikayetleri ile ortaya çıkan hastalıktır. Birçok ülkede binlerce kişinin ölümüne sebep olmuştur. Tuzlu glikoz karışımı ile oral yolla tedavi edilerek su kaybı önlenmekte ya da antibiyotik kullanımı ile tedavi edilmektedir (A.g.e.).

İspanyol Gribi; 20. yy.'da H1N1 virüsünün bir alt türünün yol açtığı grip salgınıdır. 50 ile 100 milyon aralığında ölüme yol açtığı düşünülmektedir. 1. Dünya Savaşı'nın seyrini değiştirmede etkili olmuştur (Durmuş, 2020).

Çiçek; ilk salgının M.Ö.1350 yılında Hitit Savaşı'nda görüldüğü bilinmektedir. 17. yüzyılda özellikle çocuklar üzerinde ağır seyreden hastalık büyük oranda ölümlere sebep olmuştur. 1700'lü yıllarda hastalığın aşısı Osmanlı'da uygulanmış ve ilk aşı olarak tarihe geçmiştir. Bu tarihten itibaren yapılan düzenli aşılama kampanyaları ile hastalık etkinliğini yitirmiştir (Karal ve Biçer, 2020).

21. yy. Viral Salgınlar (Korona Virüs Ailesi); insanları ve pek çok hayvanı enfekte eden RNA virüsleridir. Soğuk algınlığı şikayetlerinin şiddetlenerek zatürreye varan seviyeye çıktığı gözlenmektedir. Sars-CoV, Mers-CoV ve son olarak COVID-19 türleri ortaya çıkmıştır (Durmuş, 2020).

COVID-19; damlacık saçılımı ve temas bulaşan mutasyona uğramış bir virüstür. 2-27 gün arası bir kuluçka evresi olduğu bilinmektedir. Enfekte olan kişilerde genellikle soğuk algınlığına benzer halsizlik, boğaz ağrısı, eklem ağrısı, öksürük belirtileri gözlenmektedir. Semptomların ağır seyrettiği hastalarda yüksek ateş, nefes alma güçlüğü görülmektedir. Bağışıklığı zayıf, kronik rahatsızlığı bulunan ve ileri yaş hastalarda yoğun bakım servisinde takip edilme gereği duyulmaktadır. Ölüm oranları bu hastalarda daha fazladır. Hastalığa yönelik tamamlanan ve devam eden aşı çalışmaları bulunmaktadır (Aslan, 2020: 39).

Salgın hastalıklar devletlerin ekonomik ve sosyal dengelerini değiştirmektedir. 19. yy. da salgınların tarihe yön verici etkisi olduğu da gözlenmektedir. Bazı savaşlarda salgın hastalık sebebiyle orduların kırılması sonucu savaşın seyri değişmiştir. Ayrıca sıtma, köle ticaretinin gelişmesine, veba feodalizmin çökmesinde etkili olmuştur (Karal ve Biçer, 2020).

Anadolu topraklarının dönemsel olarak çeşitli sebeplerle salgın hastalıklara maruz kaldığı bilinmektedir. Göç yolları üzerinde bulunmasından kaynaklı tüccarlar, hacılar, ordular Anadolu üzerinden geçişleri sırasında salgın hastalıkların bölge halkına bulaşmasına sebep olmuşlardır. Salgın hastalık sürecinde ekonomik, sosyal ve demografik kaygılar sebebiyle devletler birtakım önlemler almıştır. 19. yüzyılda kitlesel kayıplara yol açan veba, kolera, sıtma ve çiçek hastalıkları için hem idari hem sıhhi tedbirler güçlendirildiğini görmekteyiz. Günümüzde de dünya ülkelerinde ortak problem olarak algılanan salgınlara ait ilaç, aşı, sıhhi malzeme teminine ait çalışmalar küresel boyutta paylaşılmaktadır (Yıldız, 2014).

Gelişmiş haberleşme ağı sayesinde dünya ülkelerinin salgın hastalıklara yönelik çalışmaları güncel olarak takip edilebilmektedir. Covid-19 Pandemisi içinde ülkelerin sağlık, eğitim, sanayi sektörlerinde yaşanan farklılaşmaya yönelik izledikleri politikalar, aldığı önlemler ve salgın koşullarına uygun olarak sistem yapılanmalarından faydalanılabilmektedir. Önlemler arasında genel olarak karantina uygulamaları, uçuş yasakları, maske zorunlulukları ve sıkı hijyen tedbirleri ile yayılımı engelleme çabaları yer almaktadır. Paralelinde tedavi odaklı çalışmalar arasında hastane ve yatak kapasitesini arttırma, solunum cihazı temini, aşı çalışmaları karşımıza çıkmaktadır. Sağlık sektöründeki şok etkisinde meydana gelen değişimleri eğitim sektöründeki değişimler izlemektedir.

Covid-19 hastalık etkeninin yayılımını azaltmak ve tedavi çalışmalarında zaman kazanabilmek için okul ve benzeri kurumlar bir süreliğine yüz yüze eğitime ara vermek zorunda kalmıştır. Bu zorunlu durumun ne kadar süre devam edeceği bilinmediği gibi akan zamana eğitimi feda etmeme adına birtakım girişimler de hız kazanmıştır. Dünyadaki 770 milyon öğrenen için en doğru çözümün uzaktan eğitim uygulamalarına yönelmek olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitimin ülkeler, kurumlar ve kişiler bazında kullanılma düzeyi çağa yetişmek ve teknolojik gelişmelere uyum sağlamakla açıklanabilmektedir (Telli ve Altun, 2020).

2.6.1. Pandemi Dönemi Dünyada Uzaktan Eğitim

Covid-19'un her sektörde derin etkileri olduğu gibi eğitim alanına da hasarı küresel ölçekte benzerdir. Dolayısıyla toplam 191 ülke okullarını tamamen kapatma kararı almışken, bazı ülkeler okulların kapatma kararını yerel yönetimlere bırakmıştır. Anaokulundan üniversiteye kadar dünya üzerinde 1.724.657.870 kadar öğrenci pandemi döneminde okullarından uzak kalmak zorunda kalmıştır. Bu sayı tüm öğrencilerin % 91,3'üne denk gelmektedir. Çoğu ülke eğitim çevrimiçi platformlar aracılığıyla internet kullanımı sayesinde eğitimdeki kaybı en aza indirmeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra ulusal televizyon kanalları ve radyo aracılığı ile öğretmen öğrenci etkileşimi devamlılığı sağlanmaktadır. Ülkelerin gelir düzeyine ve yararlılık düzeyi inançlarına göre sunduğu uzaktan eğitim olanakları da farklılaşmaktadır. Ülkelerin çoğu öncelikli olarak çevrimiçi platformları kullanırken, Türkiye, Kosta Rika, Litvanya, Gürcistan aynı zamanda TV yayınlarını da uygulamaktadır. Belçika çevrimiçi platform kullanmadan sadece TV yayını kullanan ülkedir. Sahra altı Afrika'daki öğrencilerin çok büyük çoğunluğunun internete ulaşımı olmadığı gibi evlerinde bilgisayar yoktur. Kenya da uzaktan eğitimini radyo yayınları ile gerçekleştirmektedir (Yılmaz, vd.,2020). Dünya ülkeleri yüz yüze eğitime ara vermek zorunda kaldığında sürekliliği sağlama adına uyguladıkları ilk çevrimiçi çalışmalar aşağıda açıklanmaktadır.

a) Çin

26 Ocak'ta okullarını tatil ederek anaokulundan doktora seviyesi öğrencilerine kadar 30 milyon kadar öğrencisi ile evden öğrenmeye geçiş yapmıştır. Çin, en gelişmiş ve etkili dünyada en yüksek ikinci kullanıcı sayısına sahip Rain Classroom öğretim

platformu ile eğitim faaliyetlerine devam etmiştir. Ayrıca Çin’de bulunan yükseköğretim kurumlarında kayıtlı yarım milyon uluslararası öğrenci de uzaktan eğitim ile kurslarına devam etmiştir (Telli ve Altun, 2020). Nisan ayının sonlarında okullarını kısmen açan ülkeler arasına giren Çin’de bu uygulama uzun süre devam etmiştir. 2020 yaz aylarında akademik tatile ayrılmanın ardından okulların açılışı tekrar kısmen açılma şeklinde olmuştur. Ekim ayı itibarıyla pandeminin etkisinin iyice zayıflamasına karşılık Çin’de okullar tamamen açılmıştır

(Global Monitoring Of School Closures Caused By Covid-19, 2020)

b) Almanya

10 Ağustos tarihinde, Avrupa’daki okulların büyük çoğunluğu akademik tatilde iken okulunu ilk açan ülkelerdendir. Öğrencilerin okula güvenli şekilde dönmesi için birtakım önlemler alınmıştır. Okul bahçesi, yemekhane ve tuvaletlerde bireysel bölgeler belirlenmesi, pozitif vaka görülmesi durumunda okul ve öğrenci gruplarına yönelik karantina uygulanması bu önlemlerden bazılarıdır. Kasım ayı itibarıyla kısıtlamaların arttığı gözlenirse de okullar Noel tatiline kadar kapanmamıştır (TEDMEM, 2020).

c) ABD

Salgın sebebiyle 100 kadar üniversite uzaktan eğitime geçerken kolejler bir süre örgün eğitime devam etmiştir. Çevrimiçi eğitim konusunda oldukça güçlü eğitim sistemine sahip olmanın yanı sıra uzun yıllar dünyaya açık sertifika programları sunulmaktadır (Telli ve Altun,2020). Okulların kapanması ile ilgili kararı Covid-19 etkisinin bölgesel yoğunluğa göre verilmesi gerektiğine inandıkları için ABD’de okullara kısmen kapalı olmuştur. Tamamen kapanması gerekli görülmemiştir (Global Monitoring Of School Closures Caused By Covid-19, 2020)

d) İngiltere

Salgının ilk zamanları bazı okullar kapanırken yüksek öğretimde bu yönde bir eğilim gözlenmemiş, hatta toplum bağışıklığı inancı ile vaka görülen kurumda dahi eğitime devam edilebileceği açıklanmıştır. Daha sonra ise hastalık yayılımının hızlanması sonucu uzaktan eğitim uygulamalarına geçilmiş, yükseköğretim sınavları iptal edilmiştir. İngiltere’de 2020 Mart ayında kapanan okullara haziran aylarında kısmen

açılma uygulansa da bu durum kısa sürmüştür. Eylül ayı başlarında okullarının çok büyük çoğunluğunu tamamen açan ülkelere arasına girmiştir (Anadolu Ajansı, 2020).

e) İspanya

Okulları kapandıktan sonra 3-10 yaşa çocuklara yönelik EduClan adlı dijital kaynak sunan platform kullanarak ve ulusal TV yayınları ile uzaktan eğitim uygulamalarına geçmiştir (Yılmaz, vd, 2020).

f) İtalya

Çinli turistler sebebiyle ülke sınırlarına taşındığı düşünülen virüs hızlı bir yayılım gösterince 4 Mart itibariyle tüm okulları kapanmıştır. Uzaktan öğrenme ile ilgili öğretmenlerine web seminerleri vermek üzere bilgi portalı açtığı bilinmektedir. Bakanlık sanal toplantı odaları, çevrimiçi sayfalar ve eğitimler oluşturarak dijital içerik oluşturmaya ve yeni öğrenme ortamları geliştirmeye yönelik faaliyetleri kolaylaştırmıştır. Okullara teknik destek sağlamıştır. Ayrıca dezavantajlı çocuklara ekonomik destek vererek fırsat eşitliğini göz önünde bulundurmuştur (Yılmaz, vd.,2020). Eylül ortasında tamamen okulların açıldığı İngiltere’de vaka sayılarının kırmızı, yeşil ve sarı bölge olarak kategorilere ayrılarak farklı uygulamaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Örneğin kırmızı bölge; en büyük risk gruplarının yer aldığı ve kısıtlamaların en fazla olduğu, temel ihtiyaçlar harici birçok hizmet alanını kapalı olmasını ifade etmektedir (TEDMEM, 2020). UNESCO ekonomik ve sosyal boyuttaki ilerlemenin eğitime dayandığını kabul etmektedir. Kuruluşundan bu yana önceliği insancıl yöntemlerle eğitimin geliştirilmesine vermektedir. Ayrıca Covid-19 Pandemisi’ni tarihe tanıklık eden bir kültürel miras olarak ifade etmektedir. Bu şartlarda derinden etkilenen eğitim sektörü için UNESCO’nun okulları kapanan ülkelerde alınması gereken önlemler ile ilgili önerileri şu şekildedir:

- 1. Hazırlık durumunu inceleyin ve en uygun araçları seçin.*
- 2. Uzaktan eğitim programlarının kapsayıcılığında emin olun.*
- 3. Veri gizliliğini ve veri güvenliğini koruyun.*
- 4. Öğretimden önce psiko-sosyal zorluklara yönelik çözümlere öncelik verin.*
- 5. Uzaktan eğitim programlarının zaman çizelgesini planlayın.*
- 6. Öğretmenlere ve ailelere dijital araçların kullanımı ile ilgili destek sağlayın.*

7. Uygun yaklaşımları harmanlayın ve uygulama ve platform sayısını sınırlayın.

8. Uzaktan öğrenme kurallarını geliştirin ve öğrencilerin öğrenme sürecinin izleyin

9. Uzaktan eğitim birimlerinin sürelerini öğrencilerin öz-düzenleme becerilerine göre belirleyin.

10. Topluluklar oluşturun ve bağlantıyı geliştirin.

(Uzaktan Eğitim Çözümlerini Planlamak İçin 10 Öneri, 2020).

UNESCO'nun, Covid-19 Pandemisi etkisiyle daha da derinleşen eğitimdeki eşitsizliği kaldırmaya yönelik isteği daha da belirginleşmektedir. Bu durum yapılandırma çalışmalarının, dezavantajlı gruplara ağırlık vermesiyle açıklanmaktadır. Özellikle yoksul ülkelerde eğitim harici işlevselliği bulunan (barınma, beslenme, sosyalleşme ...gibi) kurumların kapanması çocukların bu yönde yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Bir diğer sorun da evden eğitim alan öğrencilerin öğrenme etkinliklerinde veli desteği sağlanmasıdır. Bu noktada da gerek eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin yetersizliği, gerek sağlık çalışanlarının çocukları ile yeteri kadar bir araya gelemeyişi bazı grupları dezavantajlı kılmaktadır. Bu konuda Çin, Japonya, İspanya, Guetemala, Tayland, İtalya gibi ülkelerde ebeveynlere pedagojik destek sağlanarak öğretim materyalleri sunulmakta öğrenme kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır (Çelik, 2020).

Tüm dünyada kapanan okulların ne zaman açılacağı sıklıkla sorgulanan bir sorudur. Her ülke uygun koşullar sağlandıktan sonra en güvenli şekilde planlamalar yapmaktadır. Pandeminin vaka sayılarındaki değişimler okulların açılma kararını yakından ilgilendirmektedir. Ülkeler koşullarını kendi ekseninde değerlendirerek karar almaktadır. Örneğin yüzölçümü ve öğrenci sayısı fazla olan ABD ve Kanada'da okulların açılışı bölgesel olarak değerlendirilirken, Norveç ve İsveç gibi ülkelerde ise açık havada eğitim uygulamaları görülmektedir (Pandemi Sürecinde Dünyada Eğitim, 2020).14 Aralık 2020 tarihli UNESCO verilerine göre toplam 210 ülke arasından 106'sında okullar tamamen açık, 43'ünde kısmen açıktır. Okullar 34 ülke için ara tatilde ve 27 ülkede ise okullar tamamen kapalıdır. Avusturalya, Almanya, Belçika, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İngiltere, İspanya, Japonya, İsveç, Norveç, Tayland okulların tamamen açık olduğu ülkelerden bazılarıdır. ABD, Kanada, Estonya, İtalya, Litvanya, Macaristan, Mısır ise kısmen açık ülkeler arasındadır. Covid-19 nedeniyle hala okulları tamamen kapalı olan 27 ülkeden birkaçı ise,

Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Meksika, Polonya, Türkiye, Yunanistan ve Venezuela'dır (TEDMEM, 2020). Salgın hastalıklar dinamik süreçler olarak ifade edilmektedir. Kapsadığı bölgelerde bırakacağı etkileri ve ait oldukları dönemin bitişi bilinmez olduğundan plan yapmayı engeller. Gerek ekonomik boyutta gerek eğitimsel anlamda bir ülkenin savaş etkisiyle maruz kalacağı geri kalmışlıktan daha fazlasına sebep olabilir. Her afette olduğu gibi psikolojik ve sosyolojik boyuttaki tahribatın düzeyi de zamanla gün yüzüne çıkacaktır. Dünya'da öğretim kayıpları uzaktan eğitim uygulamaları ile telafi edilmeye çalışılmaktadır. Okulların kapalı olmasının tek kaybını öğretim etkinliklerinden ibaret olarak nitelendirmek oldukça yanlıştır. Okullar aynı zamanda çocukların, gençlerin akran gruplarıyla etkileşim içinde olduğu, bahçelerinde fiziksel etkinliklerin gerçekleştirildiği mekanlardır. Uzaktan eğitim uygulamaları profesyonel düzeyde dahi gerçekleştirilse okulun öğretim işlevine hizmet etmekten öteye geçemeyecektir (Çelik, 2020).

2.6.2. Pandemi Döneminde Türkiye'de Uzaktan Eğitim

2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı Değerlendirme

Türkiye'de Covid-19 hastalık gündemi örgün eğitim kurumları açısından üç ayrı dönemde incelenmektedir. Bunlar farklılaşan bilgilendirmelerin, kısıtlamaların, önlemlerin, uygulamaların, telafi çalışmalarının yer aldığı "Hazırlık ve İlk Müdahale Dönemi", "Büyük Ölçekli Müdahale Dönemi", "Toparlanma Dönemi" olarak gruplara ayrılmaktadır.

Hazırlık ve ilk müdahale dönemi, ilk olarak salgın ülkemiz sınırlarına ulaşmadan önce Çin ve dışındaki ülkelerdeki yayılım takip edilerek gerekli tedbirlere yönelik halkın bilinçlenmesi amaçlanmıştır. Şubat ayı başlarında MEB'in internet sayfasında doğru el yıkama ve solunum yolu rahatsızlıklarına ait bilgilendirme yapılmıştır. Daha sonra hastalığın ciddiyeti arttıkça Covid-19 ile ilgili videolar da paylaşılmıştır. Mart ayı başlarında okulların eğitim dışı zamanlarda dezenfekte edilmesi ve MEB'e bağlı personel, öğrenci ve öğretmenlerin yurtdışı seyahat kısıtlaması uygulanacağı duyurulmuştur. Bu süreçte yüksek öğretim kurumlarında da üç haftalık tatil ilan edilmiştir (Korlu, 2020).

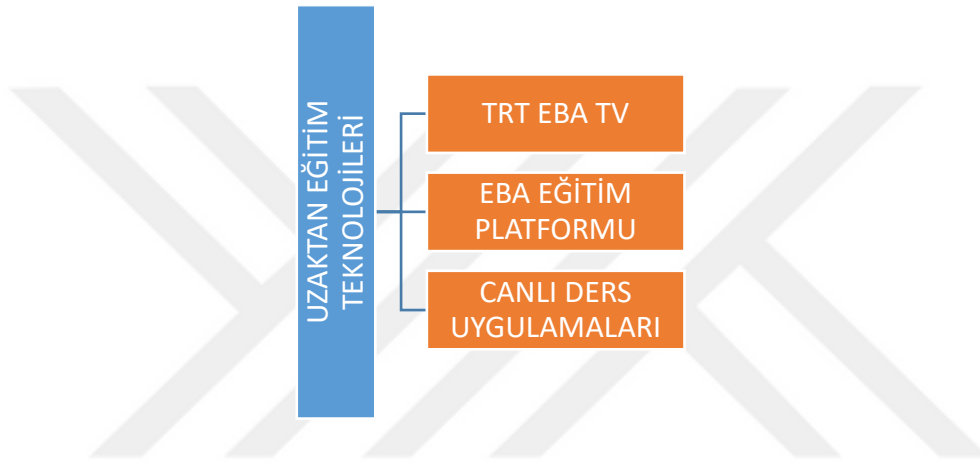
Büyük ölçekli müdahale dönemi, Türkiye'de 11 Mart 2020'de ilk vakanın görüldüğüne dair açıklama yapılmasının ardından hızlı bir şekilde bir haftalık yarı

dönem tatili öne alınarak okullar kapatılmıştır. Ardından vakaların artış hızı doğrultusunda okulların tekrar açılmasının, yayılımı hızlandıracağı düşünülerek okul açılması bir süre daha askıya alınmıştır. Bu dönemde eğitim kaybına fırsat vermeme adına uzaktan eğitim ile devamlılık sağlanması düşünülmüştür. 23 Mart'tan itibaren Türkiye'de uzaktan eğitime geçileceği duyurulmuştur. Bu kapsamda ilk olarak TRT EBA İlkokul, TRT EBA Ortaokul ve TRT EBA Lise olmak üzere üç farklı televizyon kanalı oluşturulmuştur. Paralelinde öğretmenlerin öğrencileri ile içerik, sınav, dosya paylaşımı yapabildikleri EBA Platformu uygulamaya alınmıştır. Uzaktan eğitime farklı bir boyut kazandıran platform üzerinde bireysel gelişimi destekleyen eğitimler de yer almaktadır. Uzaktan eğitim uygulamalarının en son basamağı ise canlı ders olmuştur (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020). Uzaktan eğitim uygulamalarının ne kadar süreceği konusundaki soru, 18 Mayıs tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklaması ile cevap bulmuştur. Bu dönem okulların yüz yüze açılmayacağı netleşmiş ve 12 Haziran'a kadar uzaktan eğitim uygulamaları ile devam edeceği duyurulmuştur (T.C. Cumhurbaşkanlığı,2020). Böylelikle 2020-2021 Eğitim Öğretim yılında tüm öğrencilerin bir üst kademeye geçirileceği ilan edilmiştir. Ayrıca LGS ve YKS için soruların, yüz yüze işlenen birinci dönem müfredatı kapsamında hazırlanacağı açıklanmıştır. (Anadolu Ajansı, 2020). Yükseköğretim kurumlarında ise 2019-2020 bahar döneminin uzaktan öğrenme ile devamına karar verilerek ders materyallerinin platform üzerinden paylaşımı gerçekleştirilmiştir. Ön lisans, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin talepleri ile kayıtlarını dondurma hakkına, tez savunmalarının ise video konferans ile gerçekleştirilmesine olanak tanınmıştır. Ayrıca ara dönem sınavlarının çevrimiçi olarak yapılması için hazırlıklar yapılmıştır (Can, 2020).

Toparlanma Dönemi, 2020 yılı haziran ayı normalleşme adımlarının kademeli olarak gerçekleştirildiği faaliyetleri barındırmaktadır. Mesafe kuralları ve hijyen şartlarının belirlenerek kuaförlerin, restoranların alış-veriş merkezlerinin açılması uygun görülmüştür. Bu süreçte UNESCO tarafından okulların tekrar açılması kararının iyi bir planlama gerektirdiği açıklanmıştır. Covid-19 önlemleri göz önünde bulundurularak okulların mali, fiziki koşullarının uygun hale getirilmesi, insan kaynakları yönünden eksikliklerinin giderilmesi önemlidir (Korlu, 2020). 31 Ağustos'ta okulların açılmasına yönelik planlama yapılmıştır.

2.6.3. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimin Teknolojik Altyapısı

Eğitim teknolojisi, “öğrenmeyi kolaylaştırmak ve performansı geliştirmek için uygun teknolojik süreçleri ve kaynakları üretmek, kullanmak ve yönetmek yoluyla yapılan çalışma ve etik uygulamalar” şeklinde tanımlanmaktadır. 1990’lı yıllardan sonra bilgisayarların ve internetin öğrenme ortamlarına dahil edilmesiyle eğitim teknolojisine eğilimin arttığı görülmektedir (Erdoğmuş ve Çağıltay, 2009). Eğitimdeki teknoloji odaklı dönüşümlere ait bir diğer gelişimin de 2020’de Pandemi etkisiyle olduğu görülmektedir. Şekil 2.3’de Pandemi döneminde kullanılan eğitim teknolojileri yer almaktadır.

Şekil 2.3: Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Teknolojileri

a) *EBA TV*

Pandemi dönemi uzaktan eğitim uygulamalarının ilk adımı televizyon yayınları ile atılmıştır. Bu konuda, 1982-2008 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin uzaktan eğitim yayınlarındaki tecrübelerinden yararlanılmıştır (Kıray, 2017). TRT ve EBA ortaklığı ile ilkokul, ortaokul ve lise için TRT EBA kanalları oluşturulmuştur. Alan uzmanları tarafından konu anlatımlarının tahta başında ve hazırlanmış sunular şeklinde oluşturulduğu 20'şer dakikalık ders videoları çekilmiştir. Ders videolarının yayını ilgili kademeye yönelik her gün aynı saatlerde gerçekleştirilmiştir. Bu yayın akışı derslerin olmadığı saatlerde TV kanalında yansıtılmıştır. Böylelikle Türkiye’de ilkokuldan liseye kadar zorunlu uzaktan eğitim uygulamalarının ilk basamağı oluşturulmuştur. Uzaktan öğretim noktasında televizyonun geniş kitlelere ulaşabilmesi, erişiminin kolaylığı hem göze hem kulağa hitap etmesi, konuyu özetleme başarısı açısından işlevselliği bulunmaktadır

(Aydın,2020). Televizyon yayınları öğrencilerin pasif dinleyici rolünde olması, soru sorarak etkileşime şans tanımaması, önceden planlanan ders içeriğine müdahaleye imkân vermemesi, taşınma kolaylığı sağlamaması açısından ise esneklik niteliği taşımamaktadır (Kıray, 2017). Ayrıca günümüz öğrencilerinin televizyon ile tanışma hikayelerinde, bilgilendirme amacıyla kullanılma yer almakta mıdır, diye sormakta fayda vardır. Çocukların televizyonu hangi yönde anlamlandırdıkları da farklı bir tartışma konusudur.

TV yayınları aracılığıyla uzaktan eğitim uygulamasında, evlerin %95'inin televizyona ulaşım imkânı bulunduğu için öğrenciler arasındaki eşitlik ilkesine hasar vermeyeceği düşünülmektedir. Fakat burada öğrencilerin ev ortamlarının uygunluğu, velilerin hassasiyeti, öğrencilerin motivasyon düzeyi ihmal edilmektedir (Korlu, 2020). Zaten uygulamaya geçiş duyurusunda da Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk bu konuda:

Okul çocuğun sadece eğitim aldığı, ders dinlediği, öğrendiği yer değildir. Okulda sosyalleşir, arkadaşlarıyla birlikte öğrenir, sistematik bir şekilde çocuklarımıza bunların hepsini kusursuz bir şekilde verebilmemizin elbette ki imkânı olmayacak. Bizim için uzaktan eğitim, çocuklarımız okuldan ayrı kaldıkları bu süreçte derslerinden soğumasınlar, eğitimden kopmasınlar diye gerekli. Yarın okullar açıldığında büyük bir boşluk yaşamassınlar.

Şeklinde açıklık getirmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2020).

b) EBA Eğitim Platformu

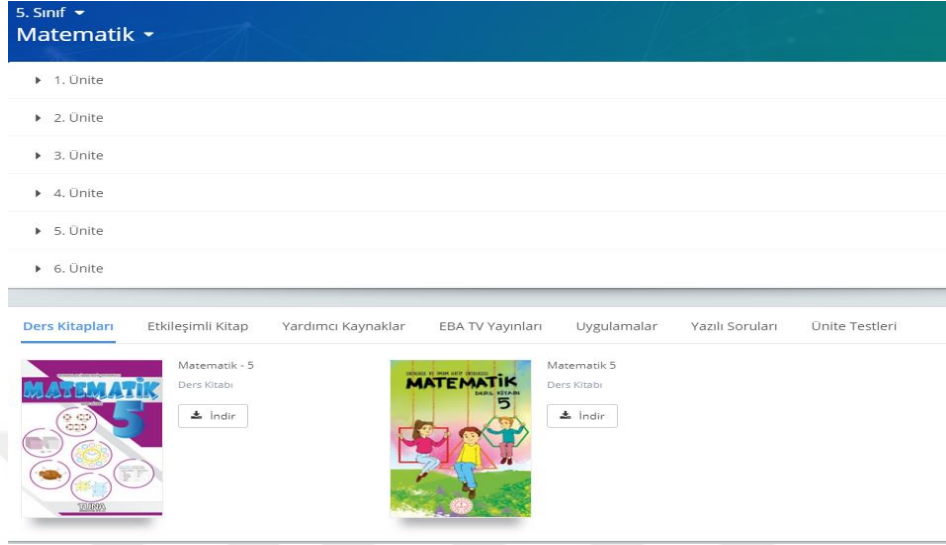
Türkiye’de resmi okulların fiziki şartlarının düzenlenmesi, personel istihdamı, mali destek sağlanması, denetlenmesi hususunda devlet ilgili birimlerini görevlendirerek uygun koşulları oluşturmakla yükümlüdür. Devlet bu bağlamda her öğrencinin eşitlik ve adalet ilkesi gözetilerek eğitim görme hakkına hizmet etmektedir. Akıllı tahta uygulamasına kadarki dönemde okullarda bilgisayar, tepegöz ve projeksiyon cihazları ile teknolojik destekli eğitim ortamları oluşturulmaktaydı. Akıllı tahtaların da çeşitli sebeplerden dolayı (internetin olmaması, içeriklerin eksik olması, programların güncel olmaması, öğretmenlerin teknoloji kullanımı konusunda desteğe ihtiyaç duyması) öğretmenler tarafından kullanım düzeyi farklılaşmaktadır (İ. Karakuş ve S. Karakuş, 2017). Yeterli donanım olsa dahi sınıf ortamında teknoloji kullanım düzeyini öğretmenlerin yatkınlığı, ilgi ve inancı belirlemektedir (Çağıltay vd., 2001).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, 2012 yılında uygulamaya başlayan Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi adı altında eğitimde büyük çaplı bir atılım gerçekleştirilmiştir. Teknoloji temelli projede çağın gereksinimlerini yakalamak üzere sınıf ortamlarının zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının birden fazla kanalla beslenmesi ve bunun ülkedeki her okula erişim ile sağlanması önemsenmiştir. Proje kapsamında donanım ve yazılım alt yapısının temin edilmesi, müfredata uygun içerik oluşturulması, öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri ile projenin kullanım tanıtımının yapılması...vb. çalışmalar yer almaktadır (Çukurbaşı, İşbulan ve Kıyıcı, 2016). Burada eğitsel içerik oluşturulmasına ve yönetilmesine ait olan kısım Eğitim Bilişim Ağı (EBA) adıyla bilinen eğitim platformu üzerinden yapılmaktadır. EBA Portal sınıf içi öğrenme ortamını desteklemek üzere oluşturulmuş bir yapıdır.

Örgün eğitimin yerine kullanılma amacı ile hazırlanmamasına rağmen Covid-19 sonrası açılmayan eğitim kurumlarının yaşam alanı haline gelmiştir. Türkiye'nin çevrimiçi eğitim platformu olarak büyük bir yükü omuzlamak zorunda kalmıştır. Uzaktan eğitim süreci uzadıkça daha da nitelikli hale getirilmiştir. EBA Portal öğretmenlerin öğrencileri ile iletişime geçebilmelerine olanak tanıyan çoklu ortamdır. Öğrenciler ve öğretmenler kullanıcı adı ve şifre ile sisteme giriş yapmak zorundadır. Bu konuda öğretmenler e-devlet, mebbis, karekod gibi çeşitli alanlar aracılığıyla giriş yapabilmektedir. Ayrıca öğrencilere de şifre alma işlemleri konusunda sınıf öğretmenleri yardımcı olmaktadır. Öğretmenler sisteme giriş yaptıklarında, sırasıyla sayfam, dersler, canlı dersler, sınavlar, kütüphane, listeler, çalışmalar, raporlar, mesleki gelişim, gruplar, portfolyolar, dosyalar, takvim, içerik üretimi, soru ve sınav sistemi başlıklarına ulaşabilmektedir (EBA, 2020).

Öğretmenlerin konu anlatımlarını, ders videolarını, konu sonu- ünite sonu testlerini öğrencileri ile paylaşabildikleri dosyalar bulunmaktadır. Buraya kadar olan alanlar öğrenme sorumluluğunu öğrenciye devreden niteliktedir. Öğrenme materyalleri öğrenciye iletildikten sonra öğrenci kendi öğrenme hızına ve öğrenme ortam koşullarını olgunlaştırmasına göre öğrenmeyi yönlendirme yetkisini elde etmektedir. Bu şekilde ders malzemelerinin paylaşımı çevrimiçi eğitim uygulamalarının asenkron (eş zamansız) şekilde sağlandığı durumlara örnek teşkil etmektedir. Eş zamansız öğrenmede içerik ders materyalleri önceden hazırlanarak sunulur ve öğrenciler

istedikleri zamanda bilgilere erişebilir. Öğretici ile öğrencilere-posta, forum, tartışma tahtası gibi kanallar aracılığıyla etkileşime geçebilir (Karahan, vd., 2018: 68). EBA Portal üzerindeki zengin kaynak listesi Şekil 2.4’de görüldüğü gibidir.

Şekil 2.4: EBA Platformunda Yer Alan Kaynaklar

Kaynak: EBA,2020

Öğretmenlerin konu anlatımlarını, ders videolarını, konu sonu- ünite sonu testlerini öğrencileri ile paylaşabildikleri dosyalar bulunmaktadır. Buraya kadar olan alanlar öğrenme sorumluluğunu öğrenciye devreden niteliktedir. Öğrenme materyalleri öğrenciye iletildikten sonra öğrenci kendi öğrenme hızına ve öğrenme ortam koşullarını olgunlaştırmasına göre öğrenmeyi yönlendirme yetkisini elde etmektedir. Bu şekilde ders malzemelerinin paylaşımı çevrimiçi eğitim uygulamalarının asenkron (eş zamansız) şekilde sağlandığı durumlara örnek teşkil etmektedir. Eş zamansız öğrenmede içerik ders materyalleri önceden hazırlanarak sunulur ve öğrenciler istedikleri zamanda bilgilere erişebilir. Öğretici ile öğrencilere-posta, forum, tartışma tahtası gibi kanallar aracılığıyla etkileşime geçebilir (A.g.e.: 69).

EBA Portal üzerinde konunun anlatımı sonrasında pekiştirilmesine yönelik birçok test de yer almaktadır. Şekil 2.5.’de görüldüğü gibi tarama testleri, alıştırma, yaprak testler, yazılı ve çalışma soruları, beceri temelli testler ve tekrar testleri ölçme değerlendirme fırsatı sunmaktadır.

Şekil 2.5: EBA Platformu'nda Yer Alan Ölçme Değerlendirme Testleri

Kaynak: EBA,2020

Daha sonraki güncellemelerinde portal üzerindeki değişikliklerle değerlendirme boyutu kazandırılmıştır. Çalışma raporları alanında Şekil 2.6.'da görüldüğü gibi çalışma bazlı ve öğrenci bazlı olarak öğrencilerin çalışmaları yakından takip edilebilmektedir. Çalışma bazlı raporlarda kazanımlara göre gönderilen içeriklerdeki sınıflara tanınan süreler görülmektedir.

← Çalışma Raporları

ÇALIŞMA BAZLI ÖĞRENCİ BAZLI

Süresi biten çalışmalarınızı filtreleyin ve inceleyin.

Başlangıç Tarihi: 13.08.2020 Bitiş Tarihi: 03.01.2021 Şube/Grup: Tüm Gruplar

Çalışma Adı	Gönderilme Tarihi	Gönderilen Gruplar	Başlama Bitiş Tarihi
Rasyonel Sayılarla İlgili Problemler	24 Aralık 2020 0:45	7. Sınıf / A Şubesi	24 Aralık 2020 0:45 30 Aralık 2020 23:55
Rasyonel Sayılarla Çok Adımlı İşlemler	24 Aralık 2020 0:45	7. Sınıf / A Şubesi	24 Aralık 2020 0:45 30 Aralık 2020 23:55
Özdeşlikler	24 Aralık 2020 0:44	8. Sınıf / C Şubesi, 8. Sınıf / G Şubesi	24 Aralık 2020 0:45 30 Aralık 2020 23:55
Cebirsel İfadeleri Farklı Biçimlerde Yazma ve Cebirsel İfadelerle Çarpma İşlemi	24 Aralık 2020 0:44	8. Sınıf / C Şubesi, 8. Sınıf / G Şubesi	24 Aralık 2020 0:45 30 Aralık 2020 23:55
Tam Sayılı ve Bileşik Kesirler	24 Aralık 2020 0:43	5. Sınıf / E Şubesi	24 Aralık 2020 0:45 30 Aralık 2020 23:55

Şekil 2.6: EBA Platformu'nda Yer Alan Çalışma Esaslı Raporlar

Kaynak: EBA,2020

Öğrenci bazlı raporlarda ise Şekil 2.7’de görüldüğü gibi katılım oranı ve testlerdeki başarı yüzdesinin bireysel takibi yapılabilmektedir.

← Çalışma Raporları

ÇALIŞMA BAZLI ÖĞRENCİ BAZLI

No	Öğrenci Adı Soyadı	Tamamlama (%)	Sınav Performansı (%)
76	[Redacted]	16%	40
193	[Redacted]	74%	76
197	D. [Redacted] EE	32%	63
199	M. [Redacted] ENLER	50%	45
206	[Redacted]	86%	84

Şekil 2.7: EBA Platformu’nda Yer Alan Öğrenci Esaslı Raporlar

Kaynak: EBA,2020

EBA Platformu üzerindeki bir diğer önemli bölüm ise içerik üretimidir. İçerik üretimi adı altında Şekil 2.8.’de görüldüğü gibi içerikler, öğrenme adımları, ders akışları, VFabrika sekmeleri yer almaktadır.

ÇALIŞMA OLUŞTUR

1 Bilgileri Gir 2 Değerlendirme 3 Dosyalar

Çalışmanın Adı *

Açıklama

Çalışma Başlangıcı * 03.01.2021 13 11

Çalışma Bitişi * 04.01.2021 13 11

Sınıf * Seçiniz

Ders * Ders Seç

Öğrenciler çalışmaları sisteme yüklesinler mi? Evet Hayır

Öğrencilerden gelen çalışmaların değerlendirecek misiniz? Evet Hayır

* Doldurulması zorunlu alanlar

Şekil 2.8: EBA Platformu’nda Çalışma Oluşturma

Kaynak: EBA,2020

Bu kısımda öğretmenlerin ilgili bölümleri seçerek, öğrencilerinin durum ve düzeylerine göre kendi kaynaklarını oluşturma fırsatı tanınmaktadır. Böylece ülkenin dört bir yanındaki her öğrenciye adil şekilde sunulan içeriklerin yanı sıra öğretmenlerinin dokunuşlarına da imkân tanıyarak fırsat eşitliği sağlanması amaçlanmaktadır. Öğrencisinin öğrenme açığını ve ihtiyacını kendi öğretmeni tarafından net olarak tespit ederek ve bu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca sosyalleşme olanağı tanıyan herkese açık gruplara katılım göstererek öğrencilerin birbirleriyle de etkileşime geçmeleri hedeflenmiştir. Teneffüs zamanı aktiviteleri Şekil 2.9.'da görüldüğü gibi oldukça ilgi çekicidir. Kültürel boyutta da aktiviteler bulunmakta, müze gezileri yapılabilmekte, e-kitap okuma alanları ve Griceviz başlığıyla beyin jimnastiği yapılabilen, ölçmeye yönelik oyunların da keşfet butonunun renkli dünyasında öğrencileri farklı boyutlara taşımaktadır.

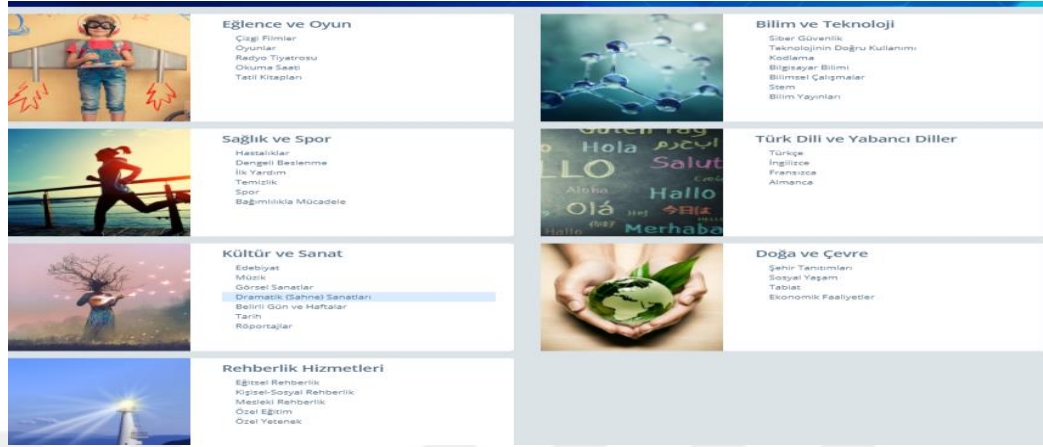
Şekil 2.9: EBA Platformu'nda Yer Alan Teneffüs Zamanı Aktiviteleri

Kaynak: EBA,2020

EBA Platformu'nda öğretmenlere yönelik sunulan hizmet içi faaliyetler de oldukça zengindir. Herkese açık kurslar sayesinde kritik konularda öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenmektedir. Bu kısımda formasyon odaklı, okul-aile-çocuk merkezli, genel kültürü arttırmaya yönelik pek çok kitap pdf. dosyaları olarak yer almaktadır.

Kütüphane kısmı Şekil 2.10.'da görüldüğü gibi oldukça geniş eğitim öğretilerini bir anda sunma yetisinde oluşturulmuştur. Burada; Eğlence ve Oyun, Bilim ve Teknoloji,

Spor ve Sağlık, Türk dili ve Yabancı Diller, Kültür ve Sanat, Doğa ve Çevre, Rehberlik Hizmetleri kategorilerine ayrılmış alanlar yer almaktadır. Daha pek çok alt başlığıyla birlikte öğrenme ortamlarının kalitesini arttırmaya yönelik doluluktur.

Şekil 2.10: EBA Platformu'nda Yer Alan Kütüphane Etkinlikleri

Kaynak: EBA,2020

c) Canlı Ders Uygulamaları

Çevrimiçi öğrenme çeşitleri arasında öğretmen ve öğrencinin aynı anda bulunduğu (senkron) ve etkileşime geçebildiği (çift yönlü iletişim) öğrenme ortamları canlı sınıf olarak ifade edilmektedir. Dersi eğitmenin yönetmesi ve görüntü ses paylaşımları sayesinde örgün eğitimdeki geleneksel sınıf yapısına oldukça benzemektedir. Canlı ders, video konferans ve sanal sınıf ifadeleri ile de karşımıza çıkmaktadır. Açık kaynak kodlu bir yazılım tarafından desteklendiği için maliyet düşüktür. İnternet erişimi bulunan tablet, telefon, bilgisayar gibi araçlarla katılım sağlanma kolaylığı derslere taşınabilir özellik kazandırmaktadır (İlhan, 2019).

Canlı sınıf uygulamalarında öğrencilerin ders içi ve başlangıç yetkileri önceden belirlenebilmektedir. Derse katılma öncesi öğrencilerin bekleme odasında toplanması, ses ve görüntünün açık/kapalı şekilde başlaması, beyaz tahta üzerine müdahale yetkisi gibi önlemler alınarak derslerin güvenli şekilde yönetilmesi amaçlanmaktadır. Özel sorusu olan öğrenciler derisi bölmeme adına mesaj kısmından öğretmene ulaşabilmektedir. Yine birbirleriyle mesajlaşma yetkisinin kapalı olması da ders içi güvenlik önlemlerindedir (Ertürk, 2010).

Uzaktan eğitimin gelişim basamaklarının sonuncusu ise “EBA Canlı Sınıf Uygulaması” olmuştur. Öncelikle merkezi sınavlara girecek olan 8. ve 12. Sınıflara yönelik başlatılan uygulamanın kapsamı her sınıf düzeyine yönelik olarak genişletilmiştir. Diğer sınıflar için başlamasına kadarki süreçte bazı öğretmenler zoom platformu üzerinden derslerini düzenleyerek öğrencileriyle buluşma fırsatı oluşturmuştur. Bununla birlikte genellikle sınıf whatsapp gruplarında öğretmenler tarafından aktif ödevlendirme ve kontrolü yürütülmüştür. EBA Platformu’nun alt yapı güçlendirmesi ve ders saati planlaması tamamlandıktan sonra ise 25 Nisan 2020 tarihinden itibaren ilkokul 1. ve 2. Sınıflar hariç tüm kademelere canlı ders oluşturma alanı tanınmıştır. Canlı ders atanması okul yöneticileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Dönemsel olarak yoğunluktan kaynaklanan sorunlara çözüm üretme adına ders saatleri merkezi olarak belirlenmiştir. Canlı ders uygulaması öğrenmenin sınıfın dışına taşınabileceğini kanıtlamıştır. Öğretmen-öğrenci-veli iletişimine farklı boyut kazandırarak okul ve sınıf kavramlarının yeniden anlamlandırılmasını gerekli kılmıştır. Ders aracılığıyla öğretmenlerin her öğrencinin evine girmesine karşılık veliler de öğrenme ortamına girme olanağı bulmuştur. Ayrıca bu değişim öğrenme etkinliğindeki rollerini de farklılaştırmalarına zemin hazırlamıştır (EBA, 2020).

Canlı ders uygulamasındaki en büyük sorun internete erişimden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun internet imkânı bulunmadığı için derse katılım oranı oldukça düşüktür. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı ve Türk Telekom arasındaki protokol neticesinde her aboneye sadece EBA için kullanılabilir 8 GB internet tanımlanmıştır. Evlerinde yeterli sayıda erişim cihazı bulunmayan öğrenciler için de EBA destek noktaları oluşturularak çözüm bulunmuştur. Maddî açıdan dezavantajlı çocukların okullar tarafından belirlenerek tablet hediye edilmesi ise bir diğer girişimdir. Tüm bu çabalara rağmen canlı ders uygulamalarına katılım istenen seviyeye ulaşamamış, ders saatlerinin zamanı, süresi, alt yapı yetersizliği olumsuzluk olarak gösterilmiştir (Demir ve Özdaş, 2020).

Her türlü kolaylık sağlanmasına rağmen tüm öğrencilere ulaşmak mümkün olmadığı için katılım noktasında zorunluluk yoktur. Derslerde yoklama alınmamaktadır. Canlı derslere katıldığı halde derslerde sesi, görüntüsü kapalı, öğretmenin sorularına cevap vermeyen kendini gizleyen öğrenciler için “hayalet öğrenci” tanımlaması yapılmaktadır (Pamukçu, 2020).

Türkiye’de EBA TV, EBA Eğitim Platformu ve Canlı Sınıf Uygulamaları ile üç koldan yürütülen uzaktan eğitim süreci eğitim teknolojilerini kullanma anlamında eğitimdeki tüm paydaşların devrimi olmuştur. Geleneksel sınıf ortamında teknolojik araçların kullanımında isteksiz davranan, deneyimsiz olan birçok öğretmen zamanla olumlu gelişim sergilemiştir. Öğretmenler EBA portal üzerindeki ders materyallerini öğrencilerine aktararak, çevrimiçi ortamlardaki derslere ön hazırlık yaparak, bilişim araçlarını kullanım performansını arttırarak Z-kuşağını yakalama şansı elde etmiştir. Öğrenme bireyin çoklu iletişim kanallarına ulaşılabilirdiği sürece kolaylaşır. Bu bağlamda Pandemi dönemi uzaktan eğitim uygulamalarının eğitime eğitime katkısı yüklediği vizyon değişimi zamanla fark edilecektir. Yüz yüze eğitime geçiş aşamasında derslerin teknolojik materyal kullanılarak zenginleştirilmesi beklenmektedir (Öz, Onursal ve Terzioğlu, 2020)

2.6.4. Pandemi Dönemi Türkiye’de Uzaktan Eğitimdeki Katılımcı Roller

a) Okul Yöneticisinin Rolü

Uzaktan eğitimin yönetimi örgün eğitimin yönetiminden sanal nitelikte olması bakımından farklılık oluşturmaktadır. Yöneticinin ihtiyaçları belirlerken kullanılan araçların sanal yapısı düşünerek hareket etmesi gerekmektedir. Yönetici karar verme, planlama, örgütlenme, eşgüdümleme, etkileme ve değerlendirme süreçlerini takip ederek eğitim ve öğretimi doğru şekilde yönetebilmektedir (Ersoy, 2009).

Deprem, sel, yangın gibi doğal afetlerle birlikte salgın hastalık yaşam koşullarında ciddi aksamalar yaratmaktadır. Bu bakımdan yöneticilerin kriz yönetimi ve liderlik becerileri ön plana çıkmaktadır. Covid-19 salgınının eğitim sektöründe yarattığı etki alanı oldukça geniştir. Kriz yaratan durum her ne olursa olsun iyi yönetilirse olası en az zararlar atlatmak mümkündür. Yöneticilerin her birime yönelik kapsayıcı ve güven ortamı oluşturucu şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Yöneticilerin liderlik becerilerini kullanarak hitap ettiği kitleye rasyonel açıklamalar yapması, hızlı ve doğru kararlar vermesi, sözlerini tutarak, görevlendirmelerinde adil davranması beklenmektedir (E. Sarı ve B. Sarı, 2020).

Covid-19 salgınının yöneticilerin genel yönetsel becerilerine de katkı sağladığı düşünülmektedir. Uzaktan eğitim, bu konuda deneyimsiz olan okul yöneticilerini birçok sorun ile karşı karşıya getirmiştir. Teknik yetersizlikler ile başlayan problemler,

iletişim ve bilgi eksikliği, öğretmen kaynaklı sorunlar ile devam etmiştir. Yeni bir sisteme adaptasyonu planlama aşaması yöneticileri en çok yoran aşaması olmuştur. Okulun sahip olduğu güçlü ve zayıf yanları iyi bilerek olası tehditleri fırsata dönüştürmek için salgın kapsamında yeniden değerlendirme yapmayı gerektirmiştir. Yöneticilerin bu dönemde öğretmenlere yönelik motivasyon artırıcı video ve paylaşımlarla, okula aidiyet duygusunu pekiştirici etkinlik ve seminerlerle sıkı rehberlik görevi üstlendiği görülmektedir (Akyavuz ve Çakın, 2020).

b) Öğretmenin Rolü

Öğretmenlik mesleği için, 1739 sayılı kanunda; özel alan bilgisi, pedagojik formasyon ve genel kültür şartlarının sağlanmış olması gerekliliği yer almaktadır (Milli eğitim Temel Kanunu,1973: Md.43). Öğretmenliğe hazırlık aşamasında sağlanan bu koşulların çağın gereklerine göre güncellenmesi, yapılandırılması hitap ettiği kitleyi anlama açısından önemlidir. Öğretmenlik gönül vermeden öğretici rolü ile sınırlandırılmış bir meslek değildir. Öğretmen aynı zamanda iyi bir temsilci, iyi bir lider, iyi bir hakem, iyi bir arabulucu olmalıdır (İşman, 2011: 325-329).

Geleneksel sınıf yönetimi ile uzaktan eğitimdeki yönetimin aynı işleyiş göstereceği beklenemez. Kaldı ki teknolojik araçlarla kurulan iletişim ağı yüz yüze olan temasların yerini doldurabilir nitelikte değildir. Bu doğrultuda eğitimcilerin öğretileri aktarma sürecindeki rolleri farklılaşmaktadır. Uzaktan eğitimde öğretmene teknoloji uzmanı, öğretim tasarımcısı, teknisyen, site eğitmeni, grafik tasarımcısı, sosyalleşme uzmanı, motivasyon sağlayıcı gibi ilave roller de düşmektedir. Teknoloji uzmanı rolü ile öğretmenin son çıkan teknolojik araçları uzaktan eğitim sürecinde etkili şekilde kullanabilmesi, teknisyen rolü ile; kullanılan teknolojik araçlarda oluşan sorunlara çözüm üretmesi, öğretim-grafik tasarımcısı rolü ile öğretim aşamalarını doğru planlayarak ve uygun materyaller kullanabilmesi, site eğitmeni rolü ile; internetten ilgili sitelere giriş noktasında öğrencilere yardımcı olması; sosyalleşme uzmanı rolü ile; öğrencilerin azalan etkileşimlerini geliştirmeye yönelik sınıf atmosferi oluşturması; motivasyon sağlayıcı rolü ile de öğrencilerin düşük öğrenme isteklerini fark ederek uzaktan öğretimin olumlu yanlarını ön plana çıkarması beklenmektedir (İşman,2011:335-340). Geleneksel sınıflardaki öğreti sınırlarını aşmayı hedefleyen idealist bir öğretmen bu rollerin farkına vararak kendini yenileme çabındadır. Ayrıca

Türkiye’deki pandemi dönemi uygulanan uzaktan eğitimi üç koldan değerlendirecek olursak her kısımda kendine özgü rol değişimleri de gözlenmektedir. Öğretmen eş zamanlı olmayan uygulamalarda rehber konumda iken canlı sınıf uygulamalarında daha etkin konumdadır.

Uzaktan eğitimin genel misyonu öğrencinin araştırma yaparak, bilgiye kendisinin ulaşip paylaşma becerisi kazandırmaktır. Ayrıca bu kazanımları iş hayatına taşıyarak işbirlikli çalışmaya istekli, araştırmacı, bireysel öğrenme becerisi kazanmış insan kaynağı edinimi hedeflenmektedir (Ertürk, 2010).

c) Velinin Rolü

Covid-19 etkisiyle evlere taşınan sınıflar velileri de eğitimin aktörü haline getirmiştir. Veliler öncelikle iyi bir iletişim uzmanı olarak öğretmen ve öğrenci arasındaki bağı kopmamasını sağlamıştır. Örgün eğitimde veli toplantısı ve gerekli zamanlarda okullarda görülen velilerin bu dönemde öğretmenler ile daha fazla görüşme talep ettiği görülmektedir. Çocuklarının eğitim kayıpları noktasında endişelenen ilgili veliler çözüm arayışlarına girmiş ve ilgili birimlere başvurmuşlardır. Öğrencilere sağlıklı öğrenme ortamı sağlamakla, zaman planlamasında ve ödevlerin takibi aşamasında yardımcı olmakla rolleri farklılaşan velilerin sorumlulukları da artmıştır. Ayrıca akranlarından uzak kalan öğrencilerin belirsizliklere ait artan kaygı düzeylerinin takip edilerek psikolojik destek verilmesi için izlenmesi görevi yine velilere aittir. Öğrenciler ya da velilerde olası kaygı bozukluklarına yönelik MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından bilgilendirme rehberleri yayımlanmıştır. Bunlar “Salgın Hastalık Dönemlerinde Psikolojik Sağlığımızı Korumak” başlığı altında biri “Aileler için Çocuklara Yardım Rehberi” diğeri “Yetişkinler İçin Bilgilendirme Rehberi” bir diğeri ise “Gençler İçin Bilgilendirme Rehberi” olmak üzere kısımlara ayrılmış şekilde karşımıza çıkmaktadır. Veliler okul aracılığıyla haberdar edilen bu yayınları öğrenciye ulaştırma noktasında da aracı rolü üstlenmektedir (MEB, 2020).

d) Öğrencinin Rolü

Uzaktan eğitim sürecinde en büyük rol değişimi öğrencilerde görülmektedir. Yüz yüze eğitimde büyük kitlenin omuzlarında kalan öğrenme sorumluluğu uzaktan eğitimle öğrenci yönünde devinim göstermiştir. Uzaktan öğrenmenin öğrencinin kendi

hızına göre ilerleme olanağı tanıyan bölümü bireysel öğrenme yöntemlerini öğrenerek uygulamasını gerektirmektedir. Dolayısıyla öğrencinin kendini iyi tanıması, uygun teknikleri belirlemesi, zaman yönetimi becerisine sahip olması, planlama yapabilmesi beklenmektedir. Öncelikle uzaktan eğitimde kullanılacak araca erişim sağlamalı ve bu aracı kullanma becerisi edinilmelidir. Çalışma ortamı düzenlenmeli çalışma alışkanlıkları gözden geçirilmelidir. Bu kapsamda yaşam tarzındaki değişimler de kaçınılmaz olacaktır. Bu değişimlere adaptasyon hızını öğrencinin karakter ve kişiliği de belirlemektedir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci teknoloji uzmanı, teknisyen, site eğitmeni, sosyalleşme uzmanı, araştırmacı, lider, sistem uzmanı, iletişim uzmanı, motivasyon sağlayıcı... gibi rolleri üstlenmektedir (İşman, 2011: 374).

Pandemi döneminde eğitimdeki teknoloji odaklı değişimlere öğrenciler, diğer eğitim paydaşlarına oranla çok daha hızlı kabullenme göstermişlerdir. Dijital dünyanın içinde dünyaya gelerek çok küçük yaşlarda internet kullanmaya başlayan çocuklar için dijital yerliler tanımlaması yapılmaktadır. Dijital yerlilerde bir önceki nesil olan dijital göçmenler gibi teknolojik cihazların kullanımı hayatlarına sonradan girmemiştir. Pandemi dönemi ile birlikte öğrenme odaklı teknoloji kullanımı okul öncesi düzeyden yükseköğretime kadar yaygınlaşmıştır. Bu sebeple çocuklar eğitimsel alanın okul dışına çıkabileceğini kanıksamış olmuştur. Bundan sonra da öğrencilerin sınıf içi faaliyet ve etkinliklerin teknoloji ile entegre yapılmasının beklentisi içinde olacağı aşikardır (Öz, Onursal ve Terzioğlu, 2020: 18).

2.7.Uzaktan Eğitimin Artıları

Uzaktan eğitim hiçbir zaman örgün eğitimin yerine kullanılabilecek düzeye ulaşamamıştır. Sürekli iyileştirme çabalarıyla teknolojik cihazların en etkili kullanımı olanağı elde edilse de öğretimsel başarıdan öteye geçememiştir. Demek ki uzaktan eğitimin en büyük artısı görsel-işitsel kanal çeşitliliği iyi bir öğretim sunmasıdır. Ayrıca pandemi gibi zorunluluk durumlarında bilgilenme ortamlarından çocukların uzaklaşmalarını sağlamakla başlayan olumlu yanları aşağıda sıralanmaktadır:

- Zaman ve mekân sınırlarının ortadan kalkması
- Aynı anda büyük kitlelere hitap edebilmesi
- Eğitim maliyetini düşürmesi
- Eğitim materyallerine sanal ortamda ulaşılma kolaylığı

- Deneysel ya da coğrafi oluşumları videolar aracılığıyla aktarma, dersleri zenginleştirme olanağı
- Bireysel öğrenme hızına göre öğrenme bireysel öğrenme yöntemlerini keşfetmeye yöneltme
- Konu alan uzmanı yetersizliğinde alternatif olması
- Teknolojiyi etkili kullanma becerisi kazandırması,
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlanması, şeklindedir (İlhan, 2019; Ertürk, 2010).

2.8.Uzaktan Eğitimin Eksileri

Uzaktan eğitim çoğu yönetici tarafından deneyimli personel gereksinimi, öğretim materyaline erişim noktasındaki sıkıntılar sebebiyle tercih edilmemektedir. Öğretmenler tarafından kullanılan uzaktan öğretim metoduna göre bazı olumsuzluklar gözlenmektedir. Eş zamanlı ya da eş zamansız her yöntemde de iletişim ve geri dönüt alma noktasında yetersizlik görülmektedir. Bireysel öğrenme planını uygulayamayan öğrenciler açısından da uzaktan eğitim yararlı olmamaktadır (Horzum, 2003). Genel anlamda uzaktan eğitimin eksi yanları;

- Kitleler çok büyüdüğünde her grup elemanına hitap etmek zorlaşır,
- Güvenilir değerlendirme yapmak güçtür,
- Etkileşim imkânı tanımaz,
- Öğrencileri ekran öğrenmesinden mahrum bırakır,
- Sosyalleşme açığı doğar,
- Uygulamalı dersler, deney ve gözlem gerektiren derslerde uygun değildir,
- Teknik altyapı temini ve kullanım becerisi gerektirir, şeklinde sıralanabilir (Ertürk, 2010).

2.9.Uzaktan Eğitim ile İlgili Araştırmalar

Uzaktan eğitim ile ilgili araştırmalar yerli ve yabancı olarak incelenmektedir. İlgili araştırmaların da kendi içinde 2020'ye kadar ve 2020'den sonraki dönemde Pandemi etkisiyle öneminin artmasıyla birlikte arşivinin genişlediği görülmektedir.

2.9.1.Uzaktan Eğitim ile İlgili Yerli Araştırmalar

Uzaktan eğitime ait çalışmaların literatür incelendiğinde 2020 yılına kadar belirli kapsam ve oranlarda yol aldığı görülmektedir.2020'den sonra ise Pandemi etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitimin öneminin artması ile bu alandaki çalışmaların da hızla çoğaldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalar; uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim ile kıyaslanması, uzaktan eğitime karşı tutum ölçme araçlarının uygulandığı, üniversitelerde ortak seçmeli derslerin değerlendirilmesi, uzaktan eğitimin avantaj-dezavantajları, olumlu-olumsuz yönleri, bazı değişkenler çerçevesinde uzaktan eğitim değerlendirmeleri ...vb. konular ekseninde karşımıza çıkmaktadır (Yıldız,2015; Düzakın ve Yalçınkaya, 2008; Demir, 2014;Çıgık ve Bayrak, 2015; Ersoy, 2009; Mercan, 2018; Ülkü, 2018; Gündüz 2013; Gürer, Tekinarslan ve Yavuzalp, 2016; Boz,2019; Karahan, vd., 2018; Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2017; Özüçelik ,2019). Uzaktan eğitime ait en kapsamlı çalışma ise Orakçioğlu (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. 2013-2018 yılları arasında eğitim alanında uzaktan eğitim ile ilgili yüksek lisans tezlerinden en çok 8 tez ile Gazi Üniversitesi, sonra 5 tez ile Hacettepe Üniversitesi ve 4 tez ile Kırıkkale Üniversitesinin olduğu görülmektedir (Orakçioğlu,2019).

Yıldız (2015); öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin öz yeterlik algılarının yüksek olduğunu belirleyerek, zaman ve mekân bağımsızlığı sunmasının yanı sıra esneklik imkânı tanıdığı için avantajlı yapıda olduğunu ifade etmiştir. Fakat öğretim elemanlarının uzaktan eğitimin yararına yönelik bulguları incelendiğinde, etkileşim yoksunluğu ve iletişim eksikliğinden kaynaklı sıkıntılı ve verimsiz bir sistem olarak gördükleri ve eğitim-öğretimin tamamen uzaktan eğitimle sağlanamayacağı sonuçlarına ulaşmıştır.

Düzakın ve Yalçınkaya (2008) çalışmalarında uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimi karşılaştırarak aynı sonuçları vermeyeceğini vurgulamışlardır. Özellikle ders içeriklerinin hazırlanması, teknik destek sunulması, materyal gelişimi için hizmet içi eğitim verilmesi gibi konularda eğitici yetiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Uzaktan eğitimde sınırlılıkları olduğu için eğitici yetkinliği önemlidir. Öncelikle eğitici ve öğrenci arasındaki etkileşim için iletişim kanallarının açık olması gerekmektedir. Demir (2014), çalışmasında uzaktan eğitimin bilişim çağında gelişen teknolojilerle öğrenmeye alternatifsiz bir yapı olarak karşımıza çıkacağını öngörerek bazı tespitlerde

bulunmuştur. Uzaktan eğitim hayat boyu öğrenme başlığı altında bireysellik, esneklik ve bağımsızlık imkanları sunduğu için nitelikli görülmektedir. Eş zamanlı ya da eş zamansız sunulabilen eğitimlerde yönetim sistemi, e-içerik sanal sınıf, ölçme değerlendirme bileşenlerinin iyi kurgulanması önemlidir. Uzaktan eğitimin başarısının içeriğin ve katılımcı rollerinin doğru uygulanması ile gerçekleşeceği sonuçlar arasındadır.

Çıglık ve Bayrak (2015), incelemelerinde uzaktan eğitimde bireyin aktif halde yapısalcı bir yaklaşımla öğrenme materyallerinden en iyi şekilde istifade eden öğrenci olarak nitelendirmektedir. Uzaktan eğitimin gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere yaygınlaşması gerekliliğini ifade ederek ülkelerin politikalarını ihtiyaçları doğrultusunda uzaktan öğrenme odaklı yapılandırmasını gerekli görmektedir.

Ersoy (2009), uzaktan eğitim ve öğretimin yönetsel süreçler kapsamında yer alan planlama, karar verme, örgütlenme, değerlendirme, iletişim, etki ve koordinasyon boyutlarında inceleyerek uzaktan eğitim merkezleri için yönetim modeli önermiştir.

Mercan (2018), çalışmasında uzaktan eğitime yönelik olumlu ve olumsuz görüşleri değerlendirmiştir. Büyük çoğunluğun öğrenme şekli, ortam ve teknoloji bağlamında olumlu değerlendirmelerde bulunduğu fakat aktif katılımın sağlanamaması, teknik problemler, devam zorunluluğu olmaması, etkileşim yoksunluğu açısından olumsuz bulunduğu sonuçları elde edilmiştir.

Ülkü (2018), çalışmasında uzaktan eğitime yönelik tutum incelemesinde cinsiyet değişkenine göre kadınların erkeklere göre daha olumlu yaklaşım gösterdiği, öğretmenlerin kıdem ya da branş değişkenine göre farklılık oluşturmadığı, öğrenim durumu değişkenine göre ise yüksek lisans mezunu öğretmenlerin ön lisans mezunlarına oranla tutumlarının daha olumlu bir yaklaşımda olduğu sonuçlarını elde etmiştir.

Gündüz (2013), de benzer şekilde bazı değişkenler ekseninde uzaktan eğitime yönelik çalışmasını öğretmen adayları kapsamında gerçekleştirerek tespitlerde bulunmuştur. Uzaktan eğitime yönelik algı düzeyleri cinsiyet, kişisel bilgisayara sahip olma, internet erişimine sahip olma açısından değişim göstermezken, sınıf ve bölüm değişkenleri açısından farklılaşma gösterdiği sonuçları elde edilmiştir.

Gürer, Tekinarslan ve Yavuzalp (2016), çalışmasında öğretim elemanlarının çevrimiçi derslerin değerlendirmesinde öğrencilerin derse katılımlarının, performans ve motivasyonlarının düşük olması sebebiyle memnun olmadıklarını bu konuda tamamen uzaktan eğitime direnç gösterdikleri sonuçlarına ulaşmıştır. Karahan, vd. (2018), ise çalışmasında öğretmen adaylarının çevrimiçi öğrenmeye yönelik engellerin hazırbulunuşluk, cinsiyet, bir işte çalışıp çalışmama, benzer şekilde derse katılım göstermiş olup olmama durumlarının etkili olduğu sonuçlarını elde etmiştir. Bir diğer çalışmada ise öğretmen adaylarının teknoloji kabul düzeyleri ile uzaktan eğitim algıları arasında düşük düzeyli ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Boz,2019).

Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017), çalışmalarında öğrencilerin değerlendirmelerine göre eğitimin avantajları (zaman ve mekân bağımsızlığı sunması, dersleri tekrar izleme imkanı tanınması, sınavlarının kolay olması, ekstra zaman kazandırması) ve dezavantajlarını (devam zorunluluğu olmaması, uygulama dersleri için yetersiz kalması, soru sorma ve dönüt almada sıkıntılar yaşanması, katılımın az olması, bilgisayar ve internet yoksunlukları) tespit etmiştir. Öğretim elemanları değerlendirmelerine göre ise uzaktan eğitimin üniversiteye saygınlık kazandırması, derslere erişim kolaylığı sağlaması, ders yükünü azaltması avantaj olarak, başarıyı düşürmesi, derslere hazırlık gerektirmesi ve iletişim, bağlantı ve alt yapı problemleri barındırdığı için dezavantajlı olarak belirtilmiştir.

Özüçelik (2019), örgün eğitim sistemine dahil edilmiş uzaktan eğitimi teknoloji kabul modeli çerçevesinde incelemiştir. Örgün eğitimdeki birçok mali yükü (derslik, ısınma, ulaşım, öğrenim materyali) rahatlatması, öğrenci ve akademisyenlere zaman, mekân bağımsızlığı tanınması açısından üniversitelerin uzaktan eğitime yönelimlerinin arttığı görülmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin bilgisayar sahibi olma, yaş, internet kullanım sıklığı, erişim olanağı değişkenlerine göre farklılık belirtmediği, internet kullanıcılığının bölüm ve sınıfa göre değişim gösterdiği sonuçları elde edilmiştir.

2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pademisi, bütün dünya ülkelerindeki sağlıksal, sosyal, eğitimsel, ekonomik, siyasal ...vb pek çok alandaki ezberleri değiştirmiştir. Her ülke kendi bünyesinde bu etkileri en az zararla geçirebilmek için birtakım önlemler almış, çözüm odaklı yenileşmelere gitmiştir. Türkiye’de de eğitim-öğretim alanında zorunlu tedbirler alınmış ve kesintiye uğrayan eğitim için çalışmalar

yapılmıştır. Eğitimin yüz yüze yapılamadığı durumlarda eğitime destek niteliğinde ele alınan uzaktan eğitim, bu zorunluluk ile odak noktası haline gelmiştir. Her kademeye yönelik başlatılan EBA TV ders anlatımlarını, internet ortamındaki video, dosya paylaşımını içeren ödevlendirme ve takip işlemlerinin yapıldığı EBA sosyal eğitim platformu takip etmiş ve sürecin uzaması ile bunu canlı ders anlatımları izlemiştir. Her durumsal yenilik, yönetici ve öğretmenler için farklı rolleri üstlenmelerini gerekli kılmıştır (Telli ve Altun, 2020). Covid-19 Pandemisi neticesinde Türkiye’deki tüm eğitim kurumları zorunlu uzaktan eğitim uygulamaları ile tanış olmuştur. Bu bağlamda başta EBA platformu olmak üzere uzaktan eğitim ile ilgili alan yazın örnekleri de hızla çoğalmaktadır (Aydın, 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020; Çiftçi ve Aydın, 2020; Kuzu, 2020; Türker ve Dündar, 2020; İşbulan, vd., 2020)

Aydın (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonuçlarına göre EBA TV’deki Türkçe derslerinde öğrencilerin ders takibi konusunda sıkıntı yaşamadıkları, etkinliklerin yeterli olduğu fakat ders süresi ve soru sayısının az olduğu belirlenmiştir. Kuzu (2020), uzaktan eğitimin bir diğer etkilenen grubu olarak ilkökul velilerine yönelik EBA TV ve EBA uygulamalarına ait görüş incelemesinde bulunmuştur. Velilerin EBA TV’deki yayınlarla ilgili; bu şartlarda en iyi çözüm olduğu, içerik ve hızının uygun bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. TV yayınlarındaki günlük iki dersin az olduğu, ödevlendirme ve tekrar imkânı olmadığı, izleme esnasında ev ortamının bazen elverişsiz olduğuna dair olumsuzluklara da yer verilmiştir.

Sayan’ın (2020), çalışmasında öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde kullandıkları programdan memnun olmadıkları, istekli davranmadıkları, bilgilendirici nitelikte herhangi bir etkinliğe dahil olmadıkları, uygulamalı derslerde ve grup çalışması gerektiren derslerde etkililik oranının düşük olduğunu düşündüğü sonuçlarına ulaşmıştır.

Çalışma alanı EBA platformu özelinde incelendiğinde öğretmenlerin ödevlendirme noktasında kullanım oranının iyi olduğu fakat küresel çaptaki benzer uygulamalara ait bilgisinin olmadığı sonucu elde edilmiştir. Çalışma uzaktan eğitime ait süreçler genelinde incelendiğinde iletişim yoksunluğu, katılım azlığı, teknik ve altyapı problemleri, ders materyali ve yöntem değişimi, öğretmenlerin teknoloji kullanımında gelişimi ön plana çıkmaktadır (Bakioğlu ve Çevik,2020; Çiftçi ve Aydın,2020).

EBA odaklı bir diğerk çalışmanın lise öğretmenlerine yönelik olarak Türker ve Dündar (2020) tarafından gerçekleştirildiğı görölmektedir. EBA'nın güçlü ve zayıf yönlerine dair elde edilen sonuçlara göre; internet erişim engeli, öğretmen deneyimsizliğı ve teknoloji kullanma becerilerinin etkisi bakımından verimsiz ve etkin olmayan bir uygulama olduğu bulunmuştur. Zengin içerik yapısı, canlı ders olanağı, soru paylaşımı ve öğrenci kontrolü noktasında ise yararlı olduğu vurgulanmıştır. EBA uygulamalarının Mayer'in çoklu öğrenme ilkeleri boyutunda incelendiğı çalışmada ise gereksizlik, parçalara bölme, ön alıştırma, resim, dikkat çekme ve ses ilkelerine yönelik eksikleri olduğu sonucuna varılmıştır (İşbulan, vd.,2020).

Güngör, Çangal ve Demir (2020), çalışmalarında yabancı öğrencilere Türkçe öğretimi için uzaktan öğretimin kriz anı ya da zorunluluk harici kullanılmaması gerektiğı sonucuna ulaşmışlardır. Hem öğrenciler konuşma becerisi için elverişli bir yöntem olmadığı, derslerin sıkıcı olduğu, sistem ve bağlantı sorunları yaşandığı gibi sebeplerle hem de öğreticiler sınıf içi etkileşim eksikliği, teknik sorunlar, ödev kontrolü zorluğu sebepleriyle uzaktan eğitimi dil öğretimi noktasında desteklemediklerini ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitimde bir diğerk çalışma odağı ise yönetsel boyutta olmuştur. Akyavuz ve Çakın (2020), çalışmasında okul yöneticilerinin iletişim problemleri, öğretmen isteksizliğı ve planlama yetersizliğine ait olumsuzluklar yaşadıklarını tespit etmiştir. Bu konuda okula aidiyet duygusu geliştirici söylemlere yer vererek, öğretmenlere maddi-manevi destek sunarak, motivasyon artırıcı etkinlik ve seminerlere yönlendirmeler yaparak çözüm amaçlanmıştır. Eğitim yöneticileriyle yapılan bir diğerk çalışmanın da Sarı E. ve Sarı B. (2020) tarafından Covid-19 sürecinin bir kriz olduğu ve kriz zamanlarındaki yönetim unsurlarının eğitim yönetimi süreçlerine uyarlanarak hazır bulundurulması gerekliliğı sonucu elde edilmiştir.

Uzaktan eğitim bir eğitim devrimidir. Uzaktan eğitim geleneksel yüz yüze eğitimi zenginleştirerek, onu daha bireysel, geçerli, ulaşılabilir ve ekonomik hale getirmiştir (İşman ve Dabaj, 2005: 59). Covid-19 etkisiyle gerçekleşen eğitim devrimi, planlı ve istekli olarak yapımının uzun zamana alacağı bir devinim yaşamıştır. Eğitim önceki tecrübelerinden fazlasıyla yararlanır, ders çıkarır. Dahil olacağı kitle ortam ve fiziki olanakları ölçüsünde değışim ve gelişmeye açıktır. Eğitim paydaşlarının bilgilendirilmesi, fiziki alt yapının oluşturulması, öğretim programlarının

güncellenmesi, ihtiyaçların belirlenerek giderilmesi sağlandıktan sonra esnek geçişler ile yenileştirmelere açıktır. Eğitimdeki devrimlerin toplumsal yapıda kabul görebilmesi için kurtarıcı nitelikte olması gerekmektedir. Salgın hastalıkla birlikte tutunulan dal haline gelen uzaktan eğitim, her geçen gün yeşererek hayat vermeye devam etmektedir. Bireylerin bu değişime istekli olması, olumsuzluklarını göğüsleyerek hızlı çözüm üretmelerine katkı sağlamaktadır

Değişen şartlar neticesinde ortaokul kurumunda görevli yönetici ve öğretmenlerinin ilk defa uzaktan eğitin uygulayıcısı olarak rolleri de farklılaşmaktadır. Uygulayıcılar uzaktan eğitimle öğrenme süreçlerini kolaylaştırma ve rehberlik etme görevleri de üstlenmişlerdir (Balaman ve Tiryaki,2021). Canpolat ve Yıldırım (2021), ortaokul öğretmenlerinin EBA değerlendirmelerinde kullanışlı ve kolay bulduğu, uzaktan eğitimi benimsedikleri, uzaktan eğitim faaliyetlerini olumlu karşılamalarına rağmen öğrenci katılımının çeşitli sebeplerle (öğretmen deneyimsizliği, öğrenci isteksizliği, katılım azlığı, alt yapı ve erişim yetersizliği...vb.) sağlanamaması yüzünden verimsiz geçtiği sonuçlarına ulaşmıştır. Bir diğer ortaokul düzeyindeki çalışma da Türkçe öğretmenlerinin değerlendirmeleri kapsamında gerçekleştirilmiştir (Özgöl, Ceran ve Yıldız,2020). Öğretmenlerin devletin kendi platformu olan EBA'yı güvenilirlik açısından tercih ettikleri fakat ölçme değerlendirme uygulamalarının yetersiz kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu bağlamda ortaokul kurumunda görevli uygulayıcıların örneklem olarak tercih edildiği sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Uzaktan eğitim sürecini aşamalı olarak incelendiği bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu çalışmada ortaokul yönetici ve öğretmenleri bütüncül düşünülmektedir. Uzaktan eğitimin uygulayıcısı kimliği altında görüşlerini alarak, eğitimdeki eksiklikleri belirlemek ve beğenilen noktaları gün yüzüne çıkarmak için yol göstericidir.

2.9.2. Uzaktan Eğitim ile İlgili Yabancı Araştırmalar

Uzaktan eğitim ile ilgili yabancı kaynaklar incelendiğinde steno dersleri ile başlayan çalışmaların ilk elektronik destekli uygulamasının radyo hava yolları üzerinden gerçekleştiği ve internet olanağı ile farklı bir boyut kazandığı bilinmektedir (Clark,2020). Uzaktan eğitim ağ bağlantılı öğrenme olarak da ifade edilmektedir. Son 10 yıllık süreçte hızlı gelişimi ile uzaktan eğitimin güçlü ve zayıf yanları tartışma

konusu haline gelmiştir. Esnek öğrenme ortamı sunması ve sürekli eğitim ve yaşam boyu öğrenme olanakları barındırmaktadır. Büyüyen eğitim ihtiyacını karşılamak üzere özel kurslar, coğrafi mesafe bulunan öğrenci ve öğretmen için eğitim programları uzaktan eğitim ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda sürdürülen çalışmalar ülkelere göre farklılaşmaktadır (Gunawerdana ve McIsaac, 2013).

Uzaktan eğitim ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Gunawerdana ve McIsaac'ın (2013) küresel boyuttaki araştırmasında uzaktan eğitimin Amerika Birleşik Devletleri tarafından uygun maliyetli ve bireyselleştirilmiş bir eğitim sunması, teknoloji ile etkileşim neticesinde bilgi inşası gerçekleşmesi bakımından etkili bir eğitim yöntemi olarak algılandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Moore (2003) tarafından e-öğrenmeye yönelik düşük maliyetli olması ve daha fazla insana hitap etmesi açısından kaliteli bir eğitim olarak değerlendirildiği görülmektedir. Thach ve Murphy (1995), ABD ve Kanada'da uzaktan eğitimde görevli akademisyenlere yönelik yaptığı çalışmada bulunması gereken 10 yetkinlik alanını kişilerarası iletişim, planlama becerisi, iş birliği/takım çalışması becerileri, organizasyonel beceriler, İngilizce yeterliliği, geribildirim becerisi, uzaktan eğitim alan bilgisi becerisi, temel teknoloji bilgisi, teknoloji erişim bilgisi olarak belirlemiştir. Lee ve Busch (2005), çalışmalarında uzaktan eğitim ve geleneksel (yüz yüze) eğitimi kullanılan yöntemler açısından karşılaştırmıştır. Elde ettikleri sonuçlara göre yüz yüze eğitim öğrenci etkileşimi açısından daha avantajlı bulunurken geribildirim olanağı ve motivasyon açısından farklılık görülmemiştir. Öğitmenlerin uzaktan eğitime yönelik isteklilik düzeyi ise tanınma seviyesi ve bu kapsamda verilen eğitim ile ilişkilendirilmektedir.

Covid-19 sonrası gündeme alınan çevrimiçi öğrenme girişimleri konusunda Çin tarafından gerçekleştirilen olağanüstü çabaların sadece ulusal kapsamlı kalmadığı, yarım milyon uluslararası öğrenciye de üniversite bünyesinde dijital geçiş imkânı tanındığı görülmektedir. Avusturalya, İngiltere ve Kanada gibi ülkelerde öğrenim gören Çinli öğrencilerin seyahat kısıtlaması sebebiyle öğrenim gördükleri ülkelere dönemeyişlerine çözüm olarak da uluslararası çevrimiçi eğitim çözümleri gündeme alınmıştır (Lau Yang ve Dasgupta, 2020).

ABD uzun yıllardır geniş kapsamlı uluslararası sertifika olanağı tanıyan programlar sunduğu için çevrimiçi eğitim konusunda tecrübelidir. Salgın ile birlikte derslerini

çevrimiçi ortama taşıdığını bildiren ilk üniversite de Washington Üniversitesi olmuştur. Akabinde ABD2 deki pek çok üniversitenin çevrimiçi öğrenme konusunda girişimleri olduğu görülmektedir. (Baker, Hartocollis ve Weise, 2020). ABD’ de örgün eğitimin devamlılığının sağlanması için ana gündemlerinin ilgili ekipman tedariki üzerine yoğunlaştığı fark edilmektedir. Özellikle uzaktan eğitim için gerekli bilgisayar eksikliklerinin giderilmesi gerektiği tespit edilmiştir (BBC NEWS, 2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ele alınmaktadır. Araştırma modeli, çalışma evreni ve çalışma grubu, veri toplama araçları, kullanılan yöntemler ve toplanan verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin Covid-19 etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitime ait görüşlerini incelemek amacı ile nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar psikolojik durumlar ve sosyal olaylar ile ilgili derinlemesine bilgi sağlar. Nitel araştırmalar keşfedici, tanımlayıcı, açıklayıcı, kestirici desenlerde şekillenebilir (Büyüköztürk, vd., 2011:252).

Keşfedici araştırma, ortalıkta apaçık bulunmayan, henüz ortaya çıkmamış veya gelecekte olabilecek problemleri tanımlamaya yardımcı olmaktadır. Problemin tanımlanmasına yardımcı olacak ön bilgiyi toplamak ve hipotezleri önermek için yapılan araştırma türüdür. Bu tür araştırmalarda araştırmacının elinde genel araştırma konusu ile ilgili genel olarak ya çok az bilgi vardır ya da konuya ilişkin neredeyse hiç bilgi yoktur. Bu nedenle izlenecek yol kesinlik taşımaz. Bu tür araştırmalar genellikle değişkenlerin tanımlanmasında araştırmacının yaratıcı yöntemler kullanmasını gerektirir. Bu araştırma ikincil veri kaynaklarını, gözlemleri, uzmanlarla görüşmeyi, bilgili kişilerle grup görüşmelerini ve geçmiş deneyimleri içermektedir.

(Okumuş, t.y.: 69-70).

Bu çalışma Covid-19 Pandemisi'nin ortaokul kademesinde etkilerinin yeni ve özel durumlar içermesi nedeniyle keşfedici desende hazırlanmıştır. Aşamalı kategorize edilmiş soruların bulunduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanması en uygun teknik olarak görülmüştür.

3.2.Çalışma Grubu

Çalışma Grubu, Bağcılar Bölgesi'ndeki resmi ve özel toplam 58 ortaokul arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 10 ortaokul kurumunda görevli 10 yönetici ve 15 öğretmenden oluşmaktadır. Amaçlı örnekleme olarak maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme; farklılıkları belirlemek için geniş çaplı durumları ve önemli ortak örüntülere açıklık getirmek amacıyla tercih edilmektedir (Baltacı, 2018). Okul yöneticileri arasından yüz yüze görüşmeler yapıldığı için ulaşımı elverişli olan okullar belirlenmiştir. Ayrıca yöneticilerin çalışmaya katılım konusunda istekli olması ve iletişimlerinin güçlü olması önemsenmiştir. Okul yöneticileri yönlendirmeleri ile her okuldan farklı branşlarda öğretmenler belirlenip iletişim bilgileri alınmıştır. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinin her aşamasında bulunarak değerlendirmelerde bulunacak düzeyde yeterli ders saati bulunmasına dikkat edilmiştir. Öğretmenler tarafından uygulanan uzaktan eğitim etkinliklerinin çeşitlilik içermesi ve değerlendirmelerinde farklı görüşler barındırması amaçlanmıştır. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır. Belirli özelliklere sahip ve özel durumları açıklayabilme yetkinliğini kazanmış olma gereksesi ile tercih edilmektedir (Büyüköztürk, vd., 2011: 92). Tablo 3.1. üzerinde aktarıldığına göre katılımcıların 15'i öğretmen 10'u yönetici olmak üzere toplam 25 kişiden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.1: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Sıra	Mesleki Pozisyonu	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Kıdem
Y1	Yönetici	Erkek	41-50	21 yıl üstü
Y2	Yönetici	Erkek	50 yaş üstü	21 yıl üstü
Y3	Yönetici	Erkek	41-50	21 yıl üstü
Y4	Yönetici	Erkek	41-50	21 yıl üstü
Y5	Yönetici	Erkek	41-50	21 yıl üstü
Y6	Yönetici	Erkek	41-50	21 yıl üstü
Y7	Yönetici	Kadın	41-50	21 yıl üstü
Y8	Yönetici	Erkek	31-40	11-15 yıl
Y9	Yönetici	Erkek	41-50	21 yıl üstü
Y10	Yönetici	Erkek	31-40	16-20 yıl

“Tablo 3.1. Devamıdır”

Ö1	Öğretmen	Erkek	31-40	6-10 yıl
Ö2	Öğretmen	Erkek	31-40	1-5 yıl
Ö3	Öğretmen	Kadın	31-40	11-15 yıl
Ö4	Öğretmen	Kadın	31-40	11-15 yıl
Ö5	Öğretmen	Erkek	20-30	6-10 yıl
Ö6	Öğretmen	Erkek	31-40	6-10 yıl
Ö7	Öğretmen	Kadın	20-30	6-10 yıl
Ö8	Öğretmen	Kadın	31-40	16-20 yıl
Ö9	Öğretmen	Kadın	31-40	11-15 yıl
Ö10	Öğretmen	Erkek	31-40	11-15 yıl
Ö11	Öğretmen	Erkek	31-40	11-15 yıl
Ö12	Öğretmen	Kadın	31-40	6-10 yıl
Ö13	Öğretmen	Erkek	31-40	6-10 yıl
Ö14	Öğretmen	Kadın	31-40	6-10 yıl
Ö15	Öğretmen	Erkek	31-40	11-15 yıl

Çalışmaya dahil olan katılımcılar isim ve soy isim kodlaması yapılarak listelenmiş ve cevapları çalışma mesleki pozisyonu açısından Yönetici: Y1, Y2, Y3, ..., Öğretmen: Ö1, Ö2, Ö3, ... olarak tanımlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden keşfedici desen yapısına uygun olarak “Ortaokul yönetici ve öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşlerinin neler olduğunu” belirlemek amacıyla “Görüşme” tekniği kullanılmıştır. Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmede bireylerin deneyim, tutum, düşünce ve yorumlarını içeren bilgilere ulaşılması beklenir. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak görüşmesi gibi çeşitleri bulunan bir tekniktir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilme birlikte uygulanabilmektedir (Büyüköztürk vd., 2017). Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu için literatür taramasının ardından dört kategoriye ayrılmış başlıklara uygun içerikler belirlenmiştir. İçeriklere ait sorular yönetici ve öğretmenlerin yorumlarını kapsayacak nitelikte 15 soruluk taslak olarak oluşturulmuştur. Görüşme formu hazırlanırken uzman doğrultusunda

aynı kapsamdaki 2 soru birleştirilmiş ve sorunun bir tanesi gereksiz görülerek çıkarılmıştır. Üst kısmına demografik bilgilerin de eklenmesiyle 13 sorudan oluşan görüşme formu son halini almıştır.

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun birinci kısmında hazırbulunuşluk aşamasına yönelik 5 adet soru yer almaktadır. Bu düzeyin soruları uzaktan eğitim kavramı ile ilgili önbilgileri, yatkınlıkları, daha önce dahil olup olmadıkları, üniversitede eğitim derslerinde karşılaşmış ve karşılaşmadıkları ve bu konudaki isteklerini içeren nitelikte hazırlanmıştır.

İkinci kısmında ise özümseme basamağına ait sorular yer almaktadır. Bu soruların içeriği ise daha önceki uzaktan eğitim çalışmalarının incelenmesi, açık ilköğretim programlarının televizyon yayınlarının hatırlanması, sınıflarda EBA desteği ile ders işlenişine yönelik yatkınlığı, dahil olunan eğitimin etkililiği, uzaktan eğitim ile EBA ders işlenişlerinin bütünleşmiş yapısını içselleştirme üzerine şekillenmektedir. Bu kısımda 2 adet soru yer almaktadır.

Üçüncü kısımda uygulama alanına yönelik 3 adet soru bulunmaktadır. Bu kısımda ise uzaktan eğitim için gerekli donanımın elde edilmesi, yönetici-öğretmen/öğretmen-veli koordinasyon düzeyleri, internet kullanımı ile ilgili sorunlar, zaman esnekliği, dersi planlarken göz önünde bulundurulacak etmenler ve doküman teminine yönelik sorular yer almaktadır.

Son kısım olan değerlendirme aşamasında ise, EBA'daki videoların yeterliliği, her sınıf seviyesine hitap edici nitelikte olup olmadığı, alıştırmaların kolaydan zora doğru bir sıralama yapısında oluşu, öğretmenlerin/öğrencilerin uzaktan eğitime katılım düzeyleri, geri dönüt imkanına açıklık getirecek nitelikte oluşuna ait 3 adet soru bulunmaktadır.

3.4.Verilerin Toplanması

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul ve kurumlarda araştırma yapabilmek için e-devlet üzerinden ön başvuru yapılmıştır. Yapılan ön başvuru formu, tez öneri formu, katılımcı onay belgesi, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve araştırma izin taahhütnamesi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne mail ile iletilmiştir. Pandemi kısıtlamaları sebebiyle başvurular mail ortamında gerçekleştirilerek gerekli izinler alınmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu word

formatında hazır hale getirilmiştir. İstanbul Bağcılar ilçesindeki 10 farklı resmi ortaokul önce ziyaret edilerek yönetici pozisyonundaki 10 okul müdürü ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmelerden önce yöneticilerden telefonla randevu alınarak uygun zamanda rahat bir iletişim ortamı sağlanması amaçlanmıştır. Ön görüşmede araştırmacı kimliği açıklanarak araştırma amacı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme öncesi de katılımcı gönüllülük formu okunarak katılımcıların kimliklerinin gizli tutulacağı sorulara verilen yanıtların sadece bilimsel veri niteliği ile kullanılacağı açıklanmıştır. Görüşmelere 20-30 dakika sürmüş ve ses kaydı alınmıştır. Açıklama gerektiren durumlarda yönlendirme yapılmadan genel kapsamlı ifadeler yer verilmiştir.

Öğretmenler ile yapılan görüşmeler için okul müdürlerinden yardımcı olabileceği noktasında gönüllü öğretmenlerin iletişim bilgileri alınmıştır. Ön görüşme yapılarak araştırmacı kimliği, araştırma amacı ve kapsamı, kişisel verilerin gizliliği teminatı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Öğretmenlere ulaşma aşamasında okul müdürlerinden yardım alınarak bazen okula gelen öğretmenler ile yüz yüze görüşme yapılmış ve ses kaydı alınmıştır. Bazen de okul müdürleri ile öğretmenlerin iletişim bilgilerine ulaşılarak whatsapp üzerinden görüşme formu soruları aktarılmış, cevaplar sesli mesaj ya da yazılı olarak alınmıştır. Ses kaydıyla alınan ya da sesli mesaj şeklinde gönderilen yanıtlar yazıya geçirilmiştir.

Görüşme esnasında katılımcıların rahat ve öznel cevaplar verebilmesi adına isimlerinin hiçbir şekilde kullanılmayacağı hatırlatılmış, bu hususta güven duymaları sağlanmıştır. Yöneticilerin cevaplarının Y1, Y2, Y3... şeklinde, öğretmenlerin cevaplarının ise Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanarak aktarılacağı açıklanmıştır.

3.5.Verilerin Analizi

Alınan görüşler nitel veri analizi yapılarak olumlu ya da olumsuz olarak derlenerek, çoğunluğun verdiği bilgiler doğrultusunda temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Nitel veri analizinde, farklı kaynaklardan elde edilen büyük miktarlardaki veriler önce incelenerek kodlanır ve sonra kodlamalar dikkate alınarak sentezlenerek bulgulara ulaşılır. Kodlamalar sonrası ulaşılan kategoriler arası ilişki incelemesi için genellikle betimlemeler kullanılır. Nitel veri analizi yapılma amacı, şablonları, düşünceleri, açıklamaları ve anlamları keşfetmektir (Büyüköztürk vd., 2011:258).

Çalışma grubunun sorulara verdikleri cevaplardaki anahtar kelimeler belirlenerek, soruların kapsamı şekillenmiştir. Bu doğrultuda cevaplar hiçbir şekilde değiştirilmeden olduğu gibi aktarılmıştır. Sorular ayrı ayrı analiz edilerek belirlenen ana kategorilere ait ilgili alt birimler oluşturulmuş ve tablolar haline dönüştürülmüştür. Her tabloda istatistiksel veriler frekans ve yüzde oran şeklinde yansıtılarak incelenmiştir.

3.6. Araştırmanın İnanırlılığı

Yapılan bilimsel araştırmanın niteliğinin ölçüsü geçerlik ve güvenirliği ile orantılı olarak şekillenmektedir. Geçerlik başka özelliklere karşılık gelmeyecek şekilde ölçülmek istenen özelliğin ölçülebilmesidir. Güvenirlik ise aynı ölçme grubu ve aynı ölçme araçları ile aynı sonuçların elde edilebilmesi olarak açıklanmaktadır (Büyüköztürk, 2017).

Nicel araştırmalardaki geçerlik ve güvenirlik ifadelerine karşılık, nitel çalışmalarda inanırlılık ifadesi kullanılmaktadır. Okuyucular açısından doğru ve haklı sonuçlar sunulması çalışmanın etik çerçevede gerçekleştirilmiş olmasını gerektirmektedir. Nitel araştırmalarda iç geçerlik (inandırıcılık) ve dış geçerlik (aktarılabirlik) araştırmanın inanırlılığını açıklayıcı kavramlardır (Merriam, 2013).

Araştırmada katılımcı teyiti, ön yargı azaltma, üçgenleme araştırmanın iç geçerliliğini arttırmaya yönelik çalışmalar arasında yer almaktadır. Araştırma sahasının yakından tanınması karşılıklı güvenin oluşması ve güvenilir veriler elde etme açısından önemlidir. Bu nedenle araştırmacının çalışma sahasında uzun süre etkileşim halinde bulunması ve araştırmanın geniş bir zaman diliminde gerçekleştirilmesi verilerin inandırıcılığını arttırdığı düşünülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu araştırmanın iç geçerliliğini sağlayıcı unsurlar arasında; araştırmacının uzun zamandır o bölgede eğitimci kimliği ile çalışıyor oluşu, araştırma öncesi kendi kurum yöneticisi aracılığıyla katılımcılara ön bilgilendirme yapılması, araştırma sonunda katılımcı teyiti sağlanması, araştırma konusu ile ilgili yeterli düzeyde bilgi ve yorum gücüne sahip, farklı branş öğretmenlerinin amaçsal örneklem ile belirlenmesi dolayısıyla üçgenleme (çeşitleme) yapılması gösterilebilir. İç geçerliliği arttırmaya yönelik bir diğer çalışma da uzman incelemesinin gerçekleştirilmiş olmasıdır. Araştırma konusunda genel bilgisi olan ve nitel araştırmalar sürdüren uzman kişilerin değerlendirmeleri de çalışmanın inanırlılığına katkı sağlamaktadır (Başkale, 2016). Bu

bağlamda gerçekleştirilen çalışma da ilgili uzman kontrolünden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmadaki dış geçerlilik (aktarılabirlik) ifadesi; araştırma bulgularının benzer ortamlarda kolaylıkla test edilebilir oluşu ve genellenebilirliği ile ilişkilendirilmektedir. Dış geçerliliği desteklemesi için araştırma örnekleminin diğer örneklerle karşılaştırılabilecek kadar iyi tanımlanması gerekmektedir (Merriam, 2013). Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik deseni ile dış geçerliliğin sağlanması hedeflenmiştir. Dış geçerlik için gerekli bir diğer etmen de çalışma yöntemlerinin açık bir şekilde tanımlanmasıdır. Bu araştırmada çalışma için izlenen veri toplama aşamaları detaylı olarak açıklanmıştır. Araştırmacı katılımcılar ile görüşme öncesi o bölgede yaklaşık 10 yıldır öğretmen çalıştığını ve görev yaptığı okul bilgilerini aktararak samimi bir güven ortamı oluşturulması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçların benzer çalışmalar ile karşılaştırmalarına da yer verilmiştir.

Araştırmada iç güvenilirlik ve dış güvenilirlik kavramları da inanılrlığı açıklayan diğer öğelerdir. İç güvenilirlik farklı araştırmalarda aynı verilerle benzer sonuçlara ulaşılması şeklinde ifade edilir. Nitel araştırmalarda bu durumun sağlanması oldukça güç olduğu için iç güvenilirlik ifadesine karşılık tutarlık değerlendirmesi yapılır. Tutarlık açısından zenginleştirme çalışmalarında araştırmacının, aşamalara uygun sorular tasarlaması ve elde edilen verilerin sonuçlarla ilişkili olması yer almaktadır (Miles ve Huberman, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Dış güvenilirlik ise bir araştırmacının farklı ortamlarda benzer sonuçların elde edilmesi olarak açıklanmaktadır. Uzman incelemesine başvurularak, araştırma öncesi deneme uygulaması yapılarak, olası problemler giderilmiş ve dış güvenilirlik artırma çalışmaları yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya yönelik hazırlanan görüşme formundaki sorulara verilen yanıtlar analiz edilmiştir. İlk olarak çalışma grubunun demografik bilgilerini içeren tablo oluşturularak incelenmiş ve daha sonra dört kısımda kategorik olarak hazırlanmış soruların cevapları analiz edilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre özet niteliğinde hazırlanan tüm tema ve alt temalar belirlenerek Tablo 4.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Uzaktan Eğitim Sürecinin Aşamalı Yapısına Ait Genel Temalar

DÜZEY	TEMA	ALT TEMALAR
HAZIRBULUNUŞLUK	Düşünce	Yaklaşım
		Bakış Açısı
		Düşünce Yönü
	Deneyim	Mevcut
		Mevcut Değil
	Hazırlık	Bireysel
		Paydaş
		Çevre ve Donanım
	Güçlü Yönler	Bireysel Farkındalık, Özgüven
		Teknolojik Yatkınlık ve Yeterlilik
		İnsan Kaynağı Zenginliği ve İletişim
	Gelişim Gereksinim Alanları	Ölçme-Değerlendirme, Eğitim Materyali
		Teknolojik Yeterlilik
		Ders Anlatmıyorum, Yeterliyim

ÖZÜMSEME	Önceki TV Yayınlarının Etkisi	Etkili Değildir
		Etkilidir
	Ders Anlatımında Yararlanılan Eğitim Bilişim Araçları	Akıllı Tahta
		EBA
		Ders İçeriği ve Online Sınav
Eğitim Siteleri		
UYGULAMA	Uygulamada Karşılaşılan Problemler	Bağlantı ve Erişim Problemleri
		İletişim sorunları
		Motivasyon Kaybı/Geri Dönüt İmkânı
	Uygulamaların Etkililik Sıralaması	Canlı Ders
		EBA TV
		EBA Platformu
	Uzaktan eğitim ile Yüz Yüze Eğitimin Karşılaştırılması	Zaman Yönetimi
		Materyal Kullanımı
		Ekonomik Açıdan
		Donanımsal
DEĞERLENDİRME	Memnuniyet Düzeyi	Beklentimin Üzerinde
		Kısmen
		Hayır
	Genel Merkez, Kurum ve Birey Bazlı Çözümlerin Yeterlilik Ölçüsü	İyi Düzeyde
		Orta Düzeyde
		Kötü Düzeyde
	Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimler	UE için Rasyonel Yaklaşım
		Erişim Sorunları, Motivasyon Kaybı...vs. Yüzünden Faydasız
		UE Farkındalığı Oluşturdu, Süreklilik Vadediyor

4.1. Yöneticilere Yönelik Araştırma Sorularına Ait Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formuna yöneticilerin verdiği yanıtlar analiz edilerek ana kategori ve alt birimleri belirlenmiştir. Her soruya özgü hazırlanan ilgili tablolarda ifade edilen bulgular şu şekildedir;

4.1.1. Hazırbulunuşluk Düzeyine Ait Bulgular

1. soruda “Eğitici ve yönetici olarak uzaktan eğitim süreci ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu katılımcılara yöneltilerek alınan yanıtların aşağıdaki Tablo 4.2’ de ana kategori ve alt birimler ekseninde yoğunlaştığı gözlenmiştir.

Tablo 4.2: Yöneticilerin Uzaktan Eğitime Ait Düşüncelere Yönelik Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Düşünce Yönü	Negatif	7
	Pozitif	3
Bakış Açısı	Dar Kapsamlı (Günü Kurtarma)	6
	Geniş perspektif	4
Yaklaşım	Eleştirel (Ayrıştıran)	6
	Kabullenmiş (Alternatifsiz)	4

Katılımcılardan gelen cevaplar incelendiğinde en çok tekrar eden ifadenin “*Düşünce Yönü*” ana kategorisine ait “*Negatif*” alt birimi altında toplandığı gözlenmektedir. Bunu takiben “*Bakış Açısı*” ana kategorisine ait “*Dar Kapsamlı*” alt biriminin daha fazla sıklık gösterdiği görülmektedir. Katılımcılardan uzaktan eğitime ait “*Yaklaşım*” ana kategorisine ait ise en fazla “*Eleştirel*” alt birimine dair cevaplar yer almaktadır. 4 kişi “*Kabullenmiş*” alt birimine ait benzer cevapların bazıları şu şekildedir.

“Zor bir süreç yaşıyoruz. İlk kez karşılaşıyoruz. Yönetici olarak uzaktan yönetmenin çok zor olduğunun farkına varıyoruz” (Y1).

“Öğrencilerimizi adapte etmekte çok zorlanıyoruz. İlk zamanlar bağlantı sorunu yaşadık, ama şimdi daha iyi durumda. Ama öğrenci ile göz teması kurmadan olan eğitim zor” (Y5).

“Bu şartlarda başka çare yok, ancak böyle yapılabilir diye düşündüm” (Y6).
En başta zor bir geçiş olduğunu düşündüm, fakat EBA geliştikçe yüz yüze eğitimin yerini tutmasa da destekleyici olduğunu anladım” (Y8).

Katılımcıların 6’sı ise uzaktan eğitim sürecine ait daha detaylı bir yorumda bulunarak *“Eleştirel”* bir yaklaşım sergileyerek düşüncelerini ifade etmişlerdir.

“Eğitim sistemimizin daha önce hiç karşılaşmadığı ve hazırlıksız olduğu bir süreçten geçtiğimiz düşünüldüğünde eğitim-öğretimin kalitesinin devam ettirilmesi noktasında gerek öğretmenler gerek yöneticiler üzerinde yoğun bir baskı oluştu. Ancak bu haliyle baskıya atlatabilmek adına öğretmenlere yeterli destek sağlanmadı” (Y7).

“UE sürecinde öğrenciye ulaşma ve verim gibi hususlarda zorluklarla karşılaştık. Bu da eğitimi sekteye uğrattı. Öğrencilerin takibi gibi konularda da öğretmenler zorluklar yaşadı. Çocuğunu takip eden yönlendiren velilerde ise çocukların ilgisi ve takibi kolaylıklar sağladı” (Y9).

“Bugüne kadar dünyada, haliyle ülkemizde çalışma ve planlama yaptığını düşünmüyorum, uzaktan eğitimi yorucu ve zahmetli bir süreç olarak düşünüyorum” (Y3).

“Yeni bir süreç, yeterli materyale ulaşımında kolay erişim var eksiklerine rağmen” (Y4).

“Tamamen uzaktan eğitim yerine hibrit modelin olması daha makul olacaktır” (Y10).

“Zorunlu hallerde kullanılması gerekli ama yüz yüze eğitimin yerini tutmaz. Salgından sonra uzaktan eğitim, eğitimin bir parçası olacak” (Y2).

Çalışmaya dahil olan yöneticilerden 4’ü (Y9, Y7, Y10, Y2) uzaktan eğitim için *“Bakış açısı”* ana kategorisine ait *“Geniş Perspektif”* alt birimine ait yanıtlar verirken, 6’sı

(Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y8) ise “Günü Kurtarma” odaklı bir bakış açısı ile yaklaşım göstermektedir.

2. soruda “*Daha önce herhangi bir sertifika programı ya da üniversitelerdeki bölümler arası ortak ders anlamında uzaktan eğitim sürecine dahil oldunuz mu? (Uzaktan eğitime ait deneyimleriniz nelerdir?)*” sorusu yöneltilerek alınan yanıtlar doğrultusunda Tablo 4.3’de belirtilen ana kategoriye bağlı değişkenlerin frekansları belirtilmiştir.

Tablo 4.3: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	<i>f</i>
Uzaktan Eğitim Deneyimi	Mevcut değil	6
	Mevcut	4

“Uzaktan Eğitim Deneyimi” konusunda katılımcıların 4’ü daha önce bazı programlar sebebiyle sürece dahil olduklarını ifade etmişlerdir. Bu soruya ait cevaplar şu şekildedir.

“Oldum, mesleki olarak bakanlığımızın hizmet içi seminerlerinde bulundum. Faydalı ve öğretici olduğunu düşünüyorum” (Y3).

“Yüksek lisansımı yaparken istatistik dersini uzaktan eğitimle almıştım. Benim açımdan çok verimli geçmemişti. Öğrenci psikolojisiyle hareket ederek çok ciddiye almamıştım” (Y7).

“Evet farklı bölümlerde farklı üniversitelerde dahil oldum sözel ve uygulamaya dönük olmayan dersler için oldukça iyi bir yöntem zaman tasarrufu açısından oldukça önemli bir alternatif olarak görülebilir” (Y10).

“Evet, yetişkin öğrenci için sıkıntı daha az” (Y4).

Diğer katılımcılardan 6 kişinin cevapları “Yok” değişkeni üzerinde sıklık göstermektedir ve en çok tekrarlanan değişkendir (Y1, Y2, Y5, Y6, Y8, Y9).

3. soruda “Covid -19 Pandemisi etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitim programında görevlendirildiğinizde kendinizi nasıl hazırladınız?” sorusu yöneticilere yöneltildiğinde Tablo 4.4’de gösterilen ana kategori ve alt birimlerine ait frekanslar elde edilmiştir.

Tablo 4.4: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Hazırlık Aşamasına Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Bireysel Hazırlık	Yok	8
	Bilişsel (Teknolojik Yetkinlik)	1
	Psikolojik	1
Paydaş Hazırlığı	Yok	5
	Veli ve Öğrenci	3
	Meslektaşlar ile Paylaşım	2
Çevre ve Donanım Hazırlığı	Yok	6
	Ders içeriği için ön hazırlık, planlama	3
	Bilgisayar, Tablet, Kulaklık...vb Araç Gereç Temini	1

Yöneticilerin UE sürecine hazırlık aşamasında “Bireysel Hazırlık” ana kategorisine ait “Psikolojik” alt birimine ait 1 kişinin yanıtı şu şekildedir.

“Bunun geçici bir süreç olduğu UE’ in bir fırsata dönüştürülebileceği öğrenciye rahat ulaşılabileceğini düşünerek hareket ettim” (Y9).

Bilişsel” alt birimine ait olarak 1 kişinin yanıtı ise şu şekildedir.

“Uzaktan eğitim programlarını kullanmayı öğrendim. EBA ve zoom gibi...”(Y2).

Bunların dışında yöneticilerin bireysel boyutta herhangi bir hazırlık süreci görülmemekte en çok tekrar eden alt birimin “Yok” maddesi üzerine yoğunlaştığı gözlenmektedir (Y3, Y4, Y5, Y,6, Y7, Y8, Y10).

“Paydaş Hazırlığı” ana kategorisine yönelik yanıtların sıklık durumu incelendiğinde 2 yönetici tarafından “Meslektaşlar ile Paylaşım” alt birimine yönelik açıklamaları yer almaktadır. Yanıtlar şu şekildedir

“Öncelikle müdür yardımcıları ile bir toplantı yaptık yol haritası üzerine. Bekle gör politikası izledik. Plansız başladık mart ayında bakanlık mesajlarını öğretmenler ile paylaştık LGS grubunu yalnız bırakmamalıyız kanaati oluştu bizde.8lere takviye ve fazla ders online deneme sınavı paylaşarak, whatsapp görüşmeleri yaptık” (Y3).

“Bu iş için ayrı bir eğitim almadım ya da hazırlık yapmadım. Mevcut teknolojik bilgilerim yeterli oldu. Takıldığım yerlerde öğretmen ve idareci arkadaşlarıma danıştım” (Y7).

Yöneticilerden 3 kişi tarafından “Veli ve Öğrenci” alt birimine yönelik yanıt karşımıza çıkmaktadır.

“Uzaktan eğitimi biz yöneticiler vermediğimiz için bizler için farklı bir durum olduğunu işin açıkçası düşünmedim. Öğretmen ve öğrenci takibi ve öğrencilerin imkansızları bizleri düşündürdü” (Y10).

“Bunun geçici bir süreç olduğu UE’ in bir fırsata dönüştürülebileceği öğrenciye rahat ulaşılabileceğini düşünerek hareket ettim” (Y9).

“Tabiki yüz yüzeden farklı bir durum oluşmuş oldu. Aslında pek de yabancı olmadığımız bir durumla karşılaşmış olduk. Hazırlık olarak akıllı bir telefon veya tablet, yine müfredat programında ne varsa ona göre derse hazırlık ve en önemlisi de öğrencinin tamamına erişebilirlik sağladık” (Y4).

Diğer yöneticilerin verdiği yanıtlarda “Paydaş Hazırlığı” ana kategorisi kapsamında en çok tekrarlanan “Yok” alt birimine ait eğilim gözlenmektedir (Y1, Y2, Y5, Y6, Y8, Y9).

Uzaktan Eğitime hazırlık süreci “Çevre ve Donanım Hazırlığı” ana kategorisinde incelendiğinde yanıtlar şu şekilde dağılım göstermektedir. 1 yöneticinin “...Araç gereç Temini” alt birimine yönelik ifadesi şöyledir.

“Tabi ki yüz yüzeden farklı bir durum oluşmuş oldu. Aslında pek de yabancı olmadığımız bir durumla karşılaşmış olduk. Hazırlık olarak akıllı bir telefon veya tablet, yine müfredat programında ne varsa ona göre derse hazırlık ve en önemlisi de öğrencinin tamamına erişebilirlik sağladık” (Y4).

Diğer katılımcıların 3' ü tarafından "Planlama" alt birimine yönelik açıklamaları şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

"Sadece ders saatlerini planlama yapabildik, içerik vs yapıldıkça gördüm. Ortaokul seviyesinde daha önce örneği olmadığı için ders saatleri planladık" (Y6).

"Planlamasını yaptık, ders programını uzaktan eğitim üzerinden, zoom ile EBA' ya uyumlu şekilde ayarlayarak öğretmenleri yönlendirdik" (Y8).

Millî Eğitim Bakanlığımız ve Sağlık Bakanlığımızın hazırlamış olduğu yönergeleri takip ederek hazırlandım" (Y1).

Bu ana kategoriye ait en çok tekrarlanan alt birimin 6 kişi tarafından tekrarlanan "Yok" maddesi üzerinde yoğunlaştığı bulgusuna ulaşılmıştır (Y2, Y3, Y5, Y7, Y9, Y10).

Yöneticilere 4. soruda "Uzaktan eğitimde sürecine kendinizi güçlü bulduğunuz alanlar nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.5'de görüldüğü gibi bulunması durumunda 3 ana kategoride toplanmıştır.

Tablo 4.5: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kendilerini Güçlü Buldukları Alanlara Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Güçlü Yönler	Bireysel Farkındalık, Özgüven	4
	Teknolojik Yatkınlık ve Yeterlilik	4
	İnsan Kaynağı Zenginliği	2
	Yok	1

Katılımcılardan gelen yanıtların en fazla sıklık gösterdiği "Bireysel Farkındalık ve Özgüven" başlığı 4 kişi tarafından tekrar edilmiştir. Bu doğrultudaki bazı cevaplar şöyledir.

"Organizasyon, planlama ve ikna yeteneğimin iyi olduğunu düşünüyorum. Sınav öğrencilerinin motivasyonunu artırma için çalıştık, sınavda başarısının artışı gördük" (Y3).

"İletişim becerim" (Y5).

“Organizatör olarak her zaman güçlü hissederim kendimi. Yardımcılarım gayet iyiydi. Program kullanımı sorunu yabancı dil sorunu yaşarız zannettik kısa sürede herkes öğrendi” (Y6).

“Öğrencilerin dikkatini çekecek ilgi çekici şeyler anlatabilmek” (Y9).

“Teknolojik Yatkınlık ve Yeterlilik” başlığında yanıtların sıklık gösterdiği 4 kişi bulunmaktadır. Katılımcıların bu doğrultudaki yanıtları şöyledir.

“Programları kullanmayı bilmek önemli” (Y1).

“Teknoloji ile daha iyi bir şekilde tanımak, tanıdıkça güven duymak...(Y4).

“Teknolojik bilgi seviyemin yeterli olduğunu gördüm” (Y7).

“Organizesini iyi yaptık karışıklık olmadı tek şifre şahsi olarak teknolojiye yatkınlım branşım bilişim olduğu için öğretmenlere kullanım ile ilgili her türlü desteği sağladık, sıkıntı yaşamadık” (Y8).

“İnsan Kaynağı Zenginliği” başlığını yöneticiler tarafından en çok tekrarlayan 2 kişi bulunduğu gözlenmektedir ve yanıtları şöyledir.

“Öğretmenlerime olan güvenim onların bu işi en iyi yapacaklarına olan inancım” (Y10).

“Organizatör olarak her zaman güçlü hissederim kendimi. Yardımcılarım gayet iyiydi. Program kullanımı sorunu yabancı dil sorunu yaşarız zannettik kısa sürede herkes öğrendi” (Y6).

Güçlü yanlara ait yanıtlardan “Yok” alt birimine ait 1 katılımcının yanıtı ise şu şekildedir.

“Uzaktan eğitim tamamen aktif olduğunuz bir süreç değil. Maalesef kendimi çok güçlü ve mutlu hissedemedim” (Y1).

5. soruda “Uzaktan eğitimde sürecine kendinizi geliştirmeniz gerektiğini düşündüğünüz alanlar nelerdir?” sorusu yöneticilere sorulmuştur. Alınan cevaplar neticesinde şu bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.6: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Gelişim Gereksinimi Alanlarına Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Gelişim Gereksinimi Alanı	Teknolojik Yeterlilik	6
	Ölçme Değerlendirme, Eğitim Materyal	2
	Ders anlatmıyorum, yeterliyim.	2

5. soruya verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 4.6’da görüldüğü gibi kategorilere ayrılmıştır. Gelişim gereksinimine yönelik en fazla tekrar eden “Teknolojik Gelişim İhtiyacı” alt birimine ait bir ifade karşımıza çıkmaktadır. Yöneticilerden gelen cevapların 6’sı tarafından verilen cevaplar şöyledir.

“Tabi ki oldu. Özellikle bilişim alanında kendimiz çok geliştirmemiz gerektiğinin farkına vardım” (Y1).

“İyi bir plan yapılmalı, farklı eğitim programları kullanmayı öğrenmek gerekir (Y2). Belki ders anlatımında kendimi geliştirmeliyim, zoom odaklı teknik konuda, ekran paylaşımı vs. hız kazanmalıyım, ders anlatımım 2 ders ile sınırlı” (Y3).

“Eğitim Öğretim de öğrenmenin sonu yok tabi ki, bilgiye ulaşmak kolay bir zamanda yaşıyoruz, iletişim sistemlerinin çeşitlerini öğrenmek ve geliştirmek gerekir (Y4). Teknoloji konusunda kendimi güçlendirmem gerekiyor” (Y9).

“Teknoloji ile aram iyi olduğu için kendimi daha güçlendireceğim alanlar çok fazla değil tabii ki kişisel verilerin gizliliği ve güvenlik açısından uzaktan eğitim platformlarının güçlendirilmesi gerekmektedir” (Y10).

Katılımcılardan 2 kişi ise “Ölçme Değerlendirme” alt birimine ait gelişim gereksinimi duyduğunu ifade etmiştir.

“Konu anlatımı, test... diğer görsel materyaller. Ekstra yarışmalar, online denemeler...”(Y5).

“Eğitim materyal konusunda eksiziz geliştirebiliriz, sınavlar koymalıyız, değerlendirme kısmında öğretmenlerin havuzunu yönetsek daha iyi olur” (Y8).

Yöneticilerden 2 kişi herhangi bir gelişim gereksinimi duymamaktadır (Y6, Y7).

4.1.2. Özümseme Düzeyine Ait Bulgular:

6. soruda *“Ülkemizde daha önceki dönemlerde kullanılan uzaktan öğretim TV yayınlarının uzaktan eğitime geçiş sürecindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?”* sorusu yönelti miş ve alınan yanıtlardan aşağıdaki Tablo 4.7’de görülen bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4.7: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Geçiş Aşamasında Önceki TV Yayınlarının Etkisine Ait Düşünceleri

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Önceki TV Yayınlarının Etkisi	Etkili Değildir	6
	Etkilidir	4

Uzaktan eğitim sürecine önceki TV yayınlarının katkısı üzerinde verilen yanıtların en fazla *“Etkili değerdir”* değerşkeni üzerinde yoğunlaştığı görölmektedir. Yöneticilerden 6 kişinin verdiği cevaplar şu şekildedir.

“Aslında çok etkisi olduğunu düşünmüyorum. Tamamen yeni bir süreç gibi başladı” (Y1).

“Pek yorum yapmak istemem. Daha önceden İngilizce takip ediyordum ama pek başarılı olamadığımı düşünüyorum” (Y5).

“Çocuklar açısından yaşları küçük olduğu için TRT Açık Öğretim yayınlarının geçişe etkili olduğunu düşünmüyorum, ben bile hayal meyal hatırlıyorum” (Y6).

“UE kanalları kimse bilmezdi toplumda farkındalık yarattı” (Y8).

“Bu kadar kısa sürede bu geçişin tabii ki bazı aksaklıkları olmasına rağmen başarılı buluyorum” (Y10).

“Daha TV yayınları çok basit ve sıradandı. Şimdi çok daha iyi düzeye geldiğini düşünüyorum” (Y3).

Yöneticilerden 4 kişi ise bu kadar kısa sürede EBA TV yayınlarının başarılı olmasının dayanağını önceki TV yayınlarının etkisi olduğunu düşünmektedir. “Etkilidir” değişkeni üzerinde sıklık gösteren cevaplar şöyledir.

“Birbirini tamamlamış olarak görebiliriz” (Y4).

“Destekleyici ve geliştirici olduğumu düşünüyorum” (Y7).

“Daha önceki TV yayınları tecrübe olarak düşünülebilir. Onun üzerine geniş kapsamlı ve büyük ölçekte yayınlar yapılıyor. Her yeni aşamada da eksiklikler gideriliyor” (Y9). “Ülkemizi bu konuda başarılı buluyorum” (Y2).

7. soruda “Sınıflarda ders anlatımı sırasında eğitim bilişim araçlarından ve ilgili platformlardan nasıl faydalanıyorsunuz?” sorusuna karşılık Tablo 4.8’de açıklanan bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 4.8: Yöneticilerin Ders Anlatımında Eğitim Bilişim Araçları ve Platformlardan Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	Değişken	f
Ders Anlatımında Yararlanılan Eğitim Bilişim Araçları	Akıllı Tahta	Yok	7
		Var	3
	Ders İçeriği (Z-kitap, pdf, word dosyaları, videolar) ve Online Sınav Paylaşımları	Yok	7
		Var	3
	EBA Platformu	Yok	5
		Var	5
	Eğitim Siteleri ve İlgili Programlar (zoom...vb.)	Yok	7
		Var	3

Yöneticilerin ders anlatımı sırasında tercih edilen eğitim bilişim araçları ve ilgili platformlardan yararlanma ile ilgili bulgular şu şekilde oluşmaktadır. Yöneticiler

tarafından en çok tekrarlanan ana başlık “EBA” olarak betimlenmektedir. 5 kişinin bu doğrultudaki düşünceleri şu şekilde sıralanmaktadır.

“Fatih Projesi kapsamında akıllı tahtalardan ve dolayısıyla internetten faydalanıp eğitim videoları, akıllı tahta uygulamaları (EBA), vb. içerikler kullanılıyor” (Y9).

“Sözel derslerde çok büyük sıkıntı olmasa da sayısal dersler için bazen farklı program veya materyal kullanmak gerekmektedir. Aslında Fatih Projesi’yle (EBA) teknolojiyi kullanmaya başlayan öğretmenler bu duruma alıştı. Akıllı tahtanın kullanımı tablet ve bilgisayar destekli bilişim araçlarıyla bu işin üstesinden geldiğime inanıyorum” (Y10).

“EBA kanalından yararlanıyorum” (Y8).

“EBA, zoom programları kullanıyoruz. Bunu dışında learningapps, Quiziz programlarından faydalanıyoruz” (Y2).

“Biz çoğunlukla zoom kullanıyoruz, nisan mayısta EBA çok çöktüğü için öğretmen ve öğrenciler şikayetçiydi. Ortak karar aldık tamamen zooma geçtik” (Y3).

Akıllı Tahta” ana başlığının bilişim aracı olarak en çok 3 katılımcı tarafından tekrar edildiği görülmektedir (Y9, Y10, Y4).

“Sınıflarda akıllı tahtalar var ve olmazsa olmazlardandı. Bizler bu teknolojik alt yapıya sahiptik” (Y4).

Diğer 7 katılımcının ise yanıtlarında akıllı tahta kullanımına ait bir ifadeye yer vermediği gözlenmektedir. “Eğitim Siteleri ve İlgili Programlar (zoom...vb.)” ana başlığı kapsamında 3 katılımcının yanıtında yer verilmiştir.

“EBA, zoom programları kullanıyoruz. Bunu dışında learningapps, Quiziz prog ramlarından faydalanıyoruz” (Y2).

“Zoom ve bilgisayar dışında farklı araç ya da program kullanmadık ama branşlara göre fen bilgisinde vs değişim gösteriyor olabilir” (Y6).

“Biz çoğunlukla zoom kullanıyoruz, nisan mayısta EBA çok çöktüğü için öğretmen ve öğrenciler şikayetçiydi. Ortak karar aldık tamamen zooma geçtik” (Y3).

Diğer katılımcıların yanıtlarında eğitim bilişim ortamları aracı olarak zoom ve diğer eğitim programlarına yer verilmemiştir (Y1,Y4,Y5,Y7,Y8,Y9,Y10).

Ders anlatımı sırasında “Ders İçeriği (Z-kitap, pdf, word dosyaları, videolar) ve Online Sınav Paylaşımları” ana başlığına yönelik tercihlerin tekrar etme sıklığı 3 katılımcının yanıtı üzerinde yoğunlaşmaktadır.

“Word, excel, formlardan seçmeli derslerimizi yaptırıyoruz, yine deneme yaptık formdan, hala araştırmalarımız devam ediyor, google’den anketler uyguluyoruz” (Y8).

“EBA, zoom programları kullanıyoruz. Bunu dışında learningapps, Quiziz prog ramlarından faydalanıyoruz” (Y2).

“Önceden hazırlık yaparak ve daha çok çalışarak hazırlanıyorum” (Y1).

Diğer katılımcıların yanıtlarında bu yönde bir ifadesine rastlanmamıştır (Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y9, Y10).

4.1.3. Uygulama Düzeyine Ait Bulgular:

8. soruda “Uzaktan eğitimin uygulama aşamasında yönetici/öğretmen olarak en çok hangi problemler ile karşılaştınız?” sorusuna karşılık aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Tablo 4.9. oluşturulmuştur.

4.9: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Uygulama Aşamasında En Çok Karşılaşılan Sorunlara Ait Düşünceleri

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Uygulamada Karşılaşılan Problemler	Bağlantı ve Erişim Sorunları	7
	Motivasyon Sorunları	2
	İletişim Sorunları	1

Uzaktan eğitimin uygulama basamağında yöneticilerin en çok karşılaşılan sorunlara verdiği yanıtların en çok tekrarlanan maddesi “Bağlantı ve Erişim Sorunları” ana kategorisine ait ifadeler olarak karşımıza çıkmaktadır. 7 katılımcının bu yönde cevaplar şu şekildedir.

“İnternet bağlanma, Bilgisayar, tablet eksikliği, ses ve kamera sisteminin eksikliği, olumsuz ebevyın tutumları (hazırlık yapmamaları, ortamı hazırlamamaları, öğrencilerini hazırlamamaları vb)” (Y2).

“EBA alt yapısı sıkıntılıydı, uzunca süre bağlantı vs., öğretmene ders ataması müdür yardımcısına aitti, haliyle uzun süre sorun yaşanınca öğretmenin öğrenci gözündeki kredisinden yediğini düşünüyorum” (Y3).

“Daha çok internet bağlantı sorunları ön plana çıkıyor” (Y4).

“Öğretmen ve öğrencilerin sisteme girememe sorunu oldu, bir de öğrencilere ulaşamama, öğrencilerin de idareye ulaşamaması” (Y6).

“İnternet bağlantısıyla ilgili sıkıntılar oldu” (Y7).

“En çok öğrencilerin sistemi kullanmayı bilmemesinden ve maddi durumu elverişli olmayan öğrencilerin derse katılımında sıkıntı yaşandı” (Y9).

“Öğrencilerin bilgisayar, tablet ve cep telefonlarının olamaması, öğrencilerin derslere yeterli ilgiyi duymamaları bunların bir kısmında keyfiyet bir kısmında da imkansızlıklardan kaynaklanmış olabilir” (Y10).

Katılımcılardan 1’i “Öğrencilerimize ulaşmada problem yaşadık” (Y1) ifadesiyle “İletişim Sorunu” ana kategorisini öncelikli problem olarak değerlendirmiştir. Diğer 2 katılımcı ise yanıtlarında en büyük problemin “Motivasyon Sorunları” kaynaklı ifade kullanmıştır ve şu şekildedir.

“En büyük sıkıntı belirsizlik, ani kararları en son duyan olmak, program değişimleri, hibrit eğitim zorlayıcı oldu sabah okuldaki öğretmen öğleden sonra canlı derse yetişme kaygısı yaşıyor” (Y8). “Adaptasyon sıkıntısı” (Y5).

Yöneticilere 9. soruda “Uzaktan eğitim uygulama sürecinde, EBA TV yayınlarının, EBA eğitim platformunun ve canlı ders uygulamalarının etkililik açısından sıralamasını yapar mısınız?”yöneltilerek Tablo 4.10’da görülen bulgulara ulaşılmıştır.

4.10: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında EBA TV, EBA Platformu, Canlı Ders Uygulamasının Etkililik Düzeyine Ait Düşünceleri

Ana Kategori	Alt Birimler	Sıralama	f
Uygulamaların Etkililik Sıralaması	Canlı Ders Uygulamaları	1.	10
		2.	-
		3.	-
	EBA Eğitim Platformu	1.	-
		2.	7
		3.	3
	EBA TV Yayınları	1.	-
		2.	3
		3.	7

Çalışmaya katılan yöneticilerin hepsi “Canlı Ders Uygulamaları” nın etkililik düzeyini 1. sırada göstermiştir. Etkililik düzeyi bakımından 7 kişi tarafından 2. sırada en çok “EBA Eğitim Platformu” yer alırken,3. sırada en çok “EBA TV Uygulamaları” nın tekrarlandığı gözlenmiştir. Canlı derslerin öncelikli düşünülmesinin gerekçesi katılımcılar tarafından şu şekilde açıklanmaktadır.

“Çocuk açısından bakacak olursak tanımadığım bir öğretmenden ders almak tabi ki zor, anlaşılabilirlik açısından diğer kanallara göre daha etkili” (Y8).

“Öğretici etkisi yüksek, konu bütünlüğü canlı derste daha iyi korunuyor” (Y4).

10. soruda “Bir dersin uygulama aşamasında, uzaktan eğitim faaliyetleri ile okul içi /sınıf içi faaliyetler karşılaştırılacak olursa nelerin göz önünde bulundurulması gereklidir? (zaman yönetimi, ekonomik ,donanımsal farklılıklar.. vb. faktörleri düşünerek değerlendiriniz)” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar sonucunda aşağıdaki Tablo 4.11. oluşturulmuştur.

4.11: Yöneticilerin Uzaktan Eğitim ve Sınıf İçi Faaliyetlerin Bazı Kriterlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Ana Kriterler	Alt Birimler	f
Zaman Yönetimi	Olumlu	-
	Olumsuz	2
Materyal kullanımı	Zengin	-
	Geliştirilmeli	-
Ekonomik Açıdan	Avantajlı	-
	Dezavantajlı	2
	Hem avantajlı hem dezavantajlı	1
Donanım farklılığı	Daha Teknolojik	-
	Aynı teknolojik yapıda	-

Yöneticilerin verdiği cevaplar doğrultusunda ders ve sınıf süreçlerine ait karşılaştırmaya dayalı net cevaplar elde edilememiştir. Bu bulguya ait 6 katılımcının verdiği cevaplar şu şekildedir.

“Benim branşım PDR olduğundan dolayı verdiğim ders yok” (Y7).

“Canlı dersleri öğretmenler sınıf ortamında anlatmalıdır diye düşünüyorum” (Y5).

“Temel eğitimde olaya sadece öğretimsel açıdan bakılması gerektiğini düşünmüyorum. Okul aslında dört duvar ve öğretmenlerin direktif verdikleri bir ortam olarak düşünülmemelidir. Okul öğrencilerin akranlarıyla buluşup onlarla kaynaştığı aslında hayatın ta kendisi olduğu düşüncesindeyim. Bu sebeple hiçbir zaman uzaktan eğitim okulun yerini tutmayacaktır. Zaman ekonomi ve donanımsal faktörleri bir tarafa bırakalım hayatın bir provası olan okul mutlak gerekli ve olmazsa olmazdır hele ki temel eğitim kademesi için bu önemlidir” (Y10).

“Sınıfsal farklılık açıldı. Örneğin” okula pide siparişi verince o saatte canlı derste olması gereken öğrencinin kurye olarak getirmesi “makasın ne derece açıldığıının göstergesi. Çocuk canlı derste olması gerekirken çalışıyor. Başka bir örnek ise TV olmayan 8. Sınıf öğrencisine TV hediye ettik” (Y3).

“Uzaktan eğitim ile tüm öğrencilerimize ulaşamıyoruz. Zaman yönetimi Ekonomik sebepler” (Y1).

“Uzaktan eğitimde ekonomik, donanımsal farklılıklar önemli” (Y2).

Özellikle “Zaman Yönetimi” ana başlığına ait “Olumsuz” alt birimi ile ilgili 2 katılımcının yorumları şu şekildedir. *“Zamanlama peş peşe dersler şeklinde olmamalı.” (Y4).* *“Zaman olarak daha kısa olmalıydı ki oldu 30dk ders.” (Y9).”* “Materyal Kullanımı” ana başlığı ile ilgili ise verilen yanıtların materyallerin niteliğini açıklayıcı nitelikte ifadeler olduğu görülmektedir.

“Öğretmenlerin plan yapması gerekiyor, materyal farklılaştığı için önceden dosya yükleme gerekir” (Y6).

“Görsellik katarak dikkat çekici aktiviteler katarak sıradanlaştırmadan eğitim süreci daha işlevsel hale getirilebilir” (Y9).

Yöneticilerin verdiği yanıtlardan uzaktan eğitimin “Ekonomik Açıdan” ana kategorisine ait karşılaştırması ile ilgili aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. *“Dezavantajlı”* alt birimi ile ilgili 2 katılımcının cevapları şu şekildedir.

“Akıllı tahtada EBA’yı kullanabiliyorduk, UE’de bu kısım motivasyon kaybından ebeveyn kontrolsüzlüğü ile sınırlandı, UE pahalı, herkeste internet ve tablet yok” (Y8).

“...hiçbir zaman uzaktan eğitim okulun yerini tutmayacaktır. Zaman ekonomi ve donanımsal faktörleri bir tarafa bırakalım hayatın bir provası olan okul mutlak gerekli ve olmazsa olmazdır hele ki temel eğitim kademesi için bu önemlidir” (Y10).

“Hem Avantajlı Hem Dezavantajlı” alt biriminde 1 katılımcı görüş belirtmiştir.

“Kısa sürelide avantajlı (öğrenci dışarı çıkmadığı için masrafı yok kantin, araç-gereç...vs .) ama ekonomik değil. Donanım tedariki boşa yapılmış olur, uzun vadede daha ekonomik” (Y6).

10.soru ile ilgili yöneticilerin verdiği yanıtlardan uzaktan eğitim ve sınıf içi uygulamaları karşılaştırma açısından yeterli bulgu elde edilememiştir. Yöneticiler uzaktan eğitimin uygulamalarına ait kavramlar ile ilgili genel ifadeleri tercih etmişlerdir.

4.1.4. Değerlendirme Düzeyine Ait Bulgular:

11. soruda *“Yönetici /öğretmen olarak uzaktan eğitim ile ilgili beklentilerinize cevap buldunuz mu?”* sorusu yöneltilecek şekilde uzaktan eğitime ait memnuniyetleri 3 düzeyde incelenmiş ve tekrar etme sıklığı Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

4.12: Yöneticilerin Uzaktan Eğitime Dair Beklentilerine Cevap Bulma Düzeylerine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Yönetici Memnuniyeti	Beklentimin üzerinde	4
	Kısmen	3
	Hayır	3

Yöneticilerden 4 katılımcı tarafından *“Yönetici Memnuniyeti”* ana başlığı altındaki *“Beklentimin Üzerinde”* alt birimi en fazla tekrar eden madde olarak belirlenmiştir. Bu alt birimi destekler nitelikteki yanıtlardan bazıları şöyledir.

“Salgın sürecinde uzaktan eğitim faydalıydı, önemliydi” (Y2).

“Bu yıl çok daha iyi UE, Bakanlık daha iyi hazırlanmış durumda, ...” (Y3).

“Buldum, çok fazla bir şey beklemiyordum. Özel okul vs. gayet güzel derslerini devam ettiriyor” (Y6).

“... eğitimin sürekliliği yani her zaman öğrenciye ulaşılabilirlik açısından beklentimi karşılayabildi” (Y9).

3 katılımcı tarafından ise “Kısmen” alt birimine ait beklentilerine cevap alındığı ifade edilmiştir.

“Kısmen, zamanla daha da gelişeceğini düşünüyorum (Y4).

Evet kısmen de olsa bu süreçte okulun yerini tutması imkânsız olsa da en azından eğitim ve öğretim açısından öğrencileri okul hayatından koparmama adına olumlu buldum” (Y10).

“... bu kadar olurdu” (Y8).

Yöneticilerden 3 kişi ise uzaktan eğitim uygulamalarına ait beklentilerine cevap alamadıklarını söylemişlerdir.

“Hayır” (Y1).

“Beklentime cevabı tam anlamıyla bulduğumuzu söyleyemem” (Y5).

“Bu süreçte öğretmenlere hemen acımasız eleştiriler yöneltildi hem de onların değerinin en çok anlaşıldığı bir dönem oldu. Öğretmen ve idarecilere gerekli eğitim maddi manevi destek verilmesi iyi olurdu. Ancak bu yapılmadı” (Y7).

12.soruda yöneticilere “Uzaktan eğitim ile ilgili problemlere karşı çözüme ulaşma sürenizi ve ilgili destek birimlerinin yönlendirmelerinin yeterlilik ölçüsünü nasıl değerlendirirsiniz?” sorusu yöneltildiğinde alınan yanıtların tekrar etme sıklığı Tablo 4.13’de gösterildiği gibi üç farklı düzeyde gösterilmiştir.

Tablo 4.13: Yöneticilerin Uzaktan Eğitimin Uygulamalarında Karşılaşılan Problemlere Yönelik Çalışmaların Yeterlilik Ölçüsüne Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Genel Merkez, Kurum ve Birey Bazlı Çözümler	İyi Düzeyde	5
	Kötü Düzeyde	3
	Orta Düzeyde	2

Yöneticilerden uzaktan eğitimin “Genel Merkez, Kurum Bazlı, Birey Bazlı Çözümler” ana kategorisine ait karşılaşılan problemlere yönelik çözüme ulaşma seviyesi için en fazla 5 katılımcı tarafından “İyi Düzeyde” alt biriminin tekrarlandığı görülmektedir. Bu bulguyu destekleyen ifadeler şu şekildedir.

“İlk defa yaşanan süreçte problem çözümleri gitgide kısalıyor” (Y3).

“İmkanlar dahilinde bakılırsa iyi diyebilirim” (Y4).

“Çözümü kendimiz bulduk, teknik olarak çözemediğimiz sorun oldu veliye ulaşamama kaynaklı. Kısa süreli bağlantı sorunlarında genel merkezden çözüm aldık” (Y6).

“Hazırlıksız yakalanan bir süreç olduğunu düşündüğümüzde ilgili birimlerin desteğinin yeterli olduğunu söyleyebilirim. Teknolojik sorunların çözme aşaması da dahil” (Y7).

“Sorun çıktığında farklı çözümlere hızlı bir şekilde ulaşabildik. Alternatif uygulamalar gibi. Destek birimler de yönlendirmeyi etkili bir şekilde yerine getiriyor diye düşünüyorum” (Y9).

Katılımcılardan 3 kişinin yanıtlarının problemlerin çözüm yeterlilik ölçüsünü “Kötü Düzeyde” alt birimi ile değerlendirdiği gözlenmiştir.

“Tam anlamıyla destek yapılamadığını düşünüyorum” (Y5).

“Yetersiz buluyorum yapılan işlerin çoğu zaman sahadaki uygulamaları imkansızdı ve uygulanabilirliği çok zordu” (Y10). “Çok yeterli değil” (Y8).

Diğer 2 kişi ise çözüm yaklaşımını “Orta Düzeyde” değerlendirmişlerdir (Y1, Y2).

Son olarak yöneticilere 13. soruda “Uzayan Pandemi sürecinin etkisiyle uzaktan eğitimin uğradığı değişim ve gelişimleri nasıl açıklarsınız?” sorusu yöneltilerek genel bir değerlendirme yapmaları istenmiştir ve aşağıdaki Tablo 4.14 elde edilmiştir.

Tablo 4.14: Yöneticilerin Uzayan Pandemi Süreci Etkisiyle Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimlere Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimler	UE Farkındalığı Oluşturdu, Süreklilik Vadediyor	5
	Erişim Sorunları, Motivasyon Kaybı Yüzünden Faydasız	3
	UE için Rasyonel Yaklaşım	2

Yöneticilerin uzaktan eğitimin uğradığı değişim ve gelişimleri için “UE Farkındalığı Oluştur, Süreklilik Vadediyor” ana kategorisinin 5 kişi tarafından en fazla tekrar eden sıklıkta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamdaki yanıtlardan bazıları şöyledir.

“Artık insanlara normal gelmeye başladı. Hiç teknoloji biri bile rahatça kullanabiliyor. EBA, zoom gibi uzaktan eğitim platformları herkesçe tanınmakta ve bilinmekte. Normal eğitim başladığında bile uzaktan eğitimle iç içe bir süreç izleyebileceği ve daha gelişmiş kapsamlı olacağını düşünüyorum” (Y9).

“Her şey de olduğu gibi tabii ki uzaktan eğitimde zamanla kendini geliştirdi ve hatta bazı dersler ve telafi programları için ve hem çalışıp hem okumak isteyenler için bir fırsat olarak görülebilir” (Y10).

“Aynı anda çok fazla kişiye yönelik UE ile yürütme yapıldığını gördük. ...Şimdi zorunlu ve kapsamlısı gerçekleşti” (Y6).

“.... Bu durum Pandemi geçse de devam edecektir. Özel üniversiteler dahil olmak üzere” (Y3).

“Uzaktan eğitim artık eğitimin bir parçası olacak” (Y2).

Yöneticilerden 3 kişi “Uzaktan eğitimin uzaması sonucu motivasyon kaybı...vs yüzünden faydasız” ana kategorisine ait tekrar eden yanıtlar vermiştir ve cevapları şöyledir.

“Her çocuğun teknolojik imkanlarının ve sosyo-ekonomik seviyesinin aynı olmadığı düşünüldüğünde, her çocuğa eşit derecede ulaşamamıştır. Bununla paralel olarak öğrencileri değerlendirme ve not verme süreçleri de sağlıklı olmamıştır” (Y7).

“.... Süreç uzadıkça motivasyon düştü. Gelişse de 1 yıllık UE belirsizlik umutsuzluk yaşattı” (Y8).

Diğer iki katılımcı ise uzaktan eğitime dair değerlendirmelerini “UE İçin Rasyonel Yaklaşım” ana kategorisine yönelik yanıtlar vermiştir.

“Biraz okul özlemi arttı ve uzaktan eğitime de alışıldı gibi gözüküyor (Y4).

Süreç uzarsa bir zorunluluk olduğunu çocuklar da anlayacaktır” (Y5).

4.2. Öğretmenlere Yönelik Araştırma Sorularına Ait Bulgular

4.2.1. Hazırbulunuşluk Düzeyine Ait Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formu sorularının ilk 5 tanesi hazırbulunuşluk düzeyine ait düşünceleri belirleyici niteliktedir. 1. soruda “Eğitici ve yönetici olarak uzaktan eğitim süreci ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu katılımcılara yöneltilerek alınan yanıtların aşağıdaki Tablo 4.15 görüldüğü gibi ana kategori ve alt birimler ekseninde yoğunlaştığı gözlenmiştir.

Tablo 4.15: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Ait Düşüncelerine Yönelik Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Yaklaşım	Eleştirel (Ayrıştırıcı)	9
	Kabullenmiş (Alternatifsiz)	6
Bakış Açısı	Geniş perspektif	8
	Dar Kapsamlı (Günü Kurtarma)	7
Düşünce Yönü	Negatif	8
	Pozitif	7

Öğretmenlerin uzaktan eğitime ait düşünceleri kapsamında “Yaklaşım” ana kategorisine ait en fazla tekrarlanan alt birim “Eleştirel” yapıda olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımı destekler nitelikteki cevapların bazıları şu şöyledir.

“Bir Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak uzaktan eğitim sürecinin başarısız olduğu düşüncesindeyim. Öğrencilerin yüz yüze eğitimden uzak, fırsat eşitliğinden uzak bir süreç yaşıyoruz. Eba canlı ders uygulamalarındaki aksaklıklar öğrenme ortamında ve öğrencilerin süreci sahiplenmesinde olumsuzluklara neden oldu. Birçok velim pandemi koşullarından dolayı azalan geliri nedeniyle çocuğunun uzaktan eğitim sürecine yeterince katılımını sağlayamadı. Ülkemiz; eğitimde fırsat eşitliği olduğu anayasasında mevcut olan fakat eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığı bir ülke haline dönüştü maalesef” (Ö1).

“UE normal eğitime göre öğretmen açısından yorucu ve zorlayıcı, bazen kolaylık arz ediyor, etkinlik açısından zengin, geri dönüt yok” (Ö5).

“Uzaktan eğitim sürecine bir bütün olarak baktığımızda yüz yüze eğitim gibi dezavantajları ve avantajları olduğunu düşünüyorum. Birbirine göre avantajları ve dezavantajları var. Yüz yüze eğitimde sınıf yönetimine daha fazla zaman ve emek harcadığımı fark ettim. Öğrencilerin birbirlerinin dikkatini dağıtamadığını ya da sınıf içerisinde arka taraflarda oturan öğrencilerin tahtada yazılanları göremediğini uzaktan eğitim süreci ortadan kaldırdı. Bununla beraber sınıf içi etkileşimin daha az olduğunu ve öğrencilerin sosyal gelişiminin bu durumdan olumsuz etkilendiğini düşünüyorum. Sadece bilişsel düzeyde bir gelişim söz konusudur (Ö6).

“UE gereksiz değildir. Yararlı olması için düzenli herkesin katılım göstermesi gereklidir. Okullarda kaynak kullanım sınırlılığını ortadan kaldırdığını düşünüyorum” (Ö8).

“Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yerini tutmasa da öğrencilere katkı sunmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği tam olarak sağlanamadığı ve birebir öğrenciyle ilgilenilemediği için eksiklikleri vardır” (Ö11).

Uzaktan eğitime ait 6 kişi tarafından da “Kabullenmiş” alt birimine ait cevaplar verilmiştir ve şu şekildedir.

“Uzaktan eğitim süreci Pandemi döneminde zorunlu hale geldi. Öğrencileri uzun süre eğitimsiz kalmasındansa uzaktan eğitim süreci ile hem öğretmenler hem de öğrenciler ellerinden geldiğince uzaktan eğitim sürecine katıldılar. İnternet ve bilgisayar, cep telefonu ve tableti olan öğrenciler büyük oranda derslere katılım gösterdi” (Ö3).

“İçinde bulunduğumuz durumda mecbur olduğumuz en uygun eğitim şekli” (Ö7).

“Süreç içerisinde yapılabilecek en uygun yöntem bu şekilde olmak zorundaydı. Bu süreç iyi değerlendirildi” (Ö13).

Öğretmenlere yöneltilen uzaktan eğitime ait düşüncelerinin “Bakış Açısı” ana kategorisinde 8 kişi tarafından “Geniş Kapsamlı” alt biriminin tekrarlandığı gözlenmiştir. Bu doğrultudaki cevaplar şu şekildedir.

“Olağanüstü bir dönem yaşıyoruz. Sağlık öncelikli olup endişe ve korkularımızın olduğu, sağlıksal riskler barındıran bir dönemden geçiyoruz. Endişelerin üst düzey olduğu bu dönemde, çocukların motivasyonları ve eğitime karşı ilgi alakaları da kesintiye uğramıştı UE tekrar dahil olması hayat devam ediyorum yansıttı okulda olmasak da eğitim devam ediyor algısı yarattı eldeki imkanlarla umut yarattı, kurtarıcı oldu. Umut ve süreklilik” (Ö14).

“Bunun analizlerini kendi öğrencilerim üzerinde yaptım. Geçen sene 1. Dönem sonundaki notlarıyla bu dönem yapmış olduğum on beş çevrim içi sınav ortalamaları arasındaki değerlendirmeme göre çalışan ve akademik benliği yüksek olan öğrencilerin notlarının yine yüksek olduğunu gördüm. Yani bence öğretim süreci çok da sekteye uğramış değil. Eğitim hususunda ise illaki aynısı olmuyor. Çok eksiklik söz konusu” (Ö15).

“Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yerini tutmasa da öğrencilere katkı sunmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği tam olarak sağlanamadığı ve birebir öğrenciyle ilgilenilemediği için eksiklikleri vardır” (Ö11).

Katılımcılardan 7 kişinin verdiği yanıtlar ise “Dar Kapsamlı” alt birimini destekler niteliktedir ve şu şekildedir.

“Öğretmen ve öğrencilerin zorlandığı, öğrenciyi derse katılım açısından zorlandırdığını ve UE çok da faydalı olmadığını düşünüyorum” (Ö2).

“Uzaktan eğitim süreci Pandemi döneminde zorunlu hale geldi. Öğrencileri uzun süre eğitimsiz kalmasındansa uzaktan eğitim süreci ile hem öğretmenler hem de öğrenciler ellerinden geldiğince uzaktan eğitim sürecine katıldılar. İnternet ve bilgisayar, cep telefonu ve tableti olan öğrenciler büyük oranda derslere katılım gösterdi” (Ö3).

“UE eğitim sürecinin çok verimli geçmediği kanısındayım” (Ö4).

“İçinde bulunduğumuz durumda mecbur olduğumuz en uygun eğitim şekli” (Ö7).

“Süreç içerisinde yapılabilecek en uygun yöntem bu şekilde olmak zorundaydı. Bu süreç iyi değerlendirildi” (Ö13).

“Düşünce Yönü” ana kategorisine ait en fazla sıklıkla tekrarlanan alt birimin “Negatif” olduğu görülmektedir. Öğretmenlerden uzaktan eğitim ile ilgili “Pozitif” alt birimine ait cevap veren 7 kişi bulunmaktadır. Negatif yönlü düşüncede olan ise 8 kişi vardır ve cevapları şu şekildedir.

“... uzaktan eğitim sürecine yeterince katılımını sağlayamadı. Ülkemiz; eğitimde fırsat eşitliği olduğu anayasasında mevcut olan fakat eğitimde fırsat eşitliğinin olmadığı bir ülke haline dönüştü maalesef” (Ö1).

“... UE çok da faydalı olmadığını düşünüyorum” (Ö2).

“UE eğitim sürecinin çok verimli geçmediği kanısındayım” (Ö4).

“UE normal eğitime göre öğretmen açısından yorucu ve zorlayıcı...” (Ö5).

“.... Yüz yüze eğitimde sınıf yönetimine daha fazla zaman ve emek harcadığımı fark ettim bununla beraber sınıf içi etkileşimin daha az olduğunu ve öğrencilerin sosyal gelişiminin bu durumdan olumsuz etkilendiğini düşünüyorum. sadece bilişsel düzeyde bir gelişim söz konusudur” (Ö6).

“...dezavantajlı çocuklarımızın eğitim ortamına ulaşmada zorlandığını düşünüyorum” (Ö10).

“Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yerini tutmasa da öğrencilere katkı sunmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği tam olarak sağlanamadığı ve birebir öğrenciyle ilgilenilemediği için eksiklikleri vardır” (Ö11).

Pozitif yönlü düşünen öğretmenlere ait ifadelerin bazıları ise şu şekildedir.

“Uzaktan eğitim süreci Pandemi döneminde zorunlu hale geldi. Öğrencileri uzun süre eğitimsiz kalmasındansa uzaktan eğitim süreci ile hem öğretmenler hem de öğrenciler ellerinden geldiğince uzaktan eğitim sürecine katıldılar. İnternet ve bilgisayar, cep telefonu ve tableti olan öğrenciler büyük oranda derslere katılım gösterdi” (Ö3).

“İçinde bulunduğumuz durumda mecbur olduğumuz en uygun eğitim şekli” (Ö7).

“UE gereksiz değildir. Yararlı olması için düzenli şekilde herkesin katılım göstermesi gereklidir. Okullarda kaynak kullanım sınırlılığını ortadan kaldırdığını düşünüyorum” (Ö8).

“... Okulların kapanmasıyla oluşan boşluğu doldurmada önemli bir rol oynadı. Öğrencilerin evlere kapanmak zorunda olduğu dönemde onların eğitim ve öğretimden kopmamalarını sağladı. Ayrıca arkadaşları ve öğretmenleri ile de iletişim halinde olmalarını sağlayan bir platform haline geldi. Yüz yüze eğitim kalitesini yakalayamasa da süreci en iyi şekilde değerlendirmemize yardımcı oldu” (Ö12).

“Süreç içerisinde yapılabilecek en uygun yöntem bu şekilde olmak zorundaydı. Bu süreç iyi değerlendirildi” (Ö13).

“... UE tekrar dahil olması hayat devam ediyorum yansıttı okulda olmasak da eğitim devam ediyor algısı yarattı eldeki imkanlarla umut yarattı, kurtarıcı oldu. Umut ve süreklilik” (Ö14).

“... Yani bence öğretim süreci çok da sekteye uğramış değil. Eğitim hususunda ise illaki aynısı olmuyor” (Ö15).

2. soruda “Daha önce herhangi bir sertifika programı ya da üniversitelerdeki bölümler arası ortak ders anlamında uzaktan eğitim sürecine dahil oldunuz mu? (Uzaktan eğitime ait deneyimleriniz nelerdir?)” sorusuna karşılık alınan yanıtlar doğrultusunda Tablo 4.16’da belirtilen ana kategoriye bağlı değişkenlerin frekansları belirtilmiştir.

Tablo 4.16: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimlerine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	<i>f</i>
Uzaktan Eğitim Deneyimi	Mevcut değil	13
	Mevcut	2

“Uzaktan Eğitim Deneyimi” ana kategorisine bağlı değişkenlerden “Var” ifadesi 2 öğretmen tarafından tekrarlanmıştır ve cevapları şu şekildedir.

“2015 yılında Atatürk Üniversite’si ön lisans bölümünde “Adelet” okudum. UE tecrübem oldu, oradaki dersleri uzaktan almıştım. Dersler internet tabanlıydı, içerikler yükleniyordu biz ulaşıyorduk, online değildi, öğrenci pozisyonundaydım” (Ö2).

“Oldum. Açık öğretimde aşçılık bölümü okuyorum. Dersler de online idi” (Ö3).

Diğer 13 katılımcı tarafından deneyimlere ait yanıtlar “Hayır” olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların uzaktan eğitim deneyimlerine ait en fazla tekrarlanan değişkenin “Yok” olduğu sonucuna ulaşılmıştır

3. soruda “Covid -19 Pandemisi etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitim programında görevlendirildiğinizde kendinizi nasıl hazırladınız?” sorusu öğretmenlere yöneltildiğinde Tablo 4.17’de gösterilen ana kategori ve alt birimlerine ait frekanslar elde edilmiştir.

Tablo 4.17: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Hazırlık Aşamasına Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Bireysel Hazırlık	Bilişsel (Teknolojik Yetkinlik)	13
	Veli ve Öğrenci	5
	Yok	2
Paydaş Hazırlığı	Psikolojik	1
	Meslektaşlar ile Paylaşım	-
	Yok	10
Çevre ve Donanım Hazırlığı	Araç Gereç Temini (Bilgisayar, tablet, kulaklık...vb)	7
	Ders İçeriği Ön Hazırlık ve Planlama	7
	Yok	1

Öğretmenlerden uzaktan eğitim hazırlık aşamasında “Bireysel Hazırlık” ana kategorisine ait en fazla sıklıkla tekrarlanan alt birimin “Bilişsel Hazırlık (Teknolojik Yetkinlik” olduğu görülmektedir. “Psikolojik Hazırlık” alt birimine ait 1 kişinin cevabı şöyledir.

“Gerek kendim gerek öğrencilerim için önce psikolojik olarak hazırlanılmasını gerektiğine inanırım...Fiziksel ve ruhsal olarak hazırladım hem kendimi hem öğrencilerimi” (Ö14).

2 kişi tarafından ise bireysel hazırlığa yönelik herhangi bir ifade yer almamaktadır. Öğretmenlerden 13 kişi tarafından en fazla tekrarlanan hazırlık sürecine ait “Bilişsel Hazırlık” alt birimi kapsamındaki yanıtlardan bazıları şu şekildedir.

“Zoom uygulamasındaki detayları çeşitli internet kaynaklarından yararlanarak öğrendim ...” (Ö1).

“Uzaktan eğitimde kullanılacak araç ve gereçler nelerdir ve bunları en verimli bir şekilde nasıl kullanırım diyerek internette bununla ilgili çalışmalara bir göz gezdirdim. Bilişim teknolojileri ile ilgili yeterli bir düzeye sahip olduğumu bildiğimden dolayı psikolojik anlamada kendimi rahat hissediyordum” (Ö6).

“Bildiğimden dolayı psikolojik anlamada kendimi rahat hissediyordum. Bilişim materyalleri satın aldım, uzaktan eğitim ders anlatım videoları izledim” (Ö7).

“İlk olarak zoom üzerinden çözümlene yaptım. Telefon ile ders işleme kısmında dosya paylaşımını EBA’dan video izledim” (Ö8).

“Eğitim videoları izleyerek alıştırma ve denemeler yaparak” (Ö9).

“Öncelikle uzaktan eğitimi gerçekleştireceğimiz dijital platform hakkında bilgi edinmeye çalıştık. Başlangıçta uzaktan iletişim kurmakta zorlansak ta zaman geçtikçe sürece alıştık” (Ö10).

“Paydaş Hazırlığı” ana kategorisine ait en çok tekrarlanan alt birimin ise “Veli ve Öğrenci” olduğu 5 kişiden oluştuğu gözlenmektedir. Geriye kalan 10 katılımcı ise bu ana kategoriye ait herhangi bir hazırlık sürecinden bahsetmemiştir. “Meslektaşlar ile

Paylaşım” alt birimine ait de hiçbir ifade yer almamaktadır. Paydaş hazırlığı aşamasında veli ve öğrenciye ait ifadelerden bazıları şu şekildedir.

“Okul idaremiz ile birlikte bütün dersine girdiğimiz sınıflar için whatsapp grupları kurduk. Dersine girdiğim bütün sınıflara tek yoldan duyuru yapabildim bu sayede...” (Ö1).

“Ben bu sürece hazırlanırken ilk iş olarak tüm velilerimi aradım ve onların durumları hakkında fikir sahibi oldum. Böylelikle kime ne şekilde ulaşabileceğim konusunda bir planlama gerçekleştirebildim” (Ö4).

“...Çocukların derslere katılmaları için velilerle iletişime geçtim ve teknik imkânı olmayan çocukları okul idaresine bildirdim. Ayrıca çocuklarla derslerle ilgili iletişime geçebileceğim online gruplar kurdum” (Ö12).

“...whatsapp veli grubu) olduğu için kurulu düzenime devam ettim ve velilerle sıkı iletişim ile işi çok kolaylaştırdım” (Ö15).

Öğretmenlerden “Çevre ve Donanım Hazırlığı” ana kategorisine ait gelen yanıtların “Araç Gereç Temini (Bilgisayar, tablet, kulaklık...vb)” ve “Ders İçeriği Ön Hazırlık ve Planlama” alt birimlerine eşit sayıda tekrarlandığı görülmektedir. 7 kişi donanımsal hazırlıklarına yanıtlarında yer verirken 7 kişi de ders içeriğine yönelik ön hazırlık aşamasından bahsetmiştir.1 kişi tarafından da çevre ya da donanımsal hazırlık aşamasına ait herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir ve şu açıklama bulunmaktadır.

“Covid-19 Pandemisi’nin tüm dünyadaki yıkımı düşünüldüğünde çocukların bu süreçteki eğitim ihtiyaçlarını karşılamak büyük önem taşıyordu. Ben bu sürece hazırlanırken ilk iş olarak tüm velilerimi aradım ve onların durumları hakkında fikir sahibi oldum. Böylelikle kime ne şekilde ulaşabileceğim konusunda bir planlama gerçekleştirebildim” (Ö4).

Araç gereç teminine yönelik yanıtların bazıları şu şekildedir.

“...Materyalleri tableti donanım malzemelerim olduğu için aşınaydım” (Ö2).

“Kendimi hazırlamak gibi bir durumum olmadı çünkü zaten okulda derslerde de akıllı tahtayı aktif kullanıyordum. Dokunmatik bilgisayarım zaten vardı” (Ö3).

“Bilişim materyalleri satın aldım...” (Ö7).

“Öncelikle uzaktan eğitimde kullanacağım teknik ekipmanları belirledim. Bilgisayar, kulaklık ve yazı yazmamı kolaylaştıracak ve hızlandıracak bir grafik tablet edindim...” (Ö12).

İçerik ön hazırlığı ile ilgili cevaplardan bazıları ise şu şekildedir.

“...Bütün ders kitaplarımın pdf.'i, en az 3,4 yayınevini akıllı tahta uygulaması, haritalar, konular ile ilgili videolar flash belleğimden zaten mevcuttu. Tek fark eskiden akıllı tahtadan işliyordum dersimin büyük bölümünü, şimdi öğrencilerimin ekranına yansıtıyorum” (Ö1).

“Ders öncesi, etkinlik ve paylaşılacak yazıları belirliyorum, çözeceğim örnekleri...vs” (Ö5).

“...tüm hususlar benim normalde de kullandığım materyaller (Z kitaplar, çevrim içi sınavlar, ders ve ödev takibindeki çizelgeler)” (Ö15).

“...Ders planlarımı hazırlayıp başladım” (Ö11).

“...ders içinde kullanabileceğim online kitaplar indirip müfredata uygun olanlarını belirledim” (Ö12).

Öğretmenlere 4. soruda “Uzaktan eğitimde sürecine kendinizi güçlü bulduğunuz alanlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Tablo 4.18’de görüldüğü gibi bulunması durumunda 3 ana kategoride toplanmıştır.

Tablo 4.18: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kendilerini Güçlü Buldukları Alanlara Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Güçlü Yönler	Teknolojik Yatkınlık ve Yeterlilik	8
	Bireysel Farkındalık, Özgüven	5
	İletişim Becerisi	2

Öğretmenler arasında güçlü bulunan yanlar arasında en fazla tekrarlanan başlık “Teknolojik Yatkınlık ve Yeterlilik” ifadesidir. Bu kapsamda 8 kişinin cevapları şu şekildedir.

“Güçlü bulduğum alan fazla soru çözme paylaşma, watsapptan atıp derste hazır şekilde gelme olanağı, matematik dinamik yazılımları hakkında bilgim olduğu için süreç benim için rahat. Teknoloji yatkınlığım var” (Ö2).

“Teknolojiyi iyi kullanabildiğimi düşünüyorum. Online eğitim sürecinde hiç sıkıntı çekmedim. Bu da benim güçlü yanımdır sanırım” (Ö3).

“Bilişim (Web araçları, programları) kullanma konusunda kendimi güçlü hissediyorum” (Ö6).

“Teknoloji kullanımı” (Ö9).

“Konulara hâkimiyet konusunda tecrübeli olmam ve kendime güvenim. Yeni teknolojiye uyum sağlamakta zorlanmamam (Ö11). Teknolojik açıdan kendimi güçlü buluyorum” (Ö13).

“... Yani dersleri teknolojik yeniliklerle işlemek, Z kitap kullanmak, velilerle watsapptan sıkı iletişim. Bunlar benim güçlü olduğum alanlar. Zaten bu yüzden uzaktan eğitimde hiç sıkıntı yaşamadım” (Ö15).

5 kişinin ifadeleri ise *“Bireysel Farkındalık ve Özgüven”* başlığı üzerinde yoğunlaşmaktadır ve şöyledir.

“Öğrencilerim ile yüz yüze derslerde eğlenceli ders işlemeyi seven birisiyim. Bunu uzaktan eğitim sürecine çok olmasa da yansıtılabildiğimi düşünüyorum. Ders sırasında birçok kaynaktan aynı anda yararlanabiliyorum” (Ö1).

“İletişim, hızlı örnek çözmeme bol örnek çözebiliyorum, ders notlarımı hazırlıyorum zaman ayırabiliyorum, veli ve çocukların daha fazla zaman ayırdığını görsem daha da uğraşırım” (Ö5).

“Yaş, branş gibi değişkenlerin etkisiyle çabuk adapte olabildiğimi düşünüyorum” (Ö7).

“Kaynak yönünden güçlü, zengin içerik paylaşımı, öğrencilerin sesinin kapalı olabilmesi derslerde avantaj, öğrenciye karşı güç hissediyorum ... (Ö8).

“UE ilk etapta tedirgin başladım, kendimde istersem yapamayacağım şey yok mesajı ile kendime güvendiğim için güçlü inançlı oluşum kişisel özelliklerim,

teknoloji kullanma becerim, öğrenme merakım da katkısı olduğunu düşünüyorum” (Ö14).

Güçlü bulunan yönleri ile ilgili yanıtlarında 2 öğretmen tarafından “İletişim Becerisi” başlığına yer verilmiştir.

“Eğitimin okul aile iş birliği içerisinde gerçekleştiğini savunan biri olarak iyi koordine edebildiğimi düşünüyorum (Ö4). Uzaktan da olsa öğrenciyle sağlıklı diyalog kurabiliyorum... “(Ö10).

5. soruda “Uzaktan eğitimde sürecine kendinizi geliştirmeniz gerektiğini düşündüğünüz alanlar nelerdir?” sorusu öğretmenlere sorulmuştur. Alınan cevaplar neticesinde Tablo 4.19’da gösterilen bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.19: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Gelişim Gereksinimi Alanlarına Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Gelişim Gereksinimi Alanı	Eğitim Teknolojileri ve Online Ölçme Değerlendirme	5
	İletişim ve Zaman Yönetimi	2
	Teknolojik Yeterlilik	6
	Yeterliyim	2

Öğretmenlerin uzaktan eğitime ait gelişim gereksinimleri ile ilgili 13 kişi “Var” olduğunu belirtirken, 2 kişi gelişim ihtiyacı duymamaktadır. Gelişim gereksinimlerinden en fazla tekrarlanan alt birim “Teknolojik Yeterlilik” olarak belirlenmiştir. Teknolojik gelişim ihtiyacı odaklı ifadeler şu şekilde sıralanabilir.

“Teknolojiden çok uzak olduğumu ve bu konuda kendimi geliştirmem gerektiğini fark ettim” (Ö4).

“Teknoloji alanında geliştirmemiz hem de donanım konusunda tedarik gerekiyor, internet konusunda öğrencilerin erişimi yok” (Ö5).

“Bilişim teknolojilerinin aktif ve faydalı kullanımı” (Ö7).

“Teknolojik materyal hazırlama” (Ö9).

“... dijital ortamı daha etkin kullanma noktasında kendimizi geliştirmemiz gerektiğini düşünüyorum” (Ö10). “Gelişen teknoloji ile ilerleyen süreçteki yeniliklere uyum sağlama ihtiyacı duydum” (Ö13).

Bunu takip eden en fazla sıklıkla tekrar eden bir diğer alt birim ise *“Eğitim Teknolojileri ve Online Ölçme Değerlendirme”* olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Sadece UE anlamında değil genel anlamda öğrencilere yönelik daha fazla araştırma yapma olabilir ama onun dışında kendimi geliştirmek istediğim alan yok” (Ö2).

“Bu sene başında zümre olarak online deneme yapmaya karar verdik. O alanda biraz zayıftım nasıl yapabileceğimi bilmiyordum ama onun için de online deneme sitelerine üye olarak oradan birçok deneme hazırladım ve öğrencilerime uyguladım” (Ö3).

“Telefondan ders işleme noktası elimi daraltıyor, bilgisayar olsa ekranı aktif kullanabilme, donanım açısından gelişme isterdim. Cihaz alınmasında maddi destek olsa daha iyi performans sergileyebileceğimi düşünüyorum” (Ö8).

“Daha fazla bilgi ve beceri kazanılıp öğrenciye daha farklı sunumlar yapabiliriz” (Ö11).

“Uzaktan eğitimde en büyük eksiklerimiz ölçme ve değerlendirme süreci oldu. İşlediğimiz dersin verimliliğini kontrol etmek ve buna uygun adımlar atabilmek için ölçme ve değerlendirme ihtiyacımız vardı. Bunun için çevrimiçi olarak test hazırlama ve değerlendirme programları öğrenmem gerektiğini fark ettim” (Ö12).

Bir diğer alt birim olan *“İletim Becerisi”* ifadesine yanıtlarında yer veren 2 kişi bulunduğu görülmektedir ve cevapları şu şekildedir.

“Diksiyon ve zaman yönetimi...” (Ö1).

“UE için geliştirilmiş olmamız gerekiyormuş sonuçta yüz yüze eğitimden çok farklı. Özellikle beden dili yok, dil ötesi sözsüz iletişim alanlarının eğitimi şart özellikle iletişim odaklı bir gelişime ihtiyaç var...” (Ö14).

Diğer 2 katılımcı ise gelişim ihtiyacı hissetmediklerini ifade etmiştir (Ö6, Ö15).

4.2.2. Özümseme Düzeyine Ait Bulgular:

Öğretmenlere özümseme düzeyine ait düşüncelerini belirtmelerine yönelik 2 soru yöneltilmiştir. 6. soruda “Ülkemizde daha önceki dönemlerde kullanılan uzaktan öğretim TV yayınlarının uzaktan eğitime geçiş sürecindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna karşılık alınan yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo 4.20’de gösterilmiştir.

Tablo 4.20: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Geçiş Aşamasında Önceki TV Yayınlarının Etkisine Ait Düşünceleri

Ana Kategori	Değişken	f
Önceki TV Yayınlarının Etkisi	Etkili Değildir	8
	Etkilidir	5
	Fikrim yok	2

Öğretmenlerden “Etkilidir” ifadesine yer veren 8 kişi bulunmaktadır. “Etkili Değildir” ifadesinin ise 5 kişi tarafından tekrarlandığı gözlenmiştir. Önceki TV yayınlarının uzaktan eğitime geçiş aşamasında etkili olduğunu düşünen öğretmenlerin yanıtlarının bazıları şu şekildedir.

“TRT Okul TRT4’de denk gelmişliğim var. Onlar uzaktan eğitime geçişi az da olsa kolaylaştırdı diyebilirim” (Ö2).

“... Yararlı olduğunu düşünüyorum” (Ö3).

“Uzaktan TV eğitimine temel hazırlamıştır” (Ö9).

“Geçiş için faydalı fakat yetersiz olduğunu düşünüyorum...” (Ö10).

“EBA kanalları öğrencileri uzaktan eğitim sürecine hazırlamakta geçiş süreci için faydalı olmuştur” (Ö11).

Daha önceki TV yayınlarının, uzaktan eğitim uygulamaları arasında yer alan TV programlarına geçişi etkilemediğini düşünen 5 kişi bulunmaktadır. Bu konudaki cevaplar ise şu şekildedir.

“Ben, çok bir faydası olduğunu düşünmüyorum. Öğrenciler tek taraflı bir iletişimden ziyade kendilerinin de sürece dahil olabildiği eğitim süreçlerini takip etmek istiyor” (Ö1).

“Çocuklar haberdar değildir, öğretmen de ders anlatan öğretmeni dinleyerek örnek almış olabiliriz” (Ö5).

“TV yayınlarının öğrenciler için cazibesinin düşük olduğunu görüyorum. Öğrenciler daha çok youtube’da bulunan konu anlatım videolarını ve soru çözüm videolarını tercih ediyor. Dijital medyanın eğitimdeki etkisi her geçen gün daha fazla artıyor” (Ö6).

“... Bu sebeple pek fazla etkili olduğunu düşünmüyorum” (Ö7).

“UE TV yayınları açık öğretim konusunda ilgili değildik” (Ö8).

Diğer 2 katılımcı bu konuda herhangi bir fikri olmadığını ifade etmiştir (Ö6, Ö12).

7. soruda “Sınıflarda ders anlatımı sırasında eğitim bilişim araçlarından ve ilgili platformlardan nasıl faydalanıyorsunuz?” sorusuna karşılık şu bulgulara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4.21’de gösterilmiştir.

Tablo 4.21: Ders Anlatımında Eğitim Bilişim Araçları ve Platformlardan Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	Değişken	f
Ders Anlatımında Yararlanılan Eğitim Bilişim Araçları	Akıllı tahta	Yok	12
		Var	3
	Ders İçeriği (Z-kitap, pdf, word dosyaları, videolar) ve Online Sınav Paylaşımları	Var	9
		Yok	6
	EBA	Yok	11
		Var	4
	Eğitim Siteleri ve İlgili Programlar (zoom...vb.)	Yok Var	12
		Var	3

Öğretmenlerin sınıflarda ders anlatımı sırasında kullandıkları bilişim araçları ile ilgili en fazla tekrarlanan ifadenin “*Ders İçeriği ve Online Sınav*” ana başlığına altındaki “*Var*” değişkenine ait yorumlara yer verdiği gözlenmiştir. 9 kişinin bilişim aracı tercihleri şu şekilde açıklanmaktadır.

“... Öğrencilere konu bitiminde konu anlatım videosunu ve konuyla ilgili testleri EBA üzerinden gönderiyorum. Online test yap uygulamasından 5-6-7-8 bütün kademelere deneme sınavı hazırlayıp uyguluyorum 8. Z- kitaplardan faydalaniyorum. Ders konusuna göre TÜİK, Türk Tarihi Kurumu resmi internet adreslerinden, belgesel videoları için youtube kanallarından yararlanıyorum” (Ö1).

“UE çok da seçenek yok pdf. ve sınav soruları yansıtıp işlem yapıyoruz. Bilişim araçları olarak geometri yazılımları kullanıyorum açının oluşumunda örneğin ama ekstra bir şey yok” (Ö2).

“Projeksiyona bağlıyor ve oradan anlatım yapıyordum. Eğitsel içerikli sitelere üyeyim oradan öğrencilerime mutlaka konu ile ilgili video izletiyordum. Çünkü fen bilgisi sadece anlatımla öğrenilecek bir ders değil, deney, uygulama ve görsele de oldukça önem veriyorum” (Ö3).

“Mesela internetteki örnekleri keserek yapılandırıyorum, video paylaşımı donduğu için yapamıyorum deneme yaptık” (Ö5).

“Akıllı tahtalar üzerinden video, pdf, etkinlik ve soru çözümleri yapmak. Dinleme metinleri dinletmek” (Ö11).

“Sınıflarda görsel odaklı word ve pdf, belgeleri, videolar, slaytlardan yararlanıyoruz” (Ö14).

“... Bunun haricinde Z kitaplardan yararlanıyorum. Çocuklarımı her hafta “onlinetestyap” sistesinden sınav yapıyor ve sonuçları hafta hafta velilerle paylaşıyorum ...” (Ö15).

Diğer 6 katılımcı yanıtlarında ders içeriği ve online deneme sınavına yönelik herhangi bir ifadeye yer vermemiştir. Öğretmenlerin “*Ders İçeriği ve Online Sınav*” başlığı ile birlikte “*EBA*” ana başlığına yorumlarında yer verdiği gözlenmiştir. EBA üzerindeki

dosya paylaşımlarına ilave olarak diğerkaynaklar da tercih edilmektedir. 4 kişi “EBA”yı kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu kapsamdaki yorumlar şu şekildedir.

“EBA’dan yararlanıyorum. Öğrencilere konu bitiminde konu anlatım videosunu ve konuyla ilgili testleri EBA üzerinden gönderiyorum...” (Ö1).

“7. Sınıfımda EBA platformunu kullanıyorum onun dışında antropi teach programını ve fatih kalemi kullanıyorum...” (Ö7).

“... EBA ile konu ile ilgili ödevler gönderip öğrencilerin katılımlarını takip ettim. Ayrıca Google Classroom uygulaması ile öğrencilerin ödevlerini kontrol ettim” (Ö12).

“EBA’ dan soru ve konu anlatım gönderiyorum fakat EBA bu anlamda yetersiz kalıyor. Çünkü sistem tam olarak faal değil. Gönderdiğim ödevi yapan öğrenciler listede “yapmamış” olarak görünüyor” (Ö15).

Diğerkatılımcı EBA kullanımı ile ilgili herhangi bir yorumda bulunmamıştır. Sınıf içi ders anlatımında 3 kişi tarafından “Akıllı Tahta” tercih edilirken,3 kişi de “Eğitim Siteleri ve İlgili Programları (zoom...vb.)” kullandıklarını belirtmiştir. Ders içi uygulamalar hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim genelinde değerlendirilmiştir. Bu nedenle okullardaki uygulamalar arasında “Akıllı Tahta” yer almaktadır. Bu doğrultuda yorum yapan veren katılımcıların cevapları şu şekildedir.

“Akıl tahtayı aktif olarak kullanıyorum” (Ö7).

“EBA’ nın içeriklerinden akıllı tahta yoluyla yararlanıyordum” (Ö9).

“Akıllı tahtalar üzerinden video, pdf, etkinlik ve soru çözümleri yapmak. Dinleme metinleri dinletmek” (Ö11).

Sınıf içi uygulamalarında diğereğitsel içerikli siteleri tercih eden öğretmenlerin yanıtları ise şu şekildedir.

“Projeksiyona bağıyor ve oradan anlatım yapıyordum. Eğitsel içerikli sitelere üyeyim oradan öğrencilerime mutlaka konu ile ilgili video izletiyordum. Çünkü fen bilgisi sadece anlatımla öğrenilecek bir ders değil, deney, uygulama ve görsele de oldukça önem veriyorum” (Ö3).

“Bilgisayar ve tablet en çok kullandığım bilişim araçları oldu. Cep telefonu ile de ödev göndermem ve gelen ödevleri kontrol etmem kolaylaştı. Zoom uygulaması ile hem dersi işledik hem de aynı uygulamayı kullanarak ödevler hazırlayarak öğrencilere gönderdim. Eba ile konu ile ilgili ödevler gönderip öğrencilerin katılımlarını takip ettim. Ayrıca Google Classroom uygulaması ile öğrencilerin ödevlerini kontrol ettim” (Ö12).

“Branşım ile ilgili içerik geliştirici farklı güncel siteleri kullandım” (Ö13).

4.2.3. Uygulama Düzeyine Ait Bulgular:

Uygulama düzeyine ait öğretmenlere yöneltilen 3 soru bulunmaktadır. 8. soruda “Uzaktan eğitimin uygulama aşamasında öğretmen olarak en çok hangi problemler ile karşılaştınız?” sorusu yöneltilerek elde edilen bulgular neticesinde Tablo 4.22. oluşturulmuştur.

4.22: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Uygulama Aşamasında En Çok Karşılaşılan Sorunlara Ait Düşünceleri

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Uygulamada Karşılaşılan Problemler	Bağlantı, Erişim ve Ders İçi Geri Dönüt Sorunları	11
	İletişim Sorunları	2
	Motivasyon Sorunları	2

Uzaktan eğitim uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlar için yapılan yorumlarda, öğretmenler tarafından “Bağlantı, Erişim ve Ders İçi Geri Dönüt Sorunları” en fazla sıklıkla tekrarlanan ana kategori olarak karşımıza çıkmaktadır. 10 katılımcı dersin işleniş kapsamında internet bağlantılarından ve öğrencinin internet erişimi noktasında problem yaşadıklarına ifadelerinde yer vermiştir. Bu açıklamalardan bazıları şu şekildedir.

“Öğrencilerin derslere girerken yaşadığı problemler ve ailesi tarafından kontrol edilmeyen birçok öğrencinin herhangi bir eksiği olmamasına rağmen derse katılmaması benim için en büyük problemlerin başında geliyor. Bir ikincisi; bizler öğretmen olarak yüz yüze eğitimde sınıftaki öğrencilerin yüzde

kaçının konuyu anladığını sınıf içerisinde o anda anlayabiliyoruz. Ona göre daha iyi anlamaları için yeni bir yol bulmaya çalışıyoruz. Fakat uzaktan eğitim sürecinde bu geri dönüt süresi uzayabiliyor. Öğrencinin o an ne kadar öğrenebildiğini kestirmek zorlaşabiliyor” (Ö1).

“UE en büyük sorun katılım, katılanlar da derse iştirak etmiyor gerekli donanımları yok” (Ö2).

“İnternet bağlantısının zayıf kaldığı ya da sisteme aşırı yüklenme olduğu zamanlarda canlı derslerden kopuyoruz hem ben hem de öğrencilerim. En büyük problem buydu” (Ö3).

“Öğrencilerin telefon, tablet ve internet sıkıntularından dolayı düzenli katılmadığını görüyorum. Sınıf içi etkileşimin yüz yüze eğitime göre düşük olduğunu ve bu durumunda verimi azalttığını ifade edebilirim. Özellikle EBA canlı ders programının ülke genelinde yaşanan yoğunluktan dolayı zaman zaman çökmesi de büyük bir problem olarak söylenebilir” (Ö6).

“Bir öğretmen olarak karşılaştığım en büyük sorun, öğrencilerin derse katılmalarındaki aksaklık oldu. Öğrencilerin bir kısmı teknik imkansızlıklardan ötürü katılmazken diğer bir kısmı da keyfi olarak katılmadılar. Buna ek olarak derse katılan öğrencilerden derse sesli olarak katılan öğrenci sayısı da oldukça azdı. Öğrencilerin büyük çoğunluğu anlamadıkları yerleri sormada çekimser davrandılar. Yüz yüze iletişim olmadığı için öğrencilerin dersi ne kadar anlayıp anlamadıklarını tespit etmede zorlandım. Ayrıca derse mikrofon ve kamerayı kapalı bir şekilde giren öğrencilerin bazılarının da ders dışı etkinliklerle uğraşması da karşılaştığım olumsuz durumlardan biriydi” (Ö12).

“En çok imkansızlıklar ile karşılaştım. Öğrencinin teknolojik cihaz kaynağı azlığı, maddi yetersizlik, internet azlığı, kardeş sayısının olumsuz etkisi... vs. (...), internet çekmemesi, cihaz sorunları başlı başına bir tez konusu bence. Kısaca cevaplanacak bir soru değil tabi ki” (Ö14).

“En çok öğrencilerin derse girerken yaşadıkları teknik sorunlar canımı sıktı. İnternet ya da teknik donanım sorunları dersin tam kadro ile işlenmesine olan

vermedi. Ayrıca bazı öğrenciler hiçbir sıkıntıları olmamasına rağmen bilinçli olarak derslere girmediler” (Ö15).

Ders içi uygulamalarda öğrenciler ile iletişim kurma noktasında sorunlarına ifadelerinde yer veren 2 öğretmen bulunmaktadır. “İletişim Sorunları” ana kategorisi ile bağıntılı cevaplar şu şekildedir.

“Ses ve görüntü geri dönüt sıkıntısı, anlaşılabilirlik açısından iletişim zayıflığı, ekonomik sorunlar, çocuk sayısı kadar cihaz olmayışı” (Ö5).

“Öğrencilerin mikrofon açmaması sebepleri bilinmiyor, anlayıp anlamadıkların bilmekte zorlanıyorum. Çocukların ortam elverişsizliği arka plan sesleri dersi sabote ediyor iletişim kopukluğu, düzenli katılım olmaması” (Ö8).

Ders uygulamalarına yönelik sorunları değerlendirirken “Motivasyon Sorunları” ana kategorisine öncelik veren 2 öğretmenin bu konudaki yorumları ise şu şekildedir.

“Derslere istenen öğrenci seviyede katılımı olmaması, alt yapı yetersizliği” (Ö9).

“Dezavantajlı öğrencileri uzaktan eğitim sürecine katabilmek en büyük sorundu” (Ö10).

9. soruda “Uzaktan eğitim uygulama sürecinde, EBA TV yayınlarının, EBA eğitim platformunun ve canlı ders uygulamalarının etkililik açısından sıralamasını yapar mısınız?” şeklinde soru yöneltilerek bir sıralama yapmaları istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Tablo 4.23. oluşturulmuştur.

4.23: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında EBA TV, EBA Eğitim Platformu, Canlı Ders Uygulamasının Etkililik Düzeyine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	Sıralama	f
Uygulamaların Etkililik Sıralaması	Canlı Ders Uygulamaları	1.	15
		2.	-
		3.	-
	EBA Eğitim Platformu	1.	-
		2.	12
		3.	3
	EBA TV Yayınları	1.	-
		2.	3
		3.	12

Uzaktan eğitim uygulamalarını oluşturan 3 ana başlık öğretmenler tarafından etkililik açısından sıralandığında her bir katılımcının ilk sırada “*Canlı Ders Uygulamaları*” na yer vermiştir. En etkili olarak en fazla sıklıkla tekrarlanan 2. ana başlık ise “*EBA Eğitim Platformu*” ’dur. 12 kişi EBA Eğitim Platformunun etkililiğine 2. sırada yer verirken 3 kişi en etkili 2. ana başlığın “*EBA TV Yayınları*” olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler tarafından uzaktan eğitim uygulamalarının etkililiği ile ilgili açıklamalarından bazıları şu şekildedir.

“Canlı ders, EBA ve EBA TV platformlarından en etkilisi nispeten interaktif bir öğretim sunması nedeniyle canlı ders oldu. Burada öğretmen ile soru cevap imkânı bulan öğrenciler anlamadıklarını kolaylıkla sorabilirken diğer platformlarda bu mümkün değildi. EBA, sunduğu içeriklerle ikinci sırada yer alıyor. Konu anlatımları, canlandırılmalar, videolar, testler ve çalışmalarla sürece oldukça önemli bir katkı sağladı. EBA TV ise her ne kadar internet erişimi olmayan öğrencilere katkı sağlamış olsa da müfredattan geride

olması ve konuları en basit haliyle aktarmasından dolayı her seviyeden öğrenciye hitap edememesiyle sıralamada en sonda yer aldı” (Ö12).

“En etkili olanı öğretmenlerin kendi sınıflarıyla yaptığı canlı dersler oldu. Sebebi: öğretmenlerin ders ortamını grubun seviyesine göre ayarlama imkânı olması ve geribildirim verebilmesidir. EBA TV ve diğer platformlar ise bilginin pekiştirilmesi noktasında destek oldular” (Ö10).

11.soruda “Bir dersin uygulama aşamasında, uzaktan eğitim faaliyetleri ile okul içi /sınıf içi faaliyetler karşılaştırılacak olursa nelerin göz önünde bulundurulması gereklidir? (Zaman yönetimi, ekonomik, donanımsal farklılıklar... vb. faktörleri düşünerek değerlendiriniz)” sorusu öğretmenlere yöneltildiğinde alınan cevaplar sonucunda elde edilen bulgular ile Tablo 4.24. oluşturulmuştur.

Uzaktan eğitim sürecinin yüz yüze eğitim ile karşılaştırmalarında öğretmenlerin en fazla sıklıkla ifadelerinde yer verdiği kavram “Materyal Kullanımı ve Yöntem” ana kategorisi olmuştur. 11 kişi bu kategoriye yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur

4.24: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim ve Sınıf İçi Faaliyetlerin Bazı Kriterlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Zaman Yönetimi	Olumsuz	6
	Olumlu	4
Materyal kullanımı ve Yöntem	Geliştirilmeli	7
	Zengin	4
Ekonomik Açıdan	Dezavantajlı	7
	Avantajlı	3
Donanım Farklılıklar	Daha Teknolojik	3
	Aynı teknolojik yapıda	-

4 kişi “Zengin” 7 kişi ise “Geliştirilmeli” alt birimi kapsamındaki değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu durumda “Geliştirilmeli” yönündeki yorum “Zengin” bulanlara oranla daha fazladır.

Öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulamalarında kullanılan materyallerin geliştirilmesi gerektiği yönünde bazı açıklamaları şu şekildedir.

“UE’ in gerek zamanın ayarlanması gerek eğitim araç-gereçlerinin sağlanması gerekse ev ortamının bu sürece göre hazırlanması göz önüne alınırsa okul içi faaliyetlere kıyasla çok daha zor olduğu söylenebilir” (Ö4). “...uzaktan eğitimde ekonomik sıkıntılardan dolayı fırsat eşitsizliği daha fazla oluyor.5E Eğitim Modelinin uygulama ve keşfetme aşamaları uzaktan eğitim sürecine geçildiğinden dolayı yapılamıyor bu da eğitimin etkililiğini ve verimliliğini düşürüyor” (Ö6).

“Ezberler değişti. Görsellere dayalı bir planlama, hazırlıksız konuşmaya yönelik çalışmadan ziyade ön hazırlık gerekli. Beyin fırtınasını çok kullanırım derslerimde. Canlandırma tekniğini kullanamıyorum. Vücut dili kullanma, göz teması provaları olmuyor. Uygulama isteyen deyim canlandırma, pandomim, yerine alternatif oluşmadı bu süreçte. Grup etkinlikleri de sınırlandı” (Ö8).

“Bir Benden Eğitimi öğretmeni olarak gösterip-yaptırma metodunu fazlasıyla gösterdiğimiz için yüz yüze eğitimin kalitesi ve verimliliği açısından elzem olduğunu düşünüyorum” (Ö10).

“Yapılacak çalışmanın süresi ve etkinliği çok önemli. İlgili kademe öğrencilerine hitap edip etmediği de mühim olan diğer bir konu” (Ö15).

“Öğrencilerin bir ekranın karşısında saatlerce durduğunu düşünecek olursak öncelikle onların sıkılmasını engelleyecek bir ders süreci planlamamız gerekiyor... “(Ö1).

“Zaman UE’de kesinlikle sınıf içine göre 2 kat zor. Ciddiyet devamlılık için yoklama gerek, katılımı yüksek arttırmak için kontrol hissi vermeliyiz. (...) Anlaşılabilirlik azaldı. UE anlaşılır olmaktan kaynaklı zamanımızı yiyor ...” (Ö14).

Uzaktan eğitimde kullanılan materyallerin daha zengin olduğu yönündeki açıklamalar ise şu şekildedir.

“Sınıf içinde sınırlı olan kaynaklar UE’de de oldukça zenginleşiyor (Ö2).

Donanım canlı derste daha çok, planlı yüklemeler yaptıysak her şeye ulaşabiliyoruz akıllı tahtada sorun oluyor uygulamalar kullanılmıyor” (Ö5).

“...ekonomik açıdan, ulaşılabilirlik açısından, eşit hak sunması ve eğitim faaliyetlerinin de yapılabilmesi açısından okulda eğitim avantajlıyken zaman yönetimi, daha etkin materyal kullanımı, daha verimli öğretim imkânı açısından uzaktan eğitim avantajlı” (Ö7).

...Ders içeriklerini yetiştirmede çevrimiçi derslerde zaman yönetiminin daha iyi planlanması gerekti. Ayrıca çizim ya da şekil gerektiren içeriklerde çevrimiçi eğitim imkanları işimizi kolaylaştırdı (Ö12).

Diğer 4 katılımcı materyal kullanımı ile ilgili herhangi bir yorumda bulunmamıştır. Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin bazı kriterlere göre değerlendirilmesini içeren soruya verilen cevaplar arasında “*Ekonomik Açıdan*” ana kategorisine en fazla tekrarlanan alt birim “*Dezavantajlı*” olduğu yönündedir. Öğretmenlerin açıklamalarında “*Avantajlı*” ifadesine hiç kimse tarafından yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan en fazla sıklıkla tekrarlanan “*Dezavantajlı*” ifadesi 7 kişi tarafından kullanılmıştır ve şu şekildedir.

“...ekonomiklik anlamında yüz yüze daha ekonomik...” (Ö2).

“Ekonomik koşullar hem öğrenci hem de öğretmenler için iyileştirilmeli (Ö3)

“...UE ekonomik sıkıntılardan dolayı fırsat eşitsizliği daha fazla oluyor” (Ö6).

“Ekonomik açıdan, ulaşılabilirlik açısından, eşit hak sunması ve eğitim faaliyetlerinin de yapılabilmesi açısından okulda eğitim avantajlıyken...” (Ö7).

“Zaman yönetimi, ekonomik, donanım açısından yüz yüze eğitim daha avantajlıdır” (Ö11).

“Ekonomik açıdan çocukları, cihaz aldı, internet arttırdı cihazın sürümü, tablet bilgisayardan girenler ile anlaşılır olması da farklı, telefonda mesajlar aramalar çocukların anlamasını zorlayan bir durum ortaya çıktı UE daha pahalı...”(Ö14).

“Donanım canlı derste daha çok, planlı yüklemeler yaptıysak her şeye ulaşabiliyoruz akıllı tahtada sorun oluyor uygulamalar kullanılmıyor. Velilere gerçekten yük. Zaman yönetimi ikisi açısından da sorun yaşamıyorum” (Ö5).

Diğer 8 katılımcının açıklamalarında ekonomik yönelimli bir ifadeye yer vermediği görülmektedir.

Bir diğer uzaktan eğitim uygulamasına yönelik karşılaştırma ise “Zaman Yönetimi” ana kategorisi altında yapılmıştır. Öğretmenlerden en fazla sıklıkla tekrarlanan uzaktan eğitimde ders süresinin kısaltılması ekseninde “Olumsuz” alt birimi olmuştur. 6 kişi olumsuz olarak, 4 kişi “Olumlu” olarak değerlendirirken 6 kişinin bu yönde herhangi bir ifadesi bulunmamaktadır. Katılımcılardan zaman yönetiminin olumsuzluğuna ait ifadeleri şu şekildedir.

“...Ders sürelerimiz kıaldığı için zamanı daha etkin bir şekilde kullanmakta önemli” (Ö1).

“UE in gerek zamanın ayarlanması (...) okul içi faaliyetlere kıyasla çok daha zor olduğu söylenebilir” (Ö4).

“Zaman yönetimi, ekonomik, donanım açısından yüz yüze eğitim daha avantajlıdır” (Ö11).

“...Okul içi 40 dakika olan dersler uzaktan eğitimde 30 dakikaya düşürüldü. Bunun yanında işlenmesi gereken müfredat aynı kaldı. Ders içeriklerini yetiştirmede çevrimiçi derslerde zaman yönetiminin daha iyi planlanması gerekti” (Ö12).

“...Ders içeriklerini yetiştirmede çevrimiçi derslerde zaman yönetiminin daha iyi planlanması gerekti...” (Ö14).

“Yapılacak çalışmanın süresi ve etkinliği çok önemli. İlgili kademe öğrencilerine hitap edip etmediği de mühim olan diğer bir konu” (Ö15).

Zaman yönetimi açısından uzaktan eğitim için “Olumlu” değerlendirmelerde bulunan 4 kişinin yanıtları ise şu şekildedir.

“Uygulama açısından zaman yönetimi sınıf içine göre daha rahat, ...” (Ö2).

“Uzaktan eğitim sürecinde zaman yönetimi daha kolay oluyor çünkü zoom programında kronometreyi aktif hale getirdiğinizde zaman ayarlaması daha rahat oluyor...” (Ö6).

“...zaman yönetimi, daha etkin materyal kullanımı, daha verimli öğretim imkânı açısından uzaktan eğitim avantajlı” (Ö7).

“...Zaman yönetimi ikisi açısından da sorun yaşamıyorum” (Ö5).

Diğer 5 katılımcı zaman yönetimine dair bir açıklamada bulunmamıştır.

“Donanımsal Farklılıklar” ana kategorisine dair 3 katılımcının ifadelerinde “Daha Teknolojik” alt birimi kapsamında değerlendirmesi olduğu görülmektedir. 12 katılımcı ise bu konuda yorumda bulunmamıştır.

“Donanım canlı derste daha çok...” (Ö5).

“Okul içi ders uygulamasında tüm öğrenciler eşit şartlara sahipken canlı derslerde bu mümkün değildir. Öğrencilerin bazıları bilgisayar ile derse katılırken bazıları küçük bir telefon ile katılmak zorunda kaldılar. Bu durum dersi takip etmelerini zorlaştırdı. Bunun yanında bazı öğrenciler mikrofonları olmadığı için derse aktif katılmada zorlandılar...” (Ö12).

“... cihaz aldı, internet arttırdı cihazın sürümü, tablet bilgisayardan girenler ile anlaşılır olması da farklı, telefonda mesajlar aramalar çocukların anlamasını zorlayan bir durum ortaya çıktı UE daha pahalı, daha stresli, daha zor bir uygulama” (Ö14).

4.2.4. Değerlendirme Düzeyine Ait Bulgular:

11. soruda “Yönetici /öğretmen olarak uzaktan eğitim ile ilgili beklentilerinize cevap buldunuz mu?” sorusu yöneltilerek uzaktan eğitime ait memnuniyetleri 3 düzeyde incelenmiş ve tekrar etme sıklığı Tablo 4.25’de gösterilmiştir.

4.25: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Dair Beklentilerine Cevap Bulma Düzeylerine Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Öğretmen Memnuniyeti	Kısmen	8
	Hayır	4
	Beklentimin Üzerinde	3

Öğretmenlerden uzaktan eğitim uygulamalarında beklentilerinin karşılanma düzeyini açıklamaları istenmiştir. “*Öğretmen Memnuniyeti*” ana kategorisine ait cevaplar arasında en fazla sıklıkla tekrarlanan alt birim “*Kısmen*” olmuştur. Katılımcılardan 8 kişi beklentilerinin karşılanma düzeyine “*Kısmen*” olarak ifade etmiştir ve cevapları şu şekildedir.

“Öğrenciler için online platformda ölçme değerlendirme çalışmaları yapılmalı. Sadece bireysel olarak öğretmenin dışında ülke çapında geniş katılımlı ölçme değerlendirme çalışmaları yapılmalı ve öğrencilere, velilere dönüt sağlanmalı. “Öğrenci katılımı şu anda %65-70 seviyelerinde bunu %85-90 seviyelerine çıkarabilirsek büyük oranda başarılı olacağımızı düşünüyorum. Pandemi sürecinde elimizden gelenin bu olduğunu düşünecek olursak, şartları düzelterek uzaktan eğitimden çok daha verim elde edeceğimizi düşünüyorum” (Ö3).

“Hiçbir zaman çok büyük beklentiler içine girmedim. Dolayısıyla herhangi bir hayal kırıklığı yaşamadım. Amacım bu süreçte öğrencilerime ders anlatmaktan ziyade onların yaşadıkları sorunları dinleyerek kalplerine hayatlarına dokunabilmektir” (Ö4).

“Sınıf düzeyine göre değişiyor 5. Sınıflar ile 8ler aynı değil. Alt sınıflarda katılım gayet iyi boşa kürek çekmiyorum diye hissediyorum” (Ö8).

“Kısmen” (Ö9).

“Genel olarak faydalı olduğunu ama yüz yüze eğitimin yerini tutmadığını söyleyebilirim. Fakat yüz yüze eğitimle beraber öğrenciye destek noktasında önümüzdeki süreçte kullanılması gerektiğini düşünüyorum” (Ö10).

“Evet” (Ö11).

“Süreç içerisinde yapılabileceğin en iyisi yapıldı, aksaklıklar da oldu artıları da var” (Ö13).

“Bence buldum çünkü çalışan öğrenci yine başarılı oldu, çalışmayan öğrenci yine yerinde saydı. ...” (Ö15).

Öğretmenlerden gelen yanıtlar kapsamında 2 kişi tarafından *“Beklentimin Üzerinde”* ifadesine ait açıklamalar şöyledir.

“UE bu kadar beklemezdim vasat bekliyordum, öğrenci katılımı sorunu çözülmürse. İlerleyen dönemlerde yüz yüze eğitimin yerini almasa da alternatif olabilir” (Ö2).

“Beklentimin üstündeydi” (Ö7).

“Uzaktan Eğitim ile ilgili beklentilerim genel anlamda yeterli bulunmuştur. Öğrencilerin bilgiye ulaşabilmeleri, öğrendiği bilgileri değerlendirmeleri ile ilgili birçok araç ve gereç bulunmaktadır” (Ö6).

Öğretmenlerin uzaktan eğitim beklentilerinin karşılanmadığını ifade eden ise 4 öğretmenin ifadeleri şöyledir.

“Ekonomik yetersizliklerden ötürü derse giremeyen öğrencilerimi bir kenara bırakacak olursak diğer öğrencilerin başarı durumu benim dersim için okuldaki ile neredeyse aynı. Beklentim; bu süreçte öğrencilerimin canlı derslere daha fazla katılmasıydı fakat 40 öğrencinin bulunduğu bir sınıfta yaklaşık 20- 25 öğrencinin canlı derse düzenli katıldığı bir süreç yaşıyoruz. O yüzden beklentilerime karşılık bulduğumu söyleyemem” (Ö1).

“Geri dönüt alamayınca motivasyonum düşüyor” (Ö5).

“Öncelikle tüm öğrencilerin derse katılmamaları büyük bir sorundu. Teknik imkansızlıklara sahip olan öğrenciler olması hedeflerimize ulaşmamızda en büyük engeldi. Keyfi olarak derse katılmayan öğrencilerle de karşılaştık. Bu aşamada velilerden beklediğimiz desteği alamadık. Bunun yanında sınav yapma imkânı bulamadığımız için dersin kalitesini ölçme şansımız olmadı. Bu sürecin beklentimizi karşıladığını söylemem oldukça zor” (Ö12).

“UE beklentilerim neler diye sorgularsam, EBA, zoom, mirosoft teams uygulamalarına ulaşım ücretsiz olmalıydı. Cihaz desteği sağlanabilirdi. Kimler kaç kardeş bilgisi alınıp sınıf öğrt. Tarafından belirlenip daha destek olmalıydı. Teşekkürler Sayın Bakanım ama umutlanan sayısı çok daha fazla ve maalesef iyi planlanmadığı için cihazlar herkese ulaşmıyor” (Ö14).

12.soruda *“Uzaktan eğitim ile ilgili problemlere karşı çözüme ulaşma sürenizi ve ilgili destek birimlerinin yönlendirmelerinin yeterlilik ölçüsünü nasıl değerlendirirsiniz?”* sorusu öğretmenlere yöneltilerek yanıtlara ait bulgular Tablo 4.26’da gösterilmiştir.

Tablo 4.26: Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimin Uygulamalarında Karşılaşılan Problemlere Yönelik Çalışmaların Yeterlilik Ölçüsüne Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Genel Merkez, Kurum ve Birey Bazlı Çözümler	Orta Düzeyde (İyileşme Var)	6
	İyi Düzeyde	5
	Kötü Düzeyde	4

Öğretmenler *“Genel Merkez, Kurum ve Birey Bazlı Çözümler”* cevaplarını genellikle bireysel odaklı çözümlerini ön planda tutarak vermişlerdir. Genel Merkez ve Kurum bazında herhangi bir değerlendirmeye ifadelerinde rastlanmamıştır. Bu kapsamda en fazla sıklıkla tekrarlanan alt birim ise *“Orta Düzeyde (İyileşme Var)”* olmuştur. 6 kişi karşılaşılan problemlerin çözüme ulaşmasına ait yeterlilik ölçüsünü şu şekilde ifade etmiştir.

“Erişimde sıkıntı çoktu, ama şimdi zoom ile giderilmiş durumda bazı bağlantı sorunları ilk başlarda çoktu, giderilmesi anlamında da çaresiz bırakıldık,2-3 dersim gitti EBA’ya yoğunluğuna bağlı sorunlar gitti, şu an daha iyi durumdayız” (Ö2).

“İlk başlarda EBA’dan canlı derslere bağlanırken sorunlar yaşıyor, bağlanamıyor ya da çok sık kopuyorduk. Bunun için de herhangi bir çözüm noktasına başvurmadım. Şu sıralarda EBA bağlanamıyorsa zoomdan canlı ders yapıyorum. Kendi çözümümü kendim ürettiyorum” (Ö3).

“Büyük bir problem yaşamadım. Ufak problemleri de okul idaresinin desteği ile çözüme kavuşturduk” (Ö4).

“İdari sorun problem yaşamadık uygulama kaynaklı sorun yaşadık geri yükleme... vs zaman aldı ama telafi yaptım. Ödeve dahi cevap vermiyor. Merkezi çözüm daha geliştirilebilir. Eğlenceli bir ortam yaratılabilir” (Ö5).

“Çözüm kendi başınasın, üst makamdan biraz daha deneyiniz harici çözüm gelmiyor. Kendi başınasın. Genel EBA çökmeleri sabahdan olan öğleye çözülmüş oluyor” (Ö8).

“Uzaktan eğitimde karşılaştığımız en sık problem bağlantı sorunuydu. Bu sorunu da farklı platformları kullanma yoluyla halletmeye çalıştık. İnternet ortamındaki çevrimiçi gruplarla da hızlı bir iletişim sağlayarak sorunlarına çözüm bulmaya çalıştık” (Ö12).

Öğretmenlerden 5 kişi problemlere yönelik çözüme ulaşma sürecinde ilgili birimlerin yeterliliğini *“İyi Düzeyde”* olarak değerlendirmişlerdir. Yanıtları şöyledir.

“Herhangi bir problem yaşadığımda internet üzerinden kısa bir araştırma yaparak sorunlarımı çözmüş bulunuyorum” (Ö6).

“Bu süreçte herhangi bir teknik problem yaşamadım” (Ö10).

“Yeterli” (Ö11).

“Bir sıkıntı olduğunda herkes yaşadığı için bir yere bildirmeden sıkıntı giderildi” (Ö13).

“Bence yeterli ve etkili” (Ö15).

Uzaktan eğitim uygulamalarında çözüm giderilmesini *“Kötü Düzeyde”* olarak nitelendiren 4 kişinin yanıtları şöyledir.

“Bence yeterli ve etkili değil. Derse katılmayan öğrencilerimiz için tablet dağıtılacak dendi. Fakat yılan hikayesine çevrildi süreç. Bu da sürece dahil olamayan öğrencilerimizin eğitim öğretim sürecinden daha fazla kopmalarına neden oldu” (Ö1).

“Bakanlığı bu konuda yetersiz buluyorum çoğu sorunumu çeşitli platformlardaki videoları izleyerek giderdim” (Ö7).

“Ortanın altı seviyede yeterlidir” (Ö9).

“EBA destek noktaları kuruldu ama çocuk evden çıkıp orada risk almak istemiyor olabilir. EBA destek noktaları işlevsel değil, beklentime cevap alamadım. EBA destek için akıllı tahtalar okullarda mevcut, buradan canlı derse giriş olsa, derse giremeyenler okullarına giderek sınıflarda 3-5 kişi olsaydı, öğretmenler de okula gittiklerinde başlarında dursaydı. Keşke öğretmenlerden fikir alınarak planlama yapılsaydı. Beklentilerim bu noktada cevap bulamadım” (Ö14).

Son soruda öğretmenlere 13. soruda “Uzayan Pandemi sürecinin etkisiyle uzaktan eğitimin uğradığı değişim ve gelişimleri nasıl açıklarsınız?” sorusu yöneltilerek genel bir değerlendirme yapmaları istenmiştir ve aşağıdaki sonuçlar Tablo 4.27’de açıklanmıştır.

Tablo 4.27: Öğretmenlerin Uzayan Pandemi Süreci Etkisiyle Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimlere Ait Bulgular

Ana Kategori	Alt Birimler	f
Uzaktan Eğitimin Uğradığı Değişim ve Gelişimler	UE için Rasyonel Yaklaşım	10
	Erişim sorunları, motivasyon	2
	UE Farkındalığı Oluşturdu, Süreklilik	2
	Yanıt yok	1

Son soruda öğretmenlerin uzaktan eğitimin süreç bağlamında değişim ve gelişimine ait değerlendirmeleri istenmiştir. Yapılan yorumlara göre en fazla sıklıkla uzaktan eğitimin iyileştirme adımlarına ifadelerinde yer verilmiştir. “UE İçin Rasyonel Yaklaşım” ana kategorisinin 10 katılımcı tarafından tekrarlandığı görülmektedir. Bu konudaki yanıtlar şu şekilde sıralanmaktadır.

“UE’in uğradığı değişim anlamında öğrenciler açısından çok fazla değişim gözlenirse de yüz yüze eğitimin özlemi var. Öğretmenler açısından dönemin başına göre teknolojik aletleri kullanma anlamında gelişme yaşandı bu değişim teknoloji kullanma bakımından anlamlı. UE yüz yüze eğitimin yerini

aldığını düşünmüyorum. Öğretmenlerin önemini kavrandığını düşünüyorum” (Ö2).

“Herkes şikayetçiydi, artık hiçbir veliden öğrenciden şikâyet gelmiyor, dersine girdiklerim ile iyi yol aldık. Yüz yüzenin yerini hiçbir şey tutmuyor, çocukların iç dünyasına giremiyoruz” (Ö5).

“Her geçen gün hem Millî Eğitim Bakanlığı’nın hem de idareci ve öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde kendisini geliştirdiğini görüyorum” (Ö6).

“Bu alanda çok güzel bir gelişim gösterildi, kısa sürede bu seviyede uzaktan eğitim sistemi kurabilmemizi bunu sağlayacak alt yapıya sahip olmamızı gurur verici buluyorum. Çözülmesi gereken tek sorunun bu derlerden her öğrencinin eşit şekilde faydalanabileceği ortamın oluşturulması olduğunu düşünüyorum” (Ö7).

“UE değişmedi biz değiştik, deneyim kazandık, panik havasını bıraktık, sorunlara ait çözümlerimiz var. Sürekli saat ve sistem değişmesi yorucu oldu. Psikolojik yıpranma ve veli temaslarını arttırdı, dersten ziyade veliye açıklama yapmak daha yorucu” (Ö8).

“Her şeyin zamanla gelişmesi gibi zamanla bu süreç de gelişmiş. Öğretmenler ve öğrenciler süreci benimsemişlerdir” (Ö11).

“Salgının devam etmesiyle yüz yüze eğitim tamamen sonlandı ve uzaktan eğitim hayatımıza girdi. Önceden günün belli saatlerinde olan uzaktan eğitim, okul saatleri ile aynı hale getirildi. Çocuklar okula gider gibi erken uyandılar ve ekran başına geçtiler. Buradaki tek sorun evde olan çocuklara kahvaltı ya da yemek için bir sürenin ayrılması oldu. Başlarda 1 saat süren canlı dersler yarım saate düşürüldü. Öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına sebep olan bu sürenin düşürülmesi doğru bir adım oldu. Diğer bir önemli gelişme de sadece sınava girecek öğrencilere verilen çevrimiçi eğitimin yaygınlaşarak diğer sınıflara da verilmeye başlanmasıydı. EBA dışında kullanılan çevrimiçi platformlar da yaygınlaştı. Bu sayede sistem çökmesinin önüne geçildi” (Ö12).

“TV de başlayan eğitimin canlı ders olarak tamamlanması güzel bir olaydı. Bağlantı sorunlarının giderilmesi öğrencilere ve velilere daha bilinçli hale gelmesi, ders yapma limitlerinin arttırılması...” (Ö13).

“Alt yapı geliştirilerek zoom, Teams’ e mücade edilmesi, anasınıfına yönelik yayın, her kademenin güncellenmesi, EBA’ nın güncellenmesi. Bu gelişimler şehir okulları odaklı, köy okulları, mahremiyet bölgeleri için farklı uygulama yapılmalıydı. UE her yerde aynı imkânın olmadığı düşünülürse, alt yapının geliştirilirken dikkate alınmalıydı. TV kanalları o bölgeler için zenginleştirilmeli. Notla değerlendirme olmamalıydı. Öğretmenler TV kanalına göre öğrenciyi nasıl ölçecekler. Mahremiyet bölgelerinde ayrı ayrı planlanmalı, fırsat eşitliği göz önünde bulundurulmalı. Süreç şehir okulları açısından iyileştirme çabası içindeydi, aynı özen mahremiyet bölgesinde de yansıtılmadı” (Ö14).

“Pandemi sürecinin uzaması öğretmenlerin ve öğrencilerin uzaktan eğitimi daha çok kavramasına ve sürece daha çok aşına olmasına olanak sağladı. Süreci benimsedik ve zorluklarının yanında kolaylıklarını da gördük. Eğitim faaliyetleri ister istemez sekteye uğrarken öğretim faaliyetleri tüm hızıyla devam etti ve kullandığım yöntem tekniklerle öğrencilerin öğretim faaliyetlerine daha çok vakıf olabildim” (Ö15).

Öğretmenlerden uzaktan eğitimin pandemi sürecinin uzaması ile farklı bir boyuta taşındığını düşünenler bulunmaktadır. 2 katılımcı “UE Farkındalığı Oluştur, Süreklilik Vadediyor” ana kategorisi kapsamında şu yorumlarda bulunmuştur.

“Giderek iyileştirildiğini düşünüyorum. Öğrenciler arasındaki koşullar da eşitlendiğinde uzaktan eğitimin daha da verimli hale geleceğini düşünüyorum” (Ö3).

“Bu süreç eğitim ortamının sağlanması noktasında alternatifler geliştirmemizin gerekliliğini ortaya çıkardı. Pandemi süreci bitse dahi uzaktan eğitimle ilgili alternatifler ve içerikler üretilmesi ve bu konunun geliştirilmesi için çalışmaların devam ettirilmesi gerektiğini düşünüyorum” (Ö10).

Öğretmenlerden “Erişim Sorunları, Motivasyon Kaybı...vs. yüzünden Faydasız” ana kategorisine ait değerlendirmelerde bulunan 2 kişinin açıklamaları ise şöyledir.

“Uzaktan eğitim planlama süreci bence çok kötü yönetildi. Önce EBA üzerinden sadece branş dersleri verilecek dendi. EBA’dan derse girme konusunda öğrenci ve öğretmenler olarak birçok güçlük ile karşılaştık geçen senenin ikinci döneminde. Daha sonra derslerimizi zoom programı üzerinden yapmaya başladık. Şu an EBA sisteminden zoom programına geçiş yaparak derslerimizi yapıyoruz. Şu an çok fazla donmadan, derse girişte güçlük çekmeden dersimizi işleyebiliyoruz. Bu değişim sürecinin daha hızlı gerçekleşmesi gerekiyordu. Aynı zamanda MEB’in uzaktan eğitim süreci için alt yapısını tatil döneminde tamamlaması gerekiyordu. Fakat maalesef dönem içerisinde birçok değişiklik yapmak zorunda kaldık. Bu da öğrencilerimizin bir kısmını derslerden uzaklaştırdı” (Ö1).

“Sürecin etkisiyle sürekli değişen ölçme yöntemleri kontrol durumları belirsizlik olumsuz etkilemektedir” (Ö9).

1 kişi ise herhangi bir yorumda bulunmamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu kısımda araştırmaya ait bulguların sonuçlarına ve bulgular ile ilişkili önerilere yer verilmektedir.

5.1.Tartışma ve Sonuç

Eğitim alanındaki her türlü değişim büyük oranda kitleleri etkilemektedir. Eğitim plan ve programlarının ise detaylı incelemeler ile şekillendiği ve pilot uygulamalar sonucu uygulamaya alındığı bilinmektedir. Doğal afetler arasında yerini bulan salgın hastalık bu ezberleri bozmak durumunda kalmıştır. Okulların kapanma gerekliliği tedbirler arasında yer almış ve eğitimde süreklilik için arayış doğmuştur. Ülkemizde kalabalık sınıflar göz önünde bulundurularak eğitimdeki kesintiye çözüm olarak uzaktan eğitim uygulamaları gündeme alınmış EBA TV, EBA Eğitim Platformu ve Canlı Ders Uygulamaları ile üç farklı koldan bu uygulamalar zenginleştirilmiştir. Hızlı gerçekleşen bu durum karşısında uygulayıcıların hazırbulunuşluk, özümseme, uygulama ve değerlendirme aşamalarına ait düşüncelerine, eylemlerine açıklık getirmek önem arz etmektedir. Bu çalışmada Covid-19 Pandemisi etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitime ait yönetici ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

5. 1. 1.Yöneticilerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerine Ait Tartışma ve Sonuç

a) Hazırbulunuşluk Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Araştırmaya katılan yöneticilerin uzaktan eğitime karşı düşünce yönünün büyük oranda negatif olduğu görülmüştür. Açıklamalarında uzaktan eğitimle ilk defa karşılaştıkları ve hazırlıksız oldukları için zorlu bir süreç olduğu yönünde ifadeleri bulunmaktadır. Bu bağlamda Akyavuz ve Çakın (2020) tarafından elde edilen sonuçlar ile örtüşmektedir. Öğrencisinden öğretmene okul yöneticisi ve veli kapsamında

hazırlıksız yakalanmadan kaynaklanan teknik sorunlar tespit edilmiştir. Yöneticilerin uzaktan eğitime ait olumsuz düşünce yönünde olmalarının, görev alanlarında ve görev tanımlarında büyük çaplı yenilikler ile fazla karşılaşmamış olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bir diğer ana kategori olan bakış açısına ait yöneticilerin genellikle dar kapsamlı düşündükleri gözlenmiştir. Çok az yönetici uzaktan eğitimi veli, öğrenci, öğretmen, kaynak, donanım, erişim kapsamında değerlendirmiştir. Bu bakımdan yöneticilerin günü kurtarma odaklı bir uygulama olduğu yönündeki söylemleri uzaktan eğitim ile ilgili herhangi bir araştırma yapmadıkları, bilgilenme ihtiyacı hissetmediklerini göstermektedir. Ders anlatım süreçlerinde aktif yer almadıkları ve bu konudaki çalışmalarından haberdar olma gereksinimi duymadıkları için uzaktan eğitime ait düşünceleri zengin değildir. Bir diğer değerlendirme de yöneticilerin uzaktan eğitim yaklaşımlarını incelemek üzere yapılmıştır. Yöneticilerin ifadelerinde, uygulamayı koşulsuz kabullenmeden ziyade eleştirel bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir. Uzaktan eğitim hakkındaki söylemlerinde, olması gerektiği şekil hakkında fikir sunarak, geleceğe yönelik varacağı noktaya değinerek analizler yaptığı görülmektedir. Yöneticiler uzaktan eğitimin yönetsel boyutta getirdiği zorlukları sıklıkla dile getirmişlerdir. Yöneticilerin uzaktan eğitimi, uzaktan öğretim olarak algıladıkları için uygulamaları ders içi etkinlik ile sınırlı şekilde dar kapsamlı şekilde değerlendirdiği düşünülmektedir. Ders içi etkinlikler öğretmenler ile sürdürüldüğü için bu kapsamda yöneticilerin herhangi bir sorumluluk hissetmediği düşünülmektedir.

Yöneticilerin uzaktan eğitime ait büyük oranda deneyimlerinin olmadığı sonucu elde edilmiştir. Bu konuda tecrübesi olanların da uygulayıcı pozisyonda bulunmadığı, öğrenci ya da dinleyici konumlarında yer aldığı görülmüştür. Uzaktan eğitim yöneticiler dahil Covid-19 Pandemisi ile uygulayıcı kitlesini arttırmıştır. Lakin yine de yöneticilerin uzaktan eğitim uygulamalarındaki rolü planlamadan öteye geçmemiştir. Aktif ders anlatıcısı olmadıkları, öğrenci veli erişimlerinde aracı olarak öğretmenleri yönlendirdikleri bulgular arasındadır. Okul bünyesinde kitap, tablet dağıtım aşamalarında yer aldıkları, gelen yazıları ilgili kişilere ileterek cevapladıkları gerektiğinde online toplantılar düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Burada yöneticilerin liderlik görevlerine ait bir yaklaşım sergiledikleri büyük oranda gözlenmemiştir. Bu bağlamda araştırma bulgularımız ile Akyavuz ve Çakın 'ın (2020) araştırma sonuçları

çelişmektedir. Küresel salgının eğitime etkisini inceleyen araştırma sonuçlarına göre olumsuz etkileri en aza indirgeme sorumluluğunu yöneticilerin liderlik becerisine bağlanmaktadır. Öncelikli olarak öğretmen, öğrenci ve velilerin motivasyonunun sağlanması konusunda önemli rol üstlenen yöneticilerin eğitim öğretimin sağlıklı devamlılığına katkısı büyüktür (Akyavuz ve Çakın, 2020). Neticede eğitimcilerin bir rolünün de eğitimdeki ani değişimlere adaptasyon kapasitesini arttırmak olduğu görülmektedir. Çalışma grubundaki yöneticilerin liderlik özelliklerinin yeterliliği noktasında ortaya çıkan farklılığın, uzaktan liderlik yetkinliğinin yöneticiler için oluşmamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca uzayan pandemi süreci ile yöneticilerin liderlik özelliklerini de yeniden şekillendirme gereksinimi duyacağı ön görülmektedir.

Yöneticilere uzaktan eğitim görevlendirmeleri kapsamında aldıkları tedbirler ve hazırlıkları sorulduğunda organizasyon harici çok az faaliyete yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut eylemler arasında bireysel hazırlık ile ilgili herhangi bir girişim göze çarpmamaktadır. Paydaş hazırlığı ile ilgili az sayıda çalışma görülsede yetersizdir. Çevre ve donanım hazırlığı kapsamında da ders anlatımına dahil olan birkaç yöneticinin içerik hazırlık aşamaları bulunmaktadır. Elde edilen bulgular yöneticilerin, bireysel, paydaş, çevre ve donanım hazırlığı ile ilgili faaliyetlerinin yetersiz kaldığını göstermektedir. Yöneticilerin uzaktan eğitime yönelik çevre ve donanım hazırlığına gerek duymama sebebi, bu süreçte okullarına gitmeye devam ettikleri için yeterli ekipmana okulda sahip olmaları düşünülmektedir.

Yöneticilerin kendilerini güçlü bulduğu yönlerine ait bulgular arasında bireysel farkındalık ve özgüven ile teknolojik yatkınlık ifadeleri ön plana çıkmaktadır. Yöneticilerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin birincil ihtiyaçları arasında yer alan teknolojik cihaz kullanımı bakımından kendilerini avantajlı görmektedir. Ayrıca bu durum demografik bulgulara göre de bakılacak olursa büyük çoğunluğun 21 yıl ve üstü kıdem değişkeni ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Bir diğer açıdan kendi yeterliliklerine ait farkındalık oranlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yöneticiler organizasyon ve yönetim becerilerine dair özgüven duymaktadır. İnsan kaynağı zenginliği olarak çalışma arkadaşlarını ve öğretmenlerini güçlü yan olarak nitelendiren çok az sayıda yönetici bulunmaktadır. Sonuç olarak yöneticilerin bireysel özelliklerinin farkında olması, özgüvenlerinin yüksekliği ve teknoloji yatkınlığını

kendilerinde güçlü yan olarak nitelendirdiği görülmektedir. Okul yöneticilerinin özgüvenlerinin gerekliliğine açıklık getiren bir araştırma sonuçlarına göre beklenmedik zamanlarda doğru kararlar alabilen, yaratıcı ve iletişim yetenekleri güçlü kişilik yapısının önemli olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin yaşanan pandemi süreci gibi olaylar karşısında takındıkları tutum ve davranışlar yöneticilik kalitesini gösteren unsurlar arasında gösterilmektedir. Özgüvene sahip bireyler kararlarından emin, girişken, azimli, yaratıcı ve enerjik özelliklere sahiptir. Bu bağlamda yöneticilerin özgüvenlerinin yüksek olması rutin düzenin harici durumlarda faydalı olduğu düşünülmektedir (Hergüner ve Gül, 2019). Okul yöneticilerinin uzaktan eğitim ile dijitalleşen iletişim kanallarını benimsemeleri, hızlıca kullanabilmeleri; teknoloji yatkınlıkları ile yüksek özgüvenlerinin birleşiminden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bağlamda hem tecrübe olarak yeterli hem de teknoloji kullanımı anlamında geçerli düzeyde kıdem unsurunun önemli olduğu fark edilmektedir.

Yöneticilerden kendilerini geliştirmeyi düşündükleri alanlar için de büyük çoğunluğun teknolojik yeterliliğe dair söylemleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ölçme değerlendirme ve eğitim materyali konusunda gelişim ihtiyacı hisseden az sayıda yönetici bulunmaktadır. Yine az sayıda yöneticinin de herhangi bir gelişimsel girişimi bulunmamakta ve kendilerini yeterli gördüğü sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bulgulara göre yöneticiler kendilerini sadece teknolojik yeterlilik açısından yetersiz bulmakta ve gelişim ihtiyacı hissetmektedir. Her yöneticinin uzaktan eğitimin geçmişine ait bulguları ve geleceğine ait beklentileri üzerine düşünmediği için bu alandaki gelişim gereksinimlerini henüz belirlememiş olduğu düşünülmektedir.

b) Özümseme Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Yöneticilerin, eğitim alanında daha önceki TV yayınlarının uzaktan eğitime geçişi etkileme oranına ait daha çok olumsuz bakışa sahip olduğu görülmektedir. TV yayınlarının çok eskilerde olduğu ve bu dönem çocuklarının aşına olabileceğinin mümkün olamayacağı, sadece alt yapı olarak sıfırdan başlamama adına katkısı olabileceğini ifade etmişlerdir. Önceki TV yayınlarının EBA TV'ye geçiş için katkısının varsa bile düşük oranda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yöneticiler daha önceki TV yayınlarının uzaktan eğitime geçiş için etkili olmadığını düşünmektedir. Televizyonun öğretim aracı olarak görmenin başlangıcının EBA TV yayınları ile gerçekleştiğine inanmaktadır. Yöneticiler, öğrencilerin eğitim kaynağı olarak

internetteki konu anlatım videoları, sunumları...vb. daha yaygın kullandıklarının farkında oldukları için TV yayınlarının geçiş aşamasında etkililik oranını düşük olarak değerlendirdiği düşünülmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara alınan yanıtlar doğrultusunda yöneticilerin uzaktan eğitim sürecinde yararlandıkları eğitim bilişim aracı ve ilgili programlar arasında EBA Platformu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Fatih Projesi kapsamında okullarda bulunan akıllı tahta, ders içeriğine ait dosyalar, diğer eğitim siteleri ve ilgili toplantı programlarından (zoom) yararlandıkları tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecindeki işleyişleri EBA üzerinde yayınlanan tanıtım videoları aracılığıyla edindikleri için bu aşamada EBA en çok tercih edilen eğitim bilişim aracı olarak ifade edilmektedir. Bu aşamada yöneticiler tarafından uzaktan eğitimin EBA Platformu üzerindeki uygulamaları akıllı tahtada ders işlenişi ile özdeşleştirilmektedir. Yöneticilerin EBA Platformu'nun aktif kullanıcısı olmadıkları için ders içeriği kapsamında yeterli olarak değerlendirdiği düşünülmektedir.

c) Uygulama Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Uzaktan eğitim uygulamalarında karşılaşılan en büyük sorunun bağlantı ve erişim eksikliğinden kaynaklanan problemler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her öğrencinin hatta öğretmenin internet erişiminin ya da kapasitesinin yeterli olmayışı ve ayrıca bir evde daha fazla sayıda cihaza gereksinim duyulması birincil eksiklik olarak belirlenmiştir. Cihaz ve internet sorunlarına paralel olarak da bağlantı problemleri yer almaktadır. Bunların haricinde yöneticiler tarafından öğretmen ve öğrencilerin motivasyon kayıpları, iletişim sorunları da problemler arasında sıralanmaktadır. Bu bulguları destekler nitelikte Akyavuz ve Çakın'ın (2020) araştırma sonuçlarında da okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecindeki problemler arasında teknik yetersizlik, bilgi eksikliği, planlama eksikliği, öğretmenlerin motivasyon kaybı ve iletişim problemlerini işaret ettiği görülmektedir. Bu araştırmada okul gibi sistematik örgütlenmiş kurumlarda iletişimin önemine açıklık getirici nitelikte sonuçlar içermektedir. İletişim genelinde planlı ve programlı yapılanmış kurumlarda özelinde okullarda, oldukça önemli bir unsurdur. Öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki diyalogların olumlu bir atmosferde gerçekleşmesi gerekmektedir. Okullarda kararların sağlıklı şekilde uygulanması, görevlerin yerine getirilmesi ve işlevselliğini sürdürebilmesi adına sıkı bir iletişimden geçmektedir (Akyavuz ve Çakın, 2020).

Yöneticilerin uzaktan eğitimin en büyük problemlerinden olan teknik yetersizlik ve internet erişim sıkıntılarında haberdar olduğu, veli ve öğretmenler tarafından çözüm merkezi olarak başvuru alan kişiler olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Uzaktan eğitim uygulamalarının etkililik açısından sıralaması açısından görüşleri alınan yöneticilerin büyük çoğunluğunun canlı ders uygulamalarını ilk sırada yer almasını uygun görmektedir. Yöneticiler, öğrencilerin dersleri kendi öğretmenleri tarafından dinledikleri, eş zamanlı eğitim ortamını paylaştıkları ve karşılıklı iletişim fırsatına sahip olması açısından senkron uygulamaların diğerlerine göre daha faydalı olacağını düşünmektedir. Başlangıçta EBA Platformu üzerinde planlanan canlı derslerin tüm eğitim kademelerinde aynı saatlerde giriş yapılması sistemin çökmesine sebep olduğu için sınıflara özel ders saati programı uygulamasına gidilmiştir. Erümit (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçları ile çalışmamızın sonuçları öğrencilerin senkron derslere karşı olumlu görüşlerini içermesi bakımından paralellik göstermektedir. Öğrenciler büyük ölçüde sosyal etkileşim imkanı ve soru sorma fırsatı gibi avantajları sebebiyle senkron dersleri tercih etmektedir. Etkililik açısından ikinci sırada EBA Eğitim Platformunun yer alması gerektiği bulgular arasındadır. Yöneticiler birçok kanalla öğrenciye ulaşma fırsatı sunması, videolar, konu tarama testleri ve konu anlatımları ile zengin içerik avantajı yönünden EBA TV 'ye göre EBA Eğitim Platformu'nun öğretim kapasitesini daha iyi görmektedir. Bu durumu destekler nitelikteki bir çalışmada EBA portalın kolay erişim, farklı ilgi alanlarına hitap eden içerik sunumu, farklı modları (video, animasyon, soru ve cevap vb.) sebebiyle daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada son sırada yer alan EBA TV için de her ne kadar eğitimin kesintiye uğramamasını sağlayarak geniş kitlelere hitap etme imkânı ve ders dışı zamanlarda psikolojik destek sağlasa da ders videolarındaki öğretmenlerin pedagojik alan bilgisi yetersizliği nedeniyle olumsuz olarak değerlendirilmiştir (A.g.e.). Yöneticilerin uzaktan eğitim uygulama aşamasında ders programları yaparak ve öğretmenlerin canlı ders gerçekleştirme adımları hususunda bilgilendirmeler aktararak aktif rol aldıkları için en etkili kanalın canlı ders olduğuna inandıkları düşünülmektedir.

Yöneticiler tarafından sınıf içi ve uzaktan eğitim süreçlerinin zaman yönetimi, ekonomik açıdan, materyal kullanımı ve donanım farklılığı gibi unsurlar ekseninde karşılaştırmasına ait elde edilen bulgular yeterli değildir. Çok az sayıdaki yöneticinin

uzaktan eğitim için zaman yönetimi konusunda olumsuz yönde değerlendirdiği ve ekonomik açıdan dezavantajlı bir uygulama olduğuna ait sonuçlar bulunmaktadır. Yöneticilerin sınıf içi ders etkinlikleri ile ilgili az bilgi sahibi olmaları aktif ders anlatıcısı pozisyonunda yer almayışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Özellikle zaman yönetimi kapsamında değerlendirme yerine ders süresi ile ilgili olumsuz bir bakış işaret edilmektedir. Materyal kullanımına ait verilen yanıtların da karşılaştırma ve değerlendirme odağından ziyade nasıl olması gerektiğine dair yön verici nitelikte olduğu görülmektedir. Yöneticiler tarafından uzaktan eğitimin ekonomik açıdan değerlendirmeleri sektörel boyutta yapılabilirken, zaman yönetimi, donanım ve materyal kavramlarına sınırlı olarak yer verilmesi yönetim harici sorumluluk hissedilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

d) Değerlendirme Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Değerlendirme aşamasında yöneticilerin uzaktan eğitimi beklentilerinin üzerinde bulunduğu, kısmen memnun oldukları bulguları elde edilmiştir. Daha büyük ya da kapsamlı bir çalışma olması gerektiğine dair beklentileri zayıftır. Ülkemizde bu yönde hiçbir hazırlığı bulunmadığı halde eğitimde kesintiye mahal vermemek için hızlı bir şekilde büyük kitlelere ulaşabilen çözüm, beğenilmekte her geçen gün yapılan iyileştirme çabaları takdir edilmektedir. Sistem üzerinde yaşanan büyük çaplı sorunlara genel merkez tarafından hızlı şekilde çözüm üretilmesi, kurumların kendi bünyesinde yaşadıkları sorunların yine ivedilikle çözüme kavuşturulması, birey bazlı da sorunların uzun zamanlara yansımaması araştırma bulguları arasındadır. Her ne kaynaklı olursa olsun sistem üzerindeki sorunların çözüme ulaştırılması bir günden uzun sürmemesi eğitimde devamlılığın sağlandığını göstermektedir. Her kademedeki görevlilerin devamlılık çabaları eğitim öğretim faaliyetlerinde uzaktan eğitimi içselleştirdikleri ve sahiplendiklerini göstermektedir. Uzaktan eğitimin olası problemlerinde genel merkezin ivedilikle çözüme ulaştırma yaklaşımı sayesinde yöneticileri fazla yormaması ve canlı ders oluşturulması ve takibi noktasında okul bazında inisiyatif kullanma imkânı sunması açısından beklenenin üzerinde performans olarak değerlendirildiği düşünülmektedir.

Yöneticilerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin tanıtımını yaparak alışma sürecinin geçildiğini ve gelecekte kullanımını talep edilecek düzeye geldiğini ifade etmişlerdir. Fakat belirsiz şekilde bu kadar uzun bir süre devam etmesi etkililiğini

zayıflatmakta öğrencide motivasyon kaybı ve bıkkınlığa sebep olmaktadır. Bir diğer bulgu ise teknolojik cihaz ya da internet erişimi yoksunlukları öğrenciler açısından olumsuzluk olarak değerlendirilmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin uzamasını bazı yöneticiler okul özlemi artan öğrenci grubu için heves kırılması olarak nitelendirirken, zorunluluk olarak hissedilmesi ile ciddiyet kazanmasını sağladığını düşünmektedir. Yöneticilerin uzaktan eğitime öğrencilerin kazanımları ve kayıpları noktasında rahatlıkla yorumlarda bulunabilmesinin öğretmenler ile sıkı iletişim halinde bulunarak elde ettiği düşünülmektedir.

5.1.2.Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerine Ait Tartışma ve Sonuç

a) Hazırbulunuşluk Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik eleştirel bir yaklaşımla, geniş perspektifli bakış açısıyla negatif yönlü düşünceler barındırdığı sonuçları elde edilmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimi farklı boyutlarıyla değerlendirerek öğretmen, veli ve öğrencinin karşılaştıkları değişimleri yakından takip etme fırsatına sahip olmuştur. Burada uzaktan eğitimi negatif olarak değerlendirmenin temelinde teknolojik yetersizlikleri nedeniyle kapsam dışı kalan çocuklara ulaşamamak kaygısı yer almaktadır. Ayrıca öğretmenler yüz yüze eğitimde öğrencinin her türlü problemine dokunma imkanına sahipken uzaktan eğitimde iletişim kanalları sınırlandırılmış durumdadır. Öğretmenleri uzaktan eğitim ile ilgili negatif yönlü düşünceye sevk eden bir diğer olgu ise öğrenmeye dair geri dönüt fırsatının elverişsiz olmasıdır. Geri dönüt öğrenme süreçlerinin en önemli unsurlarından biridir. Dönüt, öğrenciye gelen işaret, açıklama, pekiştirme ve katılımların tam olarak karşılanamamasından kaynaklı engellenen öğrenmelere ait bilgileri içermektedir. Dönüt sayesinde öğrencinin hangi davranışı niçin öğrenemediği belirlenir ve öğrenmeler tekrar gözden geçirilir (Şendil,2005). Öğretmenler uzaktan eğitimde en kapsamlı değişimi yaşayan ve yaşatan taraf olarak büyük bir yükü omuzlamaktadır. Öğrenme ortamını düzenleyerek, öğrenci ve veliye psiko-sosyal destek sağlayarak, teknoloji kullanımı noktasında yeterliliklerini sorgulayarak hazırbulunuşluk düzeyini artırma çabasına girmektedir. Ayrıca öğretmenler yapılan faaliyetlerin her öğrenciye erişememiş olmasından ötürü de eğitim kaygısı barındırmaktadır. Öğretmenlerin yapılması planlanan çalışmalara

direnç göstermeden hızlı şekilde adaptasyon sağlaması hazırbulunluşluk düzeyinin yeterli olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitim tecrübesi bulunmamaktadır. Daha önce öğrenci rolünde dahi uzaktan eğitimle tanışma fırsatı olmayan öğretmenlerin uygulayıcı konumuna geçiş aşamasındaki harcadıkları emek ve gayret ciddi boyuttadır. Bu konuda hazırlık için çeşitli kaynaklara başvuran öğretmenler kısa sürede hem bilişim araçlarının tedarikinde hem kullanımında hem de öğrencilere rehberlik etme anlamında başarılı olmuşlardır. Öğretmenlerin ifadelerinde kısa süreli bir belirsizlik ve kaygı yaşansa da adaptasyon sürecinin başarılı geçtiği yer almaktadır. Her meslek grubundaki teknolojik evrim öğretmenlik mesleğinde de uzaktan eğitim sayesinde gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim uygulayıcısı olarak görevlendirildiğinde çoğunun ön hazırlık ihtiyacı hissederek ilgili girişimlerde bulunduğu görülmüştür. Bireysel hazırlık aşamasında özellikle bilişim araçları kullanımındaki yeterlilik düzeyini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Çevre ve donanım hazırlığına yönelik teknolojik cihazları (bilgisayar, tablet, kulaklık...vb.) temin ettikleri, ders içeriğine yönelik araştırmalarda buldukları, sistem kullanımına yönelik videolar izleyerek kapsamlı bir hazırlık sürecine dahil oldukları bulguları elde edilmiştir. Benzer bir çalışma da uzaktan eğitime yönelik öğretmenlerin kendilerini yeterli ve orta düzeyde buldukları, deneyim ve yeterliliğe sahip olmayanların da kendilerini geliştirdiği, yetkinliklerini arttırdığı sonuçları barındırmaktadır (Demir ve Kale, 2020). Ayrıca paydaş hazırlığı boyutunda veli ve öğrencileri ile iletişimi güçlendirerek whatsapp grupları oluşturarak sıkı bir ödev takip sistemi planladıkları diğer bulgular arasındadır. Uzaktan eğitim için ilgili yapılan bir diğer çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Uzaktan eğitim platformlarına bağlanmak için bilgisayar, tablet, telefon ihtiyacı artmış ve internete bağlanma ciddi boyut kazanmıştır. Daha önce deneyimlenmemiş ve salgın sürecinde zorunlu hale gelen uzaktan eğitimin öğretmen, öğrenci ve velilerin açısından çeşitli sorunları barındırması olağan kabul edilmektedir (Demir ve Özdaş, 2020). Uzaktan eğitim deneyimsizliğinin öğretmenlerde yaşattığı kısa süreli kaygının hızlı biçimde aşılabilir olması öğretmenlerin ilgili paylaşımlarda bulunmasından ve birbirleriyle dayanışma içinde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendilerini teknolojik yeterlilik anlamında ve bireysel farkındalık hissederek özgüven duydukları için kendilerini güçlü bulduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca iletişim kabiliyetleri de güçlü yön olarak elde edilen bulgular arasındadır. Araştırma çalışma grubunun yaş aralığı da göz önünde bulundurularak değerlendirilecek olursa uzaktan eğitimde kritik beceri olarak nitelendirilebilecek teknolojik yeterlilik temasının güçlü yan olarak gözlenmesi olağandır. Çünkü yaş aralığının düşük olmasının teknolojik yatkınlık ile ilişkili olduğuna dair ifadeler bulunmaktadır. Bu bulguyu destekler nitelikte uzaktan eğitimin amaçlarından ve beklentilerinden uzak bir algıya sahip öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin 15 yıl üzeri bir ortalamada olmaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitimin mevcut uygulamalarına önyargı derecesinde bir direnç gösterdikleri de yer verilmiştir (H. İmamoğlu ve F. İmamoğlu, 2020). Bulgular arasında öğretmenlerin kendi özelliklerinin ve potansiyelinin farkında olduğu, değişikliklere karşı öğrenme hızlarına güvendikleri de yer almaktadır. Öğretmenlerin güçlü kişiliklerinin öğrencilerine model oluşturması ve öğretici rollerinin her zaman devam ettirme çabaları uzaktan eğitim uygulamalarına hazırlık süreci konusunda hızlı, kararlı olmasını gerektirdiği düşünülmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin gelişim gereksinimleri şu şekilde sıralanmaktadır. Teknoloji kullanımı yetkinliğinin daha iyi seviyeye taşınması gerektiği, eğitim teknolojileri konusunda da yeterli düzeyde bilgiye sahip olunmadığı, online ölçme değerlendirme kısmında büyük bir boşluğun olduğu, iletişim ve zaman yönetiminin yüz yüze eğitimin avantajlarına sahip olmadığı için etkililiğinin artırılmasına yönelik çalışmalara yer verilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili eksiklikleri iyi bir şekilde tespit ettiği görülmektedir. Özellikle ölçme değerlendirme tarafındaki boşlukların yapılan öğretimsel etkinlikleri de anlamsızlaştırdığı, bu noktada yetersiz kalındığı için umutsuzluğa düştüğü düşünülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu ihtiyaç analizini yaparak gelişim gereksinimine ait özgür cevaplar vermekten kaçınmamıştır. Öğretmenlerin özleştirme yapabilmeleri ve ihtiyaç alanlarını somutlaştırabilmeleri sayesinde süreci daha rahat sahiplendikleri düşünülmektedir.

b) Özümseme Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Öğretmenler arasında, uzaktan eğitime geçiş için önceki TV yayınlarının etkili olduğunu düşünenlerin sayısı etkili olmadığına inananlara göre daha fazladır. TRT Okul ya da daha önceleri var olan Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim yayınlarının EBA TV yayınlarına geçişi kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin sınav görevlendirmeleri gibi yaygın eğitim çalışmalarında zaman zaman yer alarak eğitimde fırsat eşitliğini sağlayan TV yayınlarının etkili olduğuna inandığı düşünülmektedir.

Alan yazında EBA TV ile ilgili çalışmalara rastlamak mümkündür. İlkokullarda EBA TV uygulamasının veli görüşlerine göre değerlendirildiği, EBA TV üzerinde yapılan Türkçe derslerinin değerlendirildiği, EBA TV’de yayınlanan Beden eğitimi etkinliklerinin veli ve beden eğitimi öğretmenleri tarafından değerlendirildiği çalışmalara rastlanmaktadır (Kuzu, 2020; Aydın,2020; Yıldız ve Bektaş, 2020). Fakat televizyonun uzaktan eğitim aracı olarak kullanımına yönelik olarak önceki yayınların EBA TV’ ye geçiş ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya ve EBA TV’ye zemin hazırladığına yönelik bir bulguya henüz rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin, eğitim bilişim araçlarını en fazla içeriğe yönelik, video ve word ve pdf dosyaları ile planlama yaparak derslerinde yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Diğerleri kadar güçlü olmasa da EBA Platformu ve akıllı tahta uygulamaları da ders sorunlar oluştuğunda da eğitimde süreklilik için zoom, google meet, microsoft teams...vb. toplantı programlardan yararlanıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin öğrenme ortamlarını dijitalleştirme aşamasında akıllı tahtada çeşitli uygulamalara aşına olmaları EBA Platformunun kullanımını kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

c) Uygulama Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Uzaktan eğitimin sürdürülebilir olması, yaşanan problemlerin çözüme ulaşma hızı ve çözümlerin genel geçerliği ile ilişkilidir. Ülke genelinde tecrübe edilmemiş bir uygulamanın olası sıkıntılarını düşünerek planlama yapmak gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenler uzaktan eğitimin uygulama aşamasında en çok bağlantı ve erişimden kaynaklanan problemler ile ders içinde öğrenciden geri dönüt alınamamasından kaynaklanan problemler ile karşılaşmışlardır. Öğrencinin neleri, ne ölçüde öğrendiğine ait geri bildirim alınması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin çoğunun erişim cihazlarının olmadığı, olsa da aynı evde okuyan kardeş

sayısı kadar bilişim aracına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bir diğer bulgu da teknik yetersizliklerin öğrencilerin derslere katılımına engel teşkil etmesidir. Bazıları telefonda derse katıldığı için küçük ekrandan derse hâkim olmamakta ve mikrofonları olmadığı için derslerde söz alamamaktadır. Uzaktan eğitimde yaşanan bir diğer problem de iletişimin oldukça zayıflamasıdır. Öğrencilerin öğretmenleri ve arkadaşları ile iletişim kurma kanalları sınırlandırılmıştır. Canpolat ve Yıldırım'ın (2021) da araştırmalarında elde ettiği sonuçların araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görüşlerine göre en çok vurgulanan problemin erişim ve alt yapıdan kaynaklandığı, derse katılım için öğrencilerin gerekli bilgisayar ve tablet gibi araçlarının olmaması, EBA TV çekmemesi gibi olumsuzluklar içerdiği görülmektedir. Demir ve Kale (2020) de çalışmalarında uzaktan eğitimde yaşanan problemleri benzer şekilde tespit etmişlerdir. Elde ettikleri sonuçlara göre uzaktan eğitimin en ciddi sorunlarının öğrencilerinin internet yetersizliği, donanım eksikliği, ebeveynlerin teknolojik bilgi eksikliği, bireysel özellikler olduğu belirlenmiştir. Öğretmenin öğrencisi ile kurduğu göz teması, fiziksel temas, duygusal bağ gibi öğrenmeyi destekleyici pek çok unsur uzaktan öğrenme ile etkisiz kaldığı ve öğrenme seviyesini ayırt edici geri dönüt imkânı sınırlandırıldığı için öğretme kaygısının arttığı düşünülmektedir.

Uzaktan eğitimde öğretmenler tarafından canlı ders uygulamaları en etkili yöntem olarak görülmektedir. İkinci sırada EBA Platformu ve son sırada EBA TV yayınları yer almaktadır. Canlı ders senkron bir uygulama olduğu, öğrencilere anlık soru sorma fırsatı tanıdığı ve kendi öğretmenleri tarafından uygulandığı için EBA TV ve EBA platformuna göre daha anlaşılır ve faydalı olarak görülmektedir. Balaman ve Tiryaki (2021), ilgili araştırmalarında ihtiyaçları karşılama anlamında TV'nin yetersiz kaldığı, canlı ders uygulamalarının çift yönlü iletişim ve etkileşimin çok daha fazla olduğu sonuçlarını elde etmiştir. Öğretmenlerin sanal da olsa sınıf ortamı sunduğu için canlı ders uygulamalarını en etkili, TV yayınlarının ise takip kısmında pasif kaldığı için en etkisiz olarak değerlendirdiği düşünülmektedir.

Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin bazı kriterlere göre karşılaştırmasını yapan öğretmenlerin cevaplarından elde edilen sonuçlar şu şekildedir. Pek çok öğretmen uzaktan eğitimi zaman yönetimi açısından olumsuz, materyal kullanımı ve yöntem açısından eksikleri olduğunu, maddi olarak dezavantajlı ve daha teknolojik olarak

değerlendirmiştir. Uzaktan eğitimde ders saatleri kısalmış ve konu anlatımı esnasında sistemin dersi ani sonlandırması ile sözleri yarım kaldığı gözlenmiştir. Uygulama açısından yüz yüze eğitimi en çok aratan bir diğer kriter ise materyal kullanımı ve yöntem olmuştur. Drama, pandomim, gösterip yaptırma, grup çalışması gibi yöntemler öğrenme ortamlarını zorunlu olarak terk etmiştir. Laboratuvar koşullarında gerçekleştirilmesi yaparak yaşayarak öğrenme içeren ders içi etkinlikleri sanal videolar ve sunular almıştır. Çığlık ve Bayrak (2015), çalışmalarında yüz yüze eğitimin her türlü yöntem ve teknik kullanımına elverişli olduğu, uzaktan eğitimde laboratuvar, atölye çalışmalarının, soru-cevap etkinliklerinin kısıtlı olduğu sonuçlarına yer vermiştir. Uzaktan eğitimde bireysel öğrenme önemlidir ve bilginin yapılandırılması beklenir. Uzaktan eğitimin öğretim ilkelerinin yüz yüze öğretimin ilkeleri ile aynı olmadığı için öğretim yöntem ve tekniklerinin de farklılaşması gerekmektedir. Ayrıca teknolojik cihaz satın alma ya da internet ücretinin aile bütçelerine olan negatif yansımaları ekonomik açıdan uzaktan eğitimi dezavantajlı kılmaktadır. Öğretmenler öğretme ortamını her boyutuyla tüm öğrenci imkanlarını gözetmek durumunda kaldıkları için kullandıkları yöntem-tekniklerini öğretim materyallerini, kazanımlara ayrılan süreyi güncellemek durumunda kaldığı düşünülmektedir.

d) Değerlendirme Düzeyine Ait Tartışma ve Sonuç

Uzaktan eğitimin öğretmenlerin beklentilerini büyük oranda karşıladığı sonucu elde edilmektedir. Çok az sayıda öğretmen beklentilerinin üzerinde bir eğitim olduğuna dair değerlendirmede bulunmuştur. Kısmen memnun olan öğretmenlerin daha iyi bir uygulama olabileceğine yönelik arzuları olduğu görülmektedir. Uygulamanın ölçme ve değerlendirme kısmındaki ihtiyaç ve beklenti tam anlamıyla olumlu düşünmeyi engellemektedir. Öğrenciler dersleri online alırken, sınavları yüz yüze olmakta ya da ödev ve proje çalışmaları ile değerlendirmeler yapılmaktadır. Öğrenme düzeyini belirleme açısından uygulanan yöntemlerde eğitimdeki fırsat eşitliği önemsenmemektedir. Ev içi ortamını öğrencinin öğrenme ortamı olarak nitelendirecek olursak sınıf içi eşitliği sağlama şansının olmadığı bir gerçektir. Ayrıca çeşitli sebeplerle sanal öğrenme ortamlarında bulunamayan öğrencilerin de sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Dolayısıyla belirli kişilerce avantajlı olduğu uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme genel kitleye uygulanmaktadır. Benzer çalışmalarda

uzaktan eğitimin ölçme değerlendirme aşamasının online sınav olarak gerçekleştirilmesi öğretmen adayları tarafından değerlendirilmiştir. Uzaktan sınav uygulamasına karşı internet erişimi, konsantrasyon sorunları, tam öğrenmenin gerçekleşmemesi, öğrenme sorumluluğunu öğrenciye bırakması gibi sebeplerle öğrencilerin de memnuniyet düzeyi düşük olarak belirlenmiştir (Türküresin, 2020; Karakuş, vd.,2020). Öğretmenlerin ölçme değerlendirme kısmındaki planlama eksikliği sebebiyle öğrencilerin not kaygısı taşımamasının motivasyon kaybına yol açtığı için olumsuz değerlendirmelerde bulunduğu düşünülmektedir. Ayrıca dönemsel olarak yapılan değişimlerin sık sık tekrarlanmasının yorucu ve yıpratıcı bir etki bıraktığı görülmektedir.

Uzaktan eğitimin başlangıcından itibaren ortaya çıkan problemlere yönelik öğretmenler çözüm lideri olarak önce kendilerini işaret etmektedir. Özellikle canlı ders uygulamasında kendilerini videolar izleyerek hazırladıkları, ilgili forumlardaki paylaşımları takip ederek ders içi planlama (dosya paylaşımı, beyaz tahta kullanımı...) yaptıkları ve dersin sabote edilmesine engel olmak için gerekli güvenlik önlemleri (bekleme odası, yazışma ekranı kapalı, isim değişikliği kapalı...vb.) aldıkları belirtilmiştir. Sistem kaynaklı problemlerin çözümü çok fazla zamana yayılmadan merkezi olarak gerçekleştirilmektedir. Öğretmenler zamanla gelişim göstererek problem çözümlerindeki hız kazanmaları ve kaygı düzeylerinin azalmalarından kaynaklı yetkin hale gelmişlerdir. Problemlere yönelik birey, kurum ve genel merkezden gelen çözümlerin iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uzayan pandemi süreci, sınıf ortamlarının virüs yayılımına elverişli ortam olarak değerlendirilmesinden kaynaklı okulların açılmasını ötelemiş, dolayısıyla uzaktan eğitim uygulamalarının da uzamasına sebep olmuştur. Öğretmenlerin bu yöndeki değerlendirmeleri büyük çoğunlukta olumludur. Öğretmenler tarafından yapılan değerlendirmede uzaktan eğitimin uzamasının her geçen gün yapılan iyileştirme adımları ile daha iyi seviyeye taşındığı sonucunu elde edilmektedir. Öğretmenlerin canlı ders uygulaması ile ilgili teknik sorunların çözümlerinde uzun zamanlı kayıplar yaşamadıkları için olumlu değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir.

5.2. Öneriler

Çalışmamızda elde edilen bulgular neticesinde oluşturulan öneriler, uygulayıcılara, araştırmacılara ve karar vericilere yönelik olarak ifade edilmiştir.

5.2.1.Uygulayıcılara Öneriler

Öğretmenlerin yaşadığı problemlere çözüm odaklı yaklaşabilmeleri açısından her yöneticinin ders tanımlaması yapılması önerilebilir,

Uzaktan eğitimde etkin öğretim yöntemleri belirlenebilir,

Uzaktan eğitimde kullanılan ders materyalleri zenginleştirilebilir

5.2.2. Araştırmacılara Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşleri incelenebilir

Ortaokul velilerinin uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşleri incelenebilir

Uzaktan eğitim paydaşlarının rol değişimleri incelenebilir

Uzaktan eğitim teknolojilerinin süreç içindeki gelişimi değerlendirilebilir

Uzaktan eğitimin aşamalı yapısı ilkökul düzeyinde değerlendirilebilir

Uzaktan eğitimin aşamalı yapısı lise düzeyinde değerlendirilebilir

5.2.3. Karar Vericilere Öneriler

EBA Canlı ders uygulamaları daha güvenilir ve milli bir yazılımla hazırlanabilir,

Devletin her telefon operatörüne tanımladığı 8GB internetin, sadece EBA Platformu için değil, Canlı Ders Uygulamalarında da kullanılabilir olması sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir,

Uzayan Covid-19 Pandemisi ile etkililiğini yitirmeye başlayan akran grubu uygulamalarının güncellenmeli, derslerin çocukların birbirleriyle etkileşimine fırsat tanıyacak şekilde planlanabilir,

Müfredatın seyreltilerek kritik kazanımlara daha fazla ders saati verilmeli, çeşitli teknikler ile zenginleştirilebilir,

Her okul kapsamında öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik rehberlik çalışmaları artırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Adnan, M., & Boz-Yaman, B. (2017). Mühendislik Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Dair Beklenti, Hazır Bulunuşluk ve Memnuniyet Düzeyleri. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 8(2): 218-243.
- Akbaş, O., & Özdemir, S. M. (2002). Avrupa Birliğinde yaşam boyu öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, 155(156): 112-126.
- Akyavuz, E. K., & Çakın, M. (2020). Covid-19 Salgınının Eğitime Etkisi Konusunda Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4):723-737.
- Alkan, C. (1987). Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*, 157.
- Alkan, C. (1997). *Eğitim teknolojisi* (5. b.). Ankara, Turkey: Ani Yayıncılık.
- Altun, M. (2006). Matematik öğretiminde gelişmeler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2): 223-238.
- Anadolu Ajansı, (2020). Milli eğitim Bakanı Ziya Selçuk: Uzaktan Eğitime 31 Mayıs'a Kadar Devam Edilecek. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktan-egitime-31-mayisa-kadar-devam-edilecek/1822357>. [29.09.2020].
- Anadolu Ajansı, (2020). İngiltere'de Okullar Yeniden Açıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ingilterede-okullar-yeniden-acildi-/1959640> [1 Eylül 2020].
- Arslan, V. (2019). *Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Deneyimi ve Verimliliği Analizi: İstanbul Üniversitesi Örneği*. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85): 36-41.

- Ateş, A., & Altun, E. (2008). Bilgisayar Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 28(3): 125-145.
- Aydın, E. (2020). Covid-19 Döneminde EBA TV Üzerinden Yapılan Türkçe Derslerinin Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 877-894.
- Baker, M., Hartocollis, A., & Weise, K. (2020). First US colleges close classrooms as virus spreads. More could follow. *The New York Times*, 6.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4): 109-129.
- Balaman, F., & Tiryaki, S. H. (2021). Corona Virüs (Covid-19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1): 52-84.
- Balcı, A. (2003). *Örgütsel sosyalleşme kuram strateji ve taktikler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1):23-28.
- BBC NEWS, (2020). Koronavirüs:Ülkelerin stratejileri neler?
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53901681> [4.03.2021].
- Bilhan S. (1991). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları
- Bingöl, M. (2020). *Katillerin Katili Salgın Hastalıklar*. Kadim Akademi SBD, 4(1): 101-105.
- Boz, A., (2019). *Öğretmen Adaylarının Teknoloji Kabullenme ve Kullanımı Bağlamında Uzaktan Eğitim Algılarının İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAd*, 6(3): 112-142
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2): 11-53
- Canpolat, U., & Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin Covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 74-109.
- Çağiltay, K., Çakıroğlu, J., Çağiltay, N., & Çakıroğlu, E. (2001). Öğretimde bilgisayar kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21): 19-28.
- Çelik, Z. (2020). Pandemi Sonrası Dünyada ve Türkiye ‘de Eğitim. <https://www.perspektif.online/pandemi-sonrasi-dunyada-ve-turkiyede-egitim/> [12 Mayıs 2020].
- Çıgılık, H., & Bayrak, M. (2015). Uzaktan öğrenme ve yapısalcı yaklaşım. *İstanbul Journal of Open and Distance Education*, 1(1).
- Çiftçi, B., & Aydın, A. (2020). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Platformu Hakkında Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Görüşleri. *Türkiye Kimya Derneği Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi*, 5(2): 111-130.
- Clark, J.T. (2020). *Uzaktan Eğitim Olarak Klinik Tekniği El Kitabında*. (410-415). Akademik Basın.
- Çukurbaşı, B., İşbulan, O., & Kıyıcı, M. (2016). Tablet bilgisayarların eğitsel kullanımının kabulü: FATİH projesine eleştirel bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 41(188): 67-82.

- Delil, A.ve Güleş, S. (2007). Yeni İlköğretim 6. Sınıf Matematik Programındaki Geometri ve Ölçme Öğrenme Alanlarının Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1): 35-48.
- Demir, E. (2014). Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39): 203-212.
- Demir, F., & Özdaş, F. (2020). Covid-19 Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 273-292.
- Demir, S., & Kale, M. (2020). Öğretmen Görüşlerine Göre, Covid-19 Küresel Salgını Döneminde Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(8): 3445-3470.
- Dikmen, A. U., Kına, M. H., Özkan, S., & İlhan, M. N. (2020). Covid-19 Epidemiyolojisi Pandemiden Ne Öğrendik. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 4: 29-36.
- Dinçer, Ö. G. S. (2016). *Bilgisayar Destekli Eğitim ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış*. Adana, Seyhan, Türkiye.
- Durmuş, H. (2020). *Pandemi Yönetimi*.
- Düzakin, E., & Yalçinkaya, S. (2008). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi ve Çukurova Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Yatkinlıkları. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, 17(1): 225-244.
- Erdoğan, F. U., & Çağıltay, K. (2009). Türkiye’de eğitim teknolojileri alanında yapılan master ve doktora tezlerinde genel eğilimler. *Akademik Bilişim. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Harran Üniversitesi.
- Erfidan, A. (2019). *Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri Balıkesir Üniversitesi örneği*. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Ersoy, M. (2009). *Uzaktan Eğitim ve Öğretimin Yönetimi*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

- Ertürk, S. (2010). *İnsan Kaynakları Eğitimi: Uzaktan Eğitim Yöntemi İle İnsan Kaynakları Eğitimi Konusunda Bir Uygulama*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Erümit, S. (2021). Pandemi döneminde K-12 okullarında uzaktan eğitim süreci: Türkiye'deki uygulamaların öğrenci bakış açısından değerlendirilmesi. *Teknoloji, Pedagoji ve Eğitim*, 30(1): 75-94.
- Sarı, E. ve Sarı, B. (2020). Kriz Zamanlarında Eğitim Yönetimi: Covid-19 Örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2): 49-63.
- Fidan, N. (1986). *Okulda öğrenme ve öğretme*.
- Global Monitoring Of School Closures Caused By Covid-19, (2020). <https://inee.org/resources/global-monitoring-school-closures-caused-covid-19>
- Gunawerdana, C.N. ve McIsaac, M.S. (2013). *Uzaktan Eğitim. Eğitim İletişim ve Teknoloji Üzerine Araştırma El Kitabı*. (361-401). Routledge.
- Gündüz, A. Y. (2013). *Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı*. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Güngör, H., Çangal, Ö., ve Demir, T. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Uzaktan Öğretimine İlişkin Öğrenci ve Öğretici Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3): 1163-1191.
- Günüç, S., Odabaşı, H. F., & Kuzu, A. (2012). Yaşam Boyu Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 1(2): 309-325.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., & Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1): 47-78.
- Hergüner, B., ve Gül, M. (2019). Okul yöneticilerinde özgüven düzeyini etkileyen faktörler Trabzon örneği. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 2(1): 1-18.

- Holmberg, B. (1995). *Theory and Practice of Distance Education*. Second Edition. New York.
- Horzum, B. (2003). *Öğretim elemanlarının internet destekli eğitime yönelik düşünceleri* (Sakarya Üniversitesi örneği). (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karal, E., ve Biçer, B. G. (2020). Salgın Hastalık Döneminde Algılanan Sosyal Desteğin Bireylerin Psikolojik Sağlamlığı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1): 129-156.
- Karahan, F., Erdoğan D., Güngören Ö., Uyanık G., Güler N., Koç B., Bayrakçı M., Çalışkan H., Uzunkol E. ve Horzum M., (2018). Öğretmenlerin Cinsiyet, Kıdem, İnternet Kullanım Becerisi ve Web Tabanlı Mesleki Gelişime Yönelik Motivasyonlarının Hizmetiçi Eğitimdeki Başarılarına Etkisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36): 65-81.
- Karakuş, İ., & Karakuş, S. (2017). Akıllı tahta kullanımına yönelik ortaöğretim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2): 1-37.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19): 220-241.
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor Bir anket çalışması. *Journal of social and humanities sciences research*, 7(53): 1262-1274.
- Kaya, F. (2019). *Ortaöğretim kademesinde örgün eğitim dışına çıkma durumunun çeşitli değişkenler açısından analizi* (Malatya ili örneği). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim, Dünyada Uzaktan Eğitime İlişkin İlk Uygulamalar*, Ankara:29.
- Kepenekçi, K. Y., ve Taşkın, Ö. Ü. P. (2017). *Eğitim hukuku*.
- Korlu, Ö. (2020). *Eğitimin Yönetimi ve Finansmanı Eğitim İzleme Raporu 2020*.

- Kutluca, T., & Yalman, M. (2013). Matematik Öğretmeni Adaylarının Bölüm Dersleri İçin Kullanılan Uzaktan Eğitim Sistemi Hakkındaki Yaklaşımları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21): 197-208.
- Kuzu, Ç. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan İlkokul Uzaktan Eğitim Programı (EBA TV) ile İlgili Veli Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 505-527.
- İlhan, E. (2019). *Gönüllülere Yönelik Afet ve Acil Durum Yönetimi Uzaktan Eğitim Modelinin Geliştirilmesi*. Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 10705, 12 Ocak 1961.
- İmamoğlu, H. V., ve İmamoğlu, F. S. (2020). Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4): 742-761.
- İşman, A., ve Dabaj, F. (2005). Diffusion of distance education in north cyprus. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 6(4): 59-65.
- İşbulan, O., Arslan E., Alkaya E. ve Selvi G. (2020). Eğitim Bilişim Ağı'nda (EBA) Yer Alan Çoklu Ortam Uygulamalarının Çoklu Ortam Öğrenme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Pesa uluslararası sosyal araştırmalar dergisi*, 6(2): 182-196.
- İşman A., (2011). *Uzaktan Eğitim*
- Lau, J., Yang, B., & Dasgupta, R. (2020). Will the coronavirus make online education go viral. *Times Higher Education*, 12.
- Lee, J. A. ve Busch, P. E. (2005). *Factors Related to Instructors' Willingness to Participate in Distance Education*. *The Journal of Educational Research* 99(2), 109-115.
- MEB, 2020. Salgın Döneminde Psikolojik Sağlığımızı Korumak, Aileler için Çocuklara Yardım Rehberi.

http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/30112459_ailecocuk.pdf
[31 Mart 2020].

MEB, 2020. Salgın Döneminde Psikolojik Sağlığımızı Korumak, Yetişkinler için Bilgilendirme Rehberi.

http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/30112545_yetiYkin.pdf
[31 Mart 2020].

Mercan, A. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim ile İlgili Görüşleri ve Hazırbulunuşlukları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Örneği (Master's thesis)*, Afyon.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Bs.). (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (Çev. Ed., S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.

Moore, M. G. (2003). *Handbook of distance education. The American Journal of Distance Education*, 17(2), 73–75

Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

Mshvidobadze, T., & Gogoladze, T. (2012). *About Web Based Distance Learning . International Journal of Distributed and Parallel Systems (IJDPS)*.

Okumuş A. *Bilimsel Araştırma Teknikleri*.

<http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/bilimselarastirmateknikleri.pdf>

Orakçıoğlu, E. (2019). *Türkiye’de Uzaktan Eğitim Temalı 2013-2018 Yılları Arasında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Öz, Onursal ve Terzioğlu, (2020). *Sektörlerin ve Mesleklerin Geleceği, Covid-19 Sonrası Dijitalleşme ve Eğitim Sektörünün Geleceği*, İstanbul: 16-42

Özdil, İ. (1986). *Uzaktan öğretimin evrensel çerçevesi ve Türk eğitim sisteminde uzaktan öğretimin yeri*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Özer, B. (2011). *Uzaktan Eğitim Programlarının Öğrenci ve Öğretim Üyesi Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi Örneği)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ., & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2): 294-304.
- Özgül, E., Ceran, D., & Yıldız, D. (2020). Uzaktan Eğitimle Yapılan Türkçe Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 395-412.
- Özüçelik, E. (2019). *Uzaktan eğitim sistemlerinin kullanımı; Uludağ Üniversitesi örneği*. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Pamukçu, N. (2020). Hayalet Öğrenciler. <https://www.ogretmensitemiz.com/egitim-yazilari/hayalet-ogrenciler-h19266.html> [30 Kasım 2020].
- Sayan, H. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42): 100-122.
- Schlosser, L. and Simonson, M. (2006). *Distance education: Definition and glossary of terms*. Association for Educational Communication[s] and Technology.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., and Zvacek, S. (2003). *Teaching And Learning At A Distance*, Upper Saddle River, NJ: Pearson Education
- Şendil, C. (2005). Öğretme-öğrenmede ipuçları ve pekiştireçlerin rolü. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14): 97-109.
- Tan, M. (1979). *Kadın: Ekonomik Yasamı ve Eğitimi*.
- Tan, C. L. ve Morris, J. S. (2006). Undergraduate college students, laptop computers, and lifelong learning. *The Journal of General Education*, 54(4), 316-338.
- Taş, U., ve Yenilmez, F. (2008). Türkiye’de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1): 155-186.

- T.C. Cumhurbaşkanlığı (2020). Kabine Toplantısının Ardından Yaptıkları Konuşma. <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/120258/-kabine-toplantisinin-ardindan-yaptiklari-konusma> [27.10.2020].
- T.C. Devlet Memurları Kanunu (657 S.K.), *T. C. Resmi Gazete*, 12056, 14 Temmuz 1965
http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/13111232_YONETMELYK.pdf
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2019).
<http://ogm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-ortaogretim-kurumlari-yonetmeliginde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonetmelik-yayimlandi/icerik/801> [2.12.2020].
- T. C. MEB Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, *T.C. Resmi Gazete*, 29072, 26 Temmuz 2014.
- T.C. Milli Eğitim Temel Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 14574, 24 Haziran 1973.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2020). Bakan Selçuk'tan Uzaktan Eğitim İle İlgili En Çok Sorulan 10 Soruya Yanıt. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuktan-uzaktan-egitimle-ilgili-en-cok-sorulan-10-soruya-yanit/haber/20579/tr> [27.10.2020].
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2020). Bakan Selçuk, 23 Mart'ta Başlayacak Uzaktan Eğitime İlişkin Detayları Anlattı. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatt/haber/20554/tr> [20.03.2021].
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2019). Yüz yüze Eğitim İle İlgili Sorular. <https://maol.meb.gov.tr/www/sss-yuz-yuze-egitim-ile-ilgili-konular/icerik/22/www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> [4 Aralık 2019].
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). Covid-19 Bilgilendirme Platformu. <https://covid19.saglik.gov.tr/> [14.01.2021].
- Telli, S. G., & Altun D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 25-34.

TEDMEM, (2020). Covid-19 ve Dünyada Okulların Durumu.

<https://tedmem.org/covid-19/covid-19-ve-dunyada-okullarin-durumu>. [15.12.2020].

Teker, N. (1991). *Uzaktan eğitim teknolojisinin eğitimde niteliği yükseltmede kullanılması. Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar.*

Thach, E. C. & Murphy, K. L. (1995). *Competencies for Distance Education Professionals. Educational Technology Research and Development 43(1), 57-79.*

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlükleri,2020. <https://sozluk.gov.tr/>

Türker, A., ve Dündar, E. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Üzerinden Yürütülen Uzaktan Eğitimlerle İlgili Lise Öğretmenlerinin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi, 49(1): 323-342.*

Türküresin, H. E. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Yürütülen Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Görüşleri Bağlamında İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 49(1): 597-618.*

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, (2020), *Uzaktan Eğitim Çözümlerini Planlamak İçin 10 Öneri.*

<https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/1453?slug=Uzaktan-e%C4%9Fitim-%C3%A7%C3%B6z%C3%BCmlerini-planlamak-i%C3%A7in-10-%C3%B6neri> [30 Mart 2020].

Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*, (1. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ülkü, S. (2018). *İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları.* Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 51(1): 183-201.*

Yalçınkaya, S. (2006). *Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi ve Çukurova Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Yatkinlikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana.

- Yalçınkaya, H. (2020). Eğitimin Rol Modeli: EBA Nasıl Kuruldu, Süreç Nasıl İşliyor? <https://www.gzt.com/jurnalist/egitimin-rol-modeli-eba-nasil-kuruldu-surec-nasil-isliyor-3531781> [27 Mart 2020].
- Yenilmez, K., & Kakmacı, Ö. (2008). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Matematikteki Hazırbulunuşluk Düzeyi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2): 529-542.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, F. (2014). *19. yüzyıl'da Anadolu'da salgın hastalıklar (Veba, Kolera, Çiçek, Sıtma) ve salgın hastalıklarla mücadele yöntemleri (Master's thesis)*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yıldız, M. (2015). *Uzaktan eğitim programlarında ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik bilgi, inanç ve uygulamaları arasındaki ilişkiler*. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, S., & Bektaş, F. (2020). EBA TV'de Yayınlanan Beden Eğitimi Etkinliklerinin Veli ve Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 969-987.
- Yılmaz, E., Mutlu, H., GÜNER, B., Doğanay, G. ve Yılmaz, D. (2020). *Veli algılarına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği*. Palet Yayınları, Konya.

EKLER

EK-1

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-44-26769343
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Seda BALOĞLU)

21.06.2021

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 18.06.2021 tarihli ve 26690197 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

İrfan BALLI
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek:
1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Rapor Örneği
3- Ölçekler

EK-2

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-26690197
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Seda BALOĞLU)

18/06/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin 17.06.2021 tarihli ve 743 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 17.06.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Ortaokul Yönetici Ve Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul İli Ortaokullar
Araştırma Kişiler : Yönetici ve Öğretmenler
Araştırmanın Süresi : 2020 - 2021 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
18/06/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (1 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

26598385/1

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ANKET ARAŞTIRMA KOMİSYONU DEĞERLENDİRME FORMU								
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN								
Adı Soyadı			Seda BALOĞLU					
Kurumu / Üniversitesi			İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi					
Araştırma Yapılacak İller			İstanbul					
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi			Ortaokullar					
Araştırmanın Konusu			Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi					
Üniversite / Kurum Onayı			Var					
Veri Toplama Araçları								
MEB 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020/2 Genelge Kapsamında Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzcinde Dikkat Edilecek Hususlar								
Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil
2020/2 Genelgenin 1. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 2. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 3. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 4. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 5. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 6. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 7. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 8. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 9. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 10. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 11. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 12. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 13. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 14. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 15. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 16. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 17. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 18. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 19. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 20. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 21. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 22. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 23. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 24. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 25. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 26. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 27. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 28. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 28. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 30. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 31. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 32. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 33. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 34. Maddesi	☐	☐						
KOMİSYON GÖRÜŞÜ								
Veri toplama araçlarının eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ve araştırma sonuç raporunun müdürümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla yürütülmesinde bir sakınca bulunmaktadırlar ☐ bulunmamaktadır ☒								
Komisyon Kararı						Oybirliğiyle Alınmıştır.		
Açıklama:						Ünvan-Adı Soyadı-İmza		

EK-4

GÖRÜŞME FORMU

Değerli katılımcı, bu görüşme, yöneticilerin/öğretmenlerin Covid-19 Pandemi'si etkisiyle gerçekleşen uzaktan eğitim sürecinin hazırlanış, özümseme, uygulama, değerlendirme aşamalarına ait görüşlerini değerlendirmek amacıyla düzenlenmiştir. Görüşmede 13 açık uçlu soru yer almaktadır. Sorulara vereceğiniz cevaplar araştırmanın verilerini oluşturacağı için doğru ve samimi yanıtlar vermeniz önemlidir. Kişisel bilgileriniz hiçbir kurum, kuruluş ve şahısla paylaşılmayacak ve verdiğiniz cevaplar sadece araştırmaya veri teşkil edecektir. Katkılarınız için teşekkürlerimi sunarım.

Seda Baloğlu, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz: Kadın ( ), Erkek ( )

Yaşınız: 20-30 ( ), 31-40 ( ), 41-50 ( ), 50 yaş üstü ( )

Branşınız: .....

Kıdem yılınız :1-5 yıl ( ), 6-10 yıl ( ), 11-15 yıl ( ), 16-20 yıl ( ), 21 yıl ve sonrası ( )

Çalıştığınız Eğitim Kademesi: İlkokul ( ), Ortaokul ( )

HAZIRBULUNUŞLUK

1. eğitici ve yönetici olarak uzaktan eğitim süreci ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
2. Daha önce herhangi bir sertifika programı ya da üniversitelerdeki bölümler arası ortak ders anlamında uzaktan eğitim sürecine dahil oldunuz mu? (Uzaktan eğitime ait deneyimleriniz nelerdir?)
3. Covid -19 Pandemisi etkisiyle zorunlu hale gelen uzaktan eğitim programında görevlendirildiğinizde kendinizi nasıl hazırladınız?
4. Uzaktan eğitimde sürecine kendinizi güçlü bulduğunuz alanlar nelerdir?
5. Uzaktan eğitimde sürecine kendinizi geliştirmeniz gerektiğini düşündüğünüz alanlar nelerdir?

ÖZÜMSEME

6. Ülkemizde daha önceki dönemlerde kullanılan uzaktan öğretim TV yayınlarının Uzaktan Eğitime geçiş sürecindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
7. Sınıflarda ders anlatımı sırasında eğitim bilişim araçlarından ve ilgili platformlardan nasıl faydalanıyorsunuz?

UYGULAMA

8. Uzaktan eğitimin uygulama aşamasında yönetici/öğretmen olarak en çok hangi problemler ile karşılaştınız?
9. Uzaktan eğitim uygulama sürecinde, EBA TV yayınlarının, EBA eğitim platformunun ve canlı ders uygulamalarının etkililik açısından sıralamasını yapar mısınız?
10. Bir dersin uygulama aşamasında, uzaktan eğitim faaliyetleri ile okul içi /sınıf içi faaliyetler karşılaştırılacak olursa nelerin göz önünde bulundurulması gereklidir? (Zaman yönetimi, ekonomik, donanımsal farklılıklar... vb faktörleri düşünerek değerlendiriniz)

DEĞERLENDİRME

11. Yönetici /öğretmen olarak uzaktan eğitim ile ilgili beklentilerinize cevap buldunuz mu?
12. Uzaktan eğitim ile ilgili problemlere karşı çözüme ulaşma sürenizi ve ilgili destek birimlerinin yönlendirmelerinin yeterlilik ölçüsünü nasıl değerlendirirsiniz?
13. Uzayan pandemi sürecinin etkisiyle uzaktan eğitimin uğradığı değişim ve gelişimleri nasıl açıklarsınız?

EK-5

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi Seda BALOĞLU tarafından yürütülen “ORTAOKUL YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın **amacı** “Ülkemizde Covid-19 Pandemisi sonucu ortaokullarda zorunlu hale gelen uzaktan eğitim uygulamalarına ait görüşlerin, öğretmen ve yönetici açısından incelenmesi, değerlendirilmesi, iyileştirme önerileri dikkate alınarak ortaokul kademesinde uzaktan eğitime katkı sağlanmasıdır. Araştırmada sizden tahminen 20 dk (*süreyi saat veya dakika olarak belirtebilirsiniz*) ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır.** Araştırmada Kişisel veri toplanacağından **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu** ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirler alınacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya e-posta telefondan ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güvence verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı:

İmzası:

İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

EK-6

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-20292139-050.01.04-9522
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Seda BALOĞLU
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

"Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" başlıklı araştırmanız kurumumuzun 25.06.2021 tarihli ve 2021/06 sayılı toplantısında değerlendirilerek etik açıdan uygun bulunduğu katılanların oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek:32-Seda Baloğlu_Etik Onay Belgesi (1 sayfa)

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU

ETİK ONAY BELGESİ

Tarih	25.06.2021
Sayı	2021/06
Araştırmanın Niteliği	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmanın Adı	<i>Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi</i>
Sorumlu Araştırmacının Adı Soyadı	Seda BALOĞLU
Diğer Araştırmacılar/Danışman Adı Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Esra TÖRE
Karar	UYGUNDUR

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, Üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacını taşımaktadır.)

Prof. Dr. Nasuh USLU
Başkan

İzinli
Prof. Dr. Ali GÜNEŞ
Başkan V.

Prof. Dr. Mustafa ATEŞ
Üye

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŞ
Üye

Prof. Dr. Ayşe Nefise BAHÇECİK
Üye

Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU
Üye

Av. Bilal ŞAMAT
Üye

Kurul Yeminli Kâtibi

Zeyneb Funda TEZ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

İlgi Alanları

Kitap okumak, Doğa yürüyüşü yapmak, Rölyef sanatı ile uğraşmak

Eğitim Bilgileri

1999-2002 Sedat Karan Anadolu Lisesi-Mustafakemalpaşa-BURSA

2002-2006 Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi

İlköğretim Matematik Öğretmenliği (Bölüm Birincisi)- BALIKESİR

2018-2021 İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı- İSTANBUL

Mesleki Kıdem

2006-2010 Fevziye Sözdinler İlköğretim Okulu-YALOVA

2010-... Bağcılar Plevne Ortaokulu- İSTANBUL

Konferans Bildiri

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci
Kongresi 29-30 Mayıs-2021

Ortaokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin
İncelenmesi